

W NUMERZE:

AKTUALNOŚCI, WYDARZENIA

4

Wołowina szansą dla Pomorza - podsumowanie konferencji
III Pomorskie Forum Mleczarskie
III Pomorskie Forum Nasienne
Dobrze przygotuj się albo zrezygnuj

FINANSE, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, PRAWO

12

Agroturystyka a podatek dochodowy (cz. II)
Perspektywy rynku mleka
Aktualne informacje prawne dla rolnictwa
Są pieniądze na dopłaty do preferencyjnych kredytów inwestycyjnych

UPRAWA

17

Czy plantacje pszenicy ozimej przemarzły?
Wyniki badania gleby na zawartość azotu mineralnego – wiosna 2016
Koszmar czy świetlana przyszłość?
Przemysłane wiosenne nawożenie azotem kluczem do wysokich plonów rzepaku ozimego
Mospilan 20 SP - insektycyd korzyści! (artykuł sponsorowany)
Przypominamy - marzec

HODOWLA

33

Trzoda chlewna 2015 i co dalej?
Nadzwyczajne wsparcie w sektorze mleka i wieprzowiny
Króliki – rasy polecane do chowu na mięso
Przypominamy - marzec

ŚRODOWISKO

39

Sprzedaż i marketing produktów rolnictwa ekologicznego – charakterystyka klientów

POMORSKA IZBA ROLNICZA

43

Z prac samorządu rolniczego
III Walne Zgromadzenie PIR
Wymarzenia zasiewów
Pomorska Izba Rolnicza zaprasza

PREZENTACJE

47

Z wizytą w Królewie

DONIESIENIA

49

Imprezy wojewódzkie i regionalne organizowane przez PODR w Gdańsku - marzec, kwiecień
Oferta szkoleń odpłatnych

GOSPODARSTWO DOMOWE

51

Uprawa malin w ogrodach przydomowych z zastosowaniem metod integrowanej ochrony roślin
Dziurawiec zwyczajny
Zwiastuny wiosny
Zioła i rośliny przyprawowe - pietruszka zwyczajna
Wielkanocne propozycje

OFERTY

63

ROZRYWKA

65

Stały dodatek - RAPORT Z RYNKU

Szanowni Państwo!

Producenci rolni z niepokojem oczekują zbliżającej się wiosny. Obawy budzi stan ozimin, który jest wynikiem splotu niekorzystnych dla roślin warunków atmosferycznych tej zimy.

Końcówka starego roku była dość ciepła. Nie sprzyjało to dobremu przygotowaniu się ozimin do przejścia w stan zimowego spoczynku. Nowy rok tymczasem rozpoczął się mroźnie i wietrznie. Temperatura spadła do kilkunastu stopni poniżej zera. Taka kombinacja pogodowa, przy braku okrywy śnieżnej, to wielki problem dla niezahartowanych roślin. W jakiej kondycji przetrwały?

Wstępna ocena przezimowania zbóż i rzepaku nie pozostawia wiele złudzeń. Wiele plantacji trzeba będzie zorać i przesiać wiosną innymi gatunkami.

Pierwsze obserwacje wskazują na to, że wymarzenie roślin było zróżnicowane regionalnie, a także lokalnie na polu. Dotyczyło przede wszystkim najmniej zimotrwałego jęczmienia ozimego, pszenżyta oraz pszenic z wczesnych siewów, które były najbardziej rozwinięte przed mrozami. Zdecydowanie lepiej poradziły sobie pszenice wysiane późno.

Na ostateczną ocenę wielkości strat musimy jednak poczekać do końca marca, kiedy rośliny rozpoczną właściwą wegetację.

Aleksander Mach

Dyrektor PODR w Gdańsku

W numerze dodatkowo:

- kalendarz biodynamiczny na kwiecień
- kalendarz wędkarski na marzec

WSPÓŁWYDAWCY:

Agencja Nieruchomości Rolnych
OT w Gdańsku

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji
Rolnictwa, Pomorski OR w Gdyni

Agencja Rynku Rolnego
OT w Gdyni

Kasa Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego
OR w Gdańsku

Pomorska Izba Rolnicza

Wołowina szansą dla Pomorza - podsumowanie konferencji

Opracowała Krystyna Plata

W dniu 4 lutego br. odbyła się szósta edycja konferencji skierowanej do hodowców bydła mięsnego, zorganizowana przez Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku, przy współpracy z Polskim Związkiem Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego oraz z Grupą Producentów Rolnych „Wołowina Pomorska”.

Konferencję otworzył Dyrektor Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego Aleksander Mach, który przywitał zgromadzonych gości i krótko omówił obecną sytuację na rynku wołowiny w kraju i na świecie. W województwie pomorskim najwięcej hodowców bydła mięsnego znajduje się w powiatach: kościerskim, kartuskim i chojnickim. Wołowina jest trzecim, co do wielkości, produktem eksportowym kraju.

Od lewej: Wojciech Etmański - Prezes Grupy Producentów Rolnych „Wołowina Pomorska”, Członek Zarządu Polskiego Związku Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego oraz Aleksander Mach - Dyrektor Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Gdańsku

Krzysztof Trawicki - Wicemarszałek Województwa Pomorskiego

Uczestnicy z dużą niecierpliwością oczekiwali na wykład pt. „Sposoby renowacji zbiorowisk łąkowo-pastwiskowych oraz ich wartość rolnicza”, który wygłosił profesor Roman Łyszczarz z Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy.

Prof. dr hab. inż. Roman Łyszczarz z Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy

Profesor nie zawiódł swoich słuchaczy. W interesujący sposób przybliżył zgromadzonym zagadnienia z dziedziny łąkarstwa. Na przykładzie wybranych gospodarstw, należących do rolników obecnych na konferencji, pokazał, które gatunki roślin są najbardziej pożądane na pastwisku, a których być nie powinno. Mówił również o wartości użytkowej trwałych użytków zielonych i jak odpowiednio o nie zadbać. Zachęcał młodych ludzi do podejmowania ryzyka, bo wprawdzie rolnictwo nie daje nam 100% gwarancji, że nasz pomysł na prowadzenie gospodarstwa jest dobry, ale nie podejmując ryzyka nic się nie zmieni ani w rolnictwie, ani w całym kraju. Profesor zwrócił również uwagę, że bardzo ważnym aspektem w dbałości o trwałe użytki zielone jest nawożenie, przede wszystkim nawozami organicznymi odzwierzęcymi. Powiedział: *Obornik, jak aspiryna, pomaga roślinom uzyskać cały przekrój składników odżywczych, nie tylko te najbardziej podstawowe NPK.*

Bardzo ważna jest odpowiednia faza rozwoju rośliny podczas koszenia czy wypasania zwierząt. Rośli-

ny wykłoszone są zdrewniałe i dużo mniej smakowite dla bydła. Rośliny, które występują na ekstensywnych użytkach zielonych, często stanowią o bardzo niskiej wartości użytkowej łąki (WUŁ). Konieczne jest wykaszanie niedojadów. Ograniczają one szybkość odrostu runi po wypasie. Ich wykaszanie przyspiesza odrost i ogranicza wzrost chwastów w miejscach niedojadów.

Bardzo interesujący wykład przygotowała firma BioFeed. Jej przedstawiciel - Maciej Reimus omówił proces zakiszania kiszonek. Pokazał, jaka jest odpowiednia długość siczek z kiszonek oraz jak uniknąć strat kiszonek.

Następnym punktem programu była prezentacja firmy Arbena Bis. Arkadiusz Benisz zaprezentował projekty halowych rozwiązań utrzymania bydła oraz omówił koszty budowy.

Kolejny prelegent - Wojciech Etmański - Prezes Grupy Producentów Rolnych „Wołowina Pomorska” omówił zasady przystąpienia do grupy oraz jej dotychczasową działalność. Wielu rolników posiadających gospodarstwa o małym areale przebranżawia się na produkcję opasów rzeźnych. Podobnie postępuje część gospodarstw mlecznych ze względu na złą sytuację na rynku mleka. Grupa producencka chce promować spożycie wołowiny, pomagać rolnikom w pozyskiwaniu rynków zbytu oraz lepszej ceny za żywca wołowy. Obecnie liczy 20 członków. Do grupy producenckiej mogą przystąpić rolnicy hodujący zarówno bydło rasowe do dalszej hodowli, jak i bydło opasowe. Wojciech Etmański jest również hodowcą. W trakcie wystąpienia podkreślał, jak ważne jest zdobywanie fachowej wiedzy.

Podczas tak ważnej konferencji nie mogło zabraknąć tematów związanych z finansowaniem chowu i hodowli bydła mięsnego. W związku z tym przedstawiciel ARiMR omówił możliwości wsparcia producentów środkami z PROW 2014-2020, a Bank BGŻ BNP Paribas zaprezentował możliwości pozyskania funduszy z kredytów zarówno komercyjnych, jak i preferencyjnych.

Przedstawiciel firmy Top Gen - Dawid Marcinkowski zaprezentował nową rasę bydła mięsnego INRA 95. Jest to krzyżówka różnych ras mięsnych, specjalnie selekcyonowana na duże przyrosty oraz odpowiednią budowę, charakteryzująca się łatwymi wycieleniami.

Spotkanie zakończył lek. wet. Wojciech Wójcik, który w bardzo ciekawy i barwny sposób przedstawił temat „Monitoring zdrowia cieląt bydła mięsnego w okresie wiosennym”. W swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na czystość w pomieszczeniach dla zwierząt oraz przypomniał o konieczności wykonywania badań profilaktycznych w stadzie oraz zwierzętom zakupionym. Omówił również drogę niektórych zakażeń i sposoby rozprzestrzeniania się chorób. Wskazał pasożyty, jakie mogą wystąpić u hodowanych zwierząt, omówił miejsca ich zagnieżdżenia, a co najważniejsze, powiedział, jak w prosty sposób poradzić sobie z nimi. Podpowiedział hodowcom, jak odrobaczać bydło, żeby przyniosło to oczekiwany efekt.

Lek. wet. Wojciech Wójcik - Gabinet Weterynaryjny w Gorlicach

Uczestnicy konferencji

O tym, że konferencja była bardzo udana świadczyły dyskusje rolników w kuluarach, w trakcie których poruszali oni wiele tematów związanych z hodowlą. Tam też liczne firmy sponsorujące spotkanie wystawiały się ze swoimi ofertami i odpowiadały na zadawane pytania. Wszystkim tym firmom serdecznie dziękujemy. Dzięki ich wsparciu uczestnicy konferencji mieli możliwość skosztowania znakomitego gulaszu wołowego oraz spożycia pączka z okazji tłustego czwartku.

Sponsorami byli: BioFeed Sp. z o.o., Top Gen Sp. z o.o., BGŻ BNP Paribas, Stacja Hodowli i Unasienniania Zwierząt Bydgoszcz, Blattin, Kopalnia Soli Kłodawa, Ubojnia i rozbiór mięsa wołowego - P.P.U.H. Henryk Kowalczyk, Wytwórnia Pasz „Sierpasz” - SCh Sierakowice, Center Plast Sp. z o.o., Radio Kaszëbë, Rolnik Pomorski, Express Rolniczy.

Konferencja zgromadziła 200 słuchaczy, za co serdecznie dziękujemy i zapraszamy za rok.

Po konferencji odbyło się regionalne spotkanie Polskiego Związku Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego. Spotkanie prowadzili członkowie zarządu związku - Jerzy Bałachowski i Wojciech Etmański. Omówili problemy w hodowli bydła mięsnego oraz działania związku. W trakcie spotkania wybrano także przedstawicieli na walne zgromadzenie delegatów do Warszawy. ■

III Pomorskie Forum Mleczarskie

Dominika Hadam

Dnia 15 lutego br., na zamku w Gniewie odbyło się III Pomorskie Forum Mleczarskie zorganizowane przez Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku. Wiodącym tematem spotkania był monitoring stada i jego wykorzystanie do oceny zdrowotności zwierząt. Patronat honorowy nad tegorocznym Forum sprawował Marszałek Województwa Pomorskiego - Mieczysław Struk.

Forum otworzył Dyrektor Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego - Aleksander Mach. Przywitał słuchaczy i przybyłych gości, wśród których znaleźli się m.in. Marszałek Województwa Pomorskiego Mieczysław Struk oraz senator RP Bogdan Borusewicz.

Część merytoryczną spotkania rozpoczął Dyrektor PODR Aleksander Mach, przedstawiając informacje nt. produkcji mleka w naszym województwie i w kraju.

Następnym prelegentem był prof. Zygmunt Maciej Kowalski z Katedry Żywienia i Dietetyki Zwierząt Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie. W swoim wystąpieniu poruszył kilka zagadnień, w tym rozród bydła mlecznego, prawidłowe interpretowanie raportów wynikowych, a także zapobieganie cichym rujom. Na zakończenie nawiązał do ostatniego upalnego lata i problemu schładzania krów podczas wysokich temperatur.

Kolejnym mówcą był Arend Jan Hendriks, z pochodzenia Holender, który osiedlił się na stałe w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim prowadzi gospodarstwo zajmujące się hodowlą bydła mlecznego pn. Hendripol. Arend Jan Hendriks powiedział, że oprócz dobrej organizacji rozrodu, jednym z głównych sposobów na poprawę ekonomiki produkcji mleka jest wysoka wydajność zwierząt oraz wysoka produkcja życiowa. Jak wyliczył, koszt wyprodukowanego kilograma mleka w przypadku krowy o wydajności rocznej na poziomie 8 tys. kg i życiowej 25 tys. kg, wynosi 1,34 zł, wobec 1,11 zł przy wydajności odpowiednio 11 tys. kg i 40 tys. kg mleka.

Po przerwie dr inż. Paweł Górka z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie mówił o monitoringu cieląt. Kluczem do sukcesu w pro-

Dyrektor PODR w Gdańsku - Aleksander Mach

Marszałek Województwa Pomorskiego - Mieczysław Struk

Zaproszeni goście i uczestnicy Forum

Zaproszeni goście i uczestnicy Forum

dukcji mleka, jak można było wynioskować z jego wypowiedzi, jest prawidłowy odchów cieląt, w tym m.in. odpajanie cieląt siarą dobrej jakości, podawanie dobrej jakości preparatów mlekozastępczych oraz higiena przy zadawaniu pójła oseskom. Dzięki prawidłowo odchowemu zwierzęciu możemy uzyskać nawet 1,2 tys. litrów mleka więcej w laktacji. Wykładowca zachęcał hodowców bydła mlecznego do ważenia i mierzenia swoich cieląt, a później jałówek. Taka kontrola pozwala na ocenę stada i daje informacje czy wszystko jest tak, jak być powinno.

Kolejny wykład poświęcony był funkcjonowaniu rynku mleka w 2016 roku. Dyrektor Agencji Rynku Rolnego - Leszek Golański przedstawił informacje dotyczące rynku mleka w poszczególnych krajach UE i na świecie, w ciągu ostatnich 10 lat.

Poinformował również hodowców o uruchomieniu 18 lutego nadzwyczajnego wsparcia w sektorze mleka i wieprzowiny. Wnioski w tej sprawie można składać

do 18 marca w oddziałach terenowych ARR.

Na zakończenie Forum wystąpił dr hab. Krzysztof Słoniewski z Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka. Mówił o tym, co zawierają raporty wynikowe, z którymi na co dzień spotyka się ponad tysiąc hodowców w województwie pomorskim. Zachęcał też do analizowania i gromadzenia danych o swoim stadzie.

Specjalistyczne wystąpienia były przeplatane ofertami sponsorów. Zaprezentowali je m.in. przedstawiciele banku BGŻ (finansowanie inwestycji w produkcji mleczarskiej) oraz firm: Euromilk, Biofeed (ekspandowanie w żywieniu bydła), Top Gen (sprzedaż nasienia buhajów pochodzących z najlepszych linii hodowlanych na świecie) i Sonarol (wybieraki do sianokiszonki).

Patronat medialny nad III Pomorskim Forum Mleczarskim sprawowali: top agrar Polska, Poradnik Rolniczy, Rolnik Pomorski, Farmer, Hoduj z głową bydło, Express Rolniczy, Raport Rolny, Kurier Rolniczy, portal www.pieknekaszuby.pl,

Dziennik Bałtycki, Radio Kaszëbë oraz Radio Gdańsk.

Prezentowane nowości i aktualności poparte wiedzą praktyczną i naukową, oferty firm usprawniające produkcję, dyskusje w kuluarach, a także wymiana doświadczeń wniosły wiele dobrego, co - mamy nadzieję - będzie pomocne w podejmowaniu decyzji i prowadzeniu produkcji mleczarskiej w tych jakże ciężkich czasach dla hodowców.

Forum zakończyło się rozlosowaniem nagród ufundowanych przez sponsorów spotkania - firmy: Wipasz, Center Gen, Top Gen, Dramiński, Kurier Rolniczy, Hoduj z głową bydło, Urban, Poradnik Rolniczy i inne.

Ogółem podczas Forum swoje oferty zaprezentowały 32 firmy związane z produkcją mleka lub finansujące działalność rolniczą.

Dziękujemy wszystkim sponsorom za udział w III Pomorskim Forum Mleczarskim. Bez ich wsparcia nie byłoby możliwe zorganizowanie tak ważnej dla hodowców imprezy i w tak bogatej oprawie. ■

Prof. Zygmunt Maciej Kowalski z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie

Prezentacje firm sponsorujących Forum

Dr inż. Paweł Górka z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie

Prezentacje firm sponsorujących Forum

III Pomorskie Forum Nasienne

Grzegorz Manowski

W dniu 22 lutego br., w Kościerzynie odbyło się III Pomorskie Forum Nasienne zorganizowane przez PODR w Gdańsku. Celem spotkania było przekazanie uczestnikom informacji z zakresu postępu hodowlanego, w tym uświadomienie im roli kwalifikowanego materiału siewnego w uzyskiwaniu zadowalających plonów roślin uprawnych.

Forum otworzył i przywitał zebranych Aleksander Mach - Dyrektor Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Gdańsku. Gośćmi spotkania byli: Krzysztof Jaszczak - Dyrektor OT ARR w Gdyni, Henryk Osowski - Wicestarosta Kościerski, Ryszard Kleinsmidt - Przewodniczący Rady Powiatowej PIR Powiatu Kościerskiego, Jarosław Kapiszka - Dyrektor Stacji Oceny Odmian w Karzniczce, Przewodniczący Wojewódzkiego Zespołu PDOiR i członek Rady Społecznej Doradztwa, Grzegorz Czecholiński - Kierownik Zakładu Oceny Odmian w Radostowie oraz członkowie Rady Społecznej Doradztwa - dr hab. Stefan Dobosz i Tadeusz Haase.

Część merytoryczną spotkania poprzedziła miła uroczystość. Oficjalnie ogłoszono i nagrodzono zwycięzcę konkursu „Dla wytrwałych”. Konkurs ten organizowany jest przez Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku na łamach miesięcznika „Pomorskie Wieści Rolnicze”. Polega na zebraniu 11 kuponów konkursowych (z kolejnych wydań miesięcznika), które po naklejeniu na kartkę pocztową tworzą obrazek.

Zwycięzcą konkursu za 2015 rok został Aleksander Flisikowski z powiatu kartuskiego. Nagrodę główną - rower wręczył Aleksander Mach - Dyrektor PODR w Gdańsku.

Laureat konkursu „Dla wytrwałych” - Aleksander Flisikowski oraz Dyrektor PODR w Gdańsku - Aleksander Mach

Wykłady rozpoczął Dyrektor PODR w Gdańsku - Aleksander Mach, który przedstawił aktualną ocenę przezimowania zbóż i rzepaku w województwie po-

morskim, a także mówił o tym, dlaczego producenci powinni stosować kwalifikowany materiał siewny.

Kolejnym prelegentem był prof. Jerzy Szukała z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Swoje wystąpienie poświęcił uproszczeniom w uprawie roślin bobowatych i ich wpływie na plonowanie. Zagadnienie to jest obecnie niezwykle istotne ze względu na niską dochodowość produkcji rolniczej i wysokie ceny środków do produkcji.

Prof. Jerzy Szukała z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu

Następnie dr Elżbieta Małuszyńska z Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin PIB w Radzikowie omówiła problemy dotyczące magazynowania materiału siewnego, wpływające na zdolność kiełkowania ziarna zbóż i nasion roślin bobowatych.

Z kolei dr Urszula Sołtysiak przedstawiła zagadnienia związane z produkcją materiału siewnego metodami ekologicznymi, a także poinformowała zebranych o opłatach, jakie powinni uiszczać rolnicy stosujący do siewu i sadzenia materiał z własnych rozmnożeń.

Krzysztof Jaszczak - Dyrektor ARR OT w Gdyni omówił przepisy obowiązujące rolników ubiegających się o dotacje z tytułu siewu i sadzenia kwalifikowanego materiału siewnego w 2016 roku.

Na zakończenie spotkania specjaliści Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Gdańsku omówili wyniki plonowania roślin objętych doświadczeniami prowadzonymi w ramach Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego i Rolniczego w Lubaniu, a także przedstawili listę odmian zalecanych do uprawy na terenie woj. pomorskiego w 2016 roku.

Prezentacje firm sponsorujących III Pomorskie Forum Nasienne

Sponsorami III Pomorskiego Forum Nasiennego byli: Pomorsko-Mazurska Hodowla Ziemniaka Strzekęcin, Osadkowski SA, Centrala Nasienna Zielenin, Bank BGŻ, Roltop, BASF, Hodowla Roślin Smolice, Poznańska Hodowla Roślin Tulce, Rolimpex, Syngenta.

Podczas Forum rolnicy mieli możliwość zakupu kwalifikowanego materiału siewnego i sadzeniakowego czołowych firm działających na polskim rynku, a także zapoznania się ofertami środków do produkcji rolnej. ■

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku

zaprasza panie z obszarów wiejskich do udziału w

III WOJEWÓDZKIEJ OLIMPIADZIE WIEDZY O WIEJSKIM GOSPODARSTWIE DOMOWYM

11 marca 2016 r., godz. 10:00

PODR w Gdańsku, ul. Trakt św. Wojciecha 293

Olimpiada przebiegać będzie w dwóch etapach:

- I ETAP – eliminacje pisemne
- II ETAP – eliminacje ustne (finał)

Zakres tematyczny obejmuje:

- turystykę wiejską w tym agroturystykę
- zagrody edukacyjne
- produkt tradycyjny i regionalny
- zasady racjonalnego żywienia
- bhp w rolnictwie
- zasady savoir vivre
- wiejskie gospodarstwo domowe
- dziedzictwo kulturowe województwa pomorskiego
- politykę PROW 2014-2020

Szczegółowych informacji udzielają:

Karolina Wróbel – tel. 58 326 39 40 i Barbara Ditrich – tel. 58 326 39 14

Regulamin i karta zgłoszenia na Olimpiadę dostępna jest na stronie internetowej www.podr.pl

Serdecznie zapraszamy !

Dobrze przygotuj się albo zrezygnuj

Zbigniew Marciniak

Luty to miesiąc, w którym od lat plantatorzy buraków cukrowych spotykają się na konferencjach poświęconych uprawie buraków, jak również omówieniu kampanii cukrowniczej i współpracy z Cukrownią Malbork. Tak było i w tym roku. Temat XV jubileuszowej edycji spotkań brzmiał „Dobrze przygotuj się albo zrezygnuj – wyzwania stojące przed plantatorami buraka cukrowego związane z uwolnieniem rynku cukru”.

Organizatorami konferencji byli tradycyjnie: Oddział Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Starym Polu; Związek Plantatorów Buraka Cukrowego w Malborku i Nowym Stawie oraz Krajowa Spółka Cukrowa S.A. w Toruniu, Oddział „Cukrownia Malbork”.

Od kilku lat, aby ułatwić plantatorom udział w konferencjach, organizujemy je w dwóch lokalizacjach. 4 lutego producenci spotkali się w Oddziale PODR, w Starym Polu, natomiast 5 lutego ta sama tematyka przedstawiona została rolnikom gospodarującym w okolicach Kwidzyna. Spotkanie to odbyło się w nowym miejscu - w Kwidzyńskim Parku Technologiczno-Przemysłowym w Górkach k. Kwidzyna.

Obie konferencje otworzyli i przywitani zebranych: Krzysztof Pałkowski - Zastępca Dyrektora PODR w Gdańsku i Antoni Hajdaczuk - Dyrektor Oddziału PODR w Starym Polu oraz Wiesław Szpura, Prezes Zarządu Związku Plantatorów Buraka Cukrowego. Gośćmi spotkań byli: Piotr Ledochowski - Kierownik Działu ds. Agrotechniki KSC S.A., Józef Paweła - Członek Rady Nadzorczej KSC S.A., Krzysztof Nykiel - Prezes Krajowego Związku Plantatorów Buraka Cukrowego, Mariusz Kaźmierczak - Dyrektor KSC S.A. Oddział „Cukrownia Malbork” oraz Henryk Żak - Prezes Związku Plantatorów Buraka Cukrowego w Nowym Stawie. Na obu konferencjach wystąpili przedstawiciele Komendy Powiatowej Policji z Wydziału Ruchu Drogowego z Malborka i Kwidzyna - Przemysław Ulatowski i Jerzy Szatkowski, którzy zwrócili uwagę na bezpieczeństwo w ruchu drogowym podczas odbioru buraków z pola i transporcie ich do cukrowni.

1.

2.

Przedstawiciele organizatorów i goście konferencji buraczanych w Starym Polu (1) i w Górkach k. Kwidzyna (2)

Wzorem lat ubiegłych konferencja podzielona była na dwie części - pierwsza to wykłady technologiczne, druga natomiast dotyczyła spraw cukrowniczych. Ale zanim rozpoczął się właściwy program spotkania, miała miejsce niecodzienna uroczystość, podczas której Prezes ZPBC w Malborku oraz dyrektorzy PODR z Gdańska i Starego Pola podziękowali Hannie Kalkowskiej, długoletniemu pracownikowi PODR w Starym Polu, która właśnie z Wiesławem Szpurą, 15 lat temu, zainicjowała organizację tych konferencji. Dyrektorzy PODR podziękowali również prezesom ZPBC w Malborku i Nowym Stawie oraz dyrektorowi Cukrowni Malbork za wieloletnią współpracę. Na ręce Dyrektora Antoniego Hajdaczuka podziękowania złożył Wiesław Szpura.

Po części oficjalnej rozpoczęły się wykłady. Dr hab. Jacek Piszczek, prof. nadzw. Instytutu Ochrony Roślin - PIB Poznań z Terenowej Stacji Doświadczalnej w Toruniu przedstawił temat „Ochrona buraka cukrowego przed szkodnikami i chorobami – koszmar czy świetlana przyszłość?”. Drugi z wykładowców - dr inż. Arka-

3.

4.

Dyrektorzy PODR z Gdańska i Starego Pola podziękowali Hannie Kalkowskiej, inicjatorce konferencji buraczanych (3) oraz Mariuszowi Kaźmierczakowi - Dyrektorowi „Cukrowni Malbork” (4)

dusz Artyszak z Katedry Agronomii SGGW w Warszawie, w wykładzie pt. „Dobrze przygotuj się albo zrezygnuj”, starał się zwrócić uwagę plantatorów na te elementy technologii uprawy buraków, w których są jeszcze rezerwy pozwalające obniżyć koszty, a tym samym poprawić opłacalność produkcji. A jest to bardzo ważne, szczególnie w kontekście zbliżającego się uwolnienia rynku cukru i izoglukozy (od 1 października 2017 roku).

Dr hab. Jacek Piśczek mówił nt. ochrony buraka cukrowego przed chorobami i szkodnikami

Podczas przerwy przewidzianej na poczęstunek, rolnicy mieli okazję na rozmowę, wymianę doświadczeń, na pytania do wykładowców, jak również na

zapoznanie się z szeroką ofertą firm działających na rzecz rolnictwa, które sponsorowały obie konferencje (było ich 31).

Po przerwie rozpoczęła się druga część spotkania. Głos zabrali: Krzysztof Nykiel, Piotr Ledochowski, Józef Paweła. Mówcy przedstawili sytuację na światowym i krajowym rynku cukru oraz współpracę z plantatorami. Podsumowaniem konferencji było wystąpienie Dyrektora KSC S.A. Oddział „Cukrownia Malbork” - Mariusza Kaźmierczaka, który omówił przebieg kampanii 2015/2016 roku w Cukrowni Malbork. Powiedział m.in., że pomimo problemów technicznych, które opóźniły rozruch fabryki, kampania nie należała do najgorszych. Plantatorzy uzyskali bardzo wysokie plony - 66,27 t/ha, jak na warunki panujące podczas wegetacji i był to najlepszy wynik spośród wszystkich Oddziałów KSC.

W obu konferencjach uczestniczyli również dyrektorzy ARR OT w Gdyni: w Starym Polu - Leszek Golański, a w Kwidzynie - Krzysztof Jaszczak. Zapoznali oni rolników z zasadami wsparcia dla producentów mleka i producentów sfer.

Tegoroczne konferencje wzbudziły bardzo duże zainteresowanie wśród plantatorów buraków cukrowych. Świadczy o tym frekwencja - w obu uczestniczyło ponad 420 osób.

Uczestnicy konferencji w Starym Polu

Uczestnicy konferencji w Górkach k. Kwidzyna

Mamy nadzieję, że przyszłoroczne spotkanie będzie równie udane. ■

Agroturystyka a podatek dochodowy (cz. II)

Barbara Ditrich

Podatek VAT

Definicję podatnika na potrzeby podatku od towarów i usług, w tym również prowadzącego działalność agroturystyczną, określa art. 5, ust. 1 ustawy o VAT, zgodnie z którą podatnikami podatku od towarów i usług są osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne mające siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium RP, jeżeli wykonują we własnym imieniu i na własny rachunek czynności, o których mowa w art. 2, w okolicznościach wskazujących na zamiar ich wykonywania w sposób częstotliwy, nawet jeżeli zostały wykonane jednorazowo, a także, gdy czynności te polegają na jednorazowej sprzedaży rzeczy w tym celu nabytej.

Podatnik rozpoczynający wykonywanie czynności opodatkowanych w trakcie roku podatkowego jest zwolniony od podatku VAT, jeżeli przewidywana przez niego wartość sprzedaży nie przekroczy, w **proporcji do okresu prowadzonej sprzedaży**, kwoty limitu. Każdy może wyliczyć wartość kwoty powodującej utratę prawa do zwolnienia, podstawiając do wzoru właściwe dane (pamiętajmy jednak, że 2016 r. jest rokiem przestępnym i ma 366 dni):

$$\text{Kuz} = \text{Kgr} \times \text{D} : 366$$

gdzie:

Kuz - kwota, której przekroczenie spowoduje utratę zwolnienia,

Kgr - kwota graniczna, wyznaczona na dany rok – 150 000 zł,

D - liczba dni pozostała do końca roku, np. 90

$$150\,000 \text{ zł} \times 90 \text{ dni} : 366 = 36\,885,24 \text{ zł}$$

Należy pamiętać, iż przy działalności sezonowej kwota zwolnienia jest mniejsza. W 2016 roku kwotę 150 000 zł dzielimy na 366 dni w roku, co stanowi 409,83 zł/dzień. Przy 2-miesięcznej działalności (np. lipiec i sierpień, czyli 2 x 31 dni = 62 dni) zwolnienie to wynosi 409,83 x 62 dni = 25 409,46 zł. Jeśli uzyskamy wyższe dochody, stajemy się płatnikami podatku VAT.

W każdym przypadku, nawet wówczas, gdy rolnik korzysta ze zwolnienia podatkowego, musi pro-

wadzić tzw. dzienną ewidencję sprzedaży za dany dzień. Obowiązek ten dotyczy również rolników świadczących usługi agroturystyczne nieprowadzących działalności gospodarczej. Taka dzienna ewidencja może być prowadzona w dowolnej formie, np. zwykłego zeszytu. Ewidencja nie jest podstawą do zwrotu podatku VAT, pozwala natomiast uchwycić przekroczenie 150 000 zł przychodu.

Przykład prowadzonej ewidencji

Rok 2016		
Data: dzień, miesiąc	Kwota przychodu	Kwota przychodu narastająco
05.01.	150,00	150,00
22.02.	600,00	750,00

Brak jakiegokolwiek ewidencji może spowodować oszacowanie przychodu i opodatkowanie go w całości stawką 23%, bez możliwości żadnych odliczeń.

W przypadku prowadzenia przez rolnika ryczałtowego działalności agroturystycznej, do wartości świadczonych przez niego usług agroturystycznych nie wlicza się sprzedaży produktów rolnych pochodzących z prowadzonej przez niego działalności rolniczej. Natomiast w przypadku rezygnacji ze statusu rolnika ryczałtowego, przychody z działalności rolniczej będą sumowane z przychodami z innych tytułów i cała działalność będzie wymagała opodatkowania podatkiem VAT.

(Opracowano na podstawie poradnika dla osób prowadzących działalność agroturystyczną wydanego przez PFTW „GG” w 2015 r.)

Wystawianie rachunków

Rolnicy świadczący usługi turystyczne mają prawo i obowiązek wystawić na życzenie klienta rachunek bądź fakturę. Podatnicy VAT wystawiają faktury VAT według zasad określonych w Rozporządzeniu Ministra Finansów z 2005 r. Przy wystawianiu takich

faktur na rzecz osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami nie muszą zamieszczać numeru NIP. Rachunek potwierdzający dokonanie sprzedaży lub wykonanie usługi powinien zawierać co najmniej:

- imiona i nazwiska (nazwę lub firmę) oraz adresy sprzedawcy i kupującego bądź wykonawcy i odbiorcy usługi,
- datę wystawienia i numer kolejny rachunku,
- odpowiednio wyraz „oryginał” lub „kopia”,
- określenie rodzaju i ilości towarów lub wykonanych usług oraz ich ceny jednostkowe,
- ogólną sumę należności, wyrażoną liczbowo i słownie,
- czytelny podpis wystawcy rachunku oraz pieczętkę wystawcy rachunku, jeżeli się nią posługuje.

Kopie wystawionych rachunków należy przechowywać przez okres 5 lat od zakończenia roku. W przypadku gdy oryginał ulegnie zniszczeniu lub zaginięciu, rachunek ponownie wystawiony powinien zawierać wyraz „duplikat” oraz datę jego ponownego wystawienia.

Podatek od nieruchomości

Opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości nie podlegają użytki rolne lub lasy, z wyjątkiem zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej. Ponadto ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1045) zwalnia z działalności gospodarczej wynajem turystom pokoi gościnnych w budynkach mieszkalnych znajdujących się na obszarach wiejskich przez osoby ze stałym miejscem pobytu w gminie położonej na tym terenie, jeżeli liczba pokoi przeznaczonych do wynajęcia nie przekracza 5.

Zatem mieszkańcy wsi świadczący usługi turystyczne w budynkach mieszkalnych do 5 pokoi gościnnych traktowani są na równi z rolnikami, płacąc za powierzchnię mieszkalną kwotę w wysokości 0,51 zł od 1 m².

Organem podatkowym właściwym w sprawach podatków i opłat unormowanych w niniejszej ustawie jest wójt (burmistrz, prezydent miasta).

Powierzchnię pomieszczeń lub ich części oraz część kondygnacji o wysokości w świetle od 1,40 m do 2,20 m zalicza się do powierzchni użytkowej budynku w 50%, a jeżeli wysokość jest mniejsza niż 1,40 m, powierzchnię tę pomija się.

Rada gminy, w drodze uchwały, określa wysokość stawek podatku od nieruchomości, z tym że stawki nie mogą przekroczyć rocznie:

1. od gruntów:
  - a) związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków – **0,62 zł/1 m²** powierzchni,
2. od budynków lub ich części:
  - a) mieszkalnych – **0,51 zł od 1 m²** powierzchni użytkowej,
  - b) związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz od budynków mieszkalnych lub ich części zajętych na prowadzenie działalności go-

spodarczej – **17,31 zł od 1 m²** powierzchni użytkowej.

Rada gminy może różnicować wysokość stawek dla poszczególnych rodzajów przedmiotów opodatkowania, uwzględniając w szczególności lokalizację, rodzaj prowadzonej działalności, rodzaj zabudowy, przeznaczenie i sposób wykorzystywania gruntu.

Opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości podlegają następujące nieruchomości lub obiekty budowlane:

- grunty,
- budynki lub ich części,
- budowle lub ich części związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Podstawę opodatkowania stanowi:

- dla gruntów – powierzchnia,
- dla budynków lub ich części – powierzchnia użytkowa,
- dla budowli lub ich części związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej wartość, o której mowa w przepisach o podatkach dochodowych, ustalona na dzień 1 stycznia roku podatkowego, stanowiąca podstawę obliczania amortyzacji w tym roku, niepomniejszona o odpisy amortyzacyjne, a w przypadku budowli całkowicie zamortyzowanych - ich wartość z dnia 1 stycznia roku, w którym dokonano ostatniego odpisu amortyzacyjnego.

Podatki i opłaty lokalne

Zgodnie z art. 17.1, rada gminy może wprowadzić opłatę miejscową, którą pobiera się od osób fizycznych przebywających dłużej niż dobę w celach turystycznych, wypoczynkowych lub szkoleniowych za każdą rozpoczętą dobę pobytu:

- **stawka opłaty miejscowej** w miejscowościach posiadających korzystne właściwości klimatyczne, walory krajobrazowe oraz warunki umożliwiające pobyt osób w tych celach - nie może przekroczyć **1,67 zł dziennie**,
- stawka opłaty miejscowej w miejscowościach posiadających **status obszaru ochrony uzdrowiskowej** na zasadach określonych w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz.U. z 2012 r. poz. 651 i 742) - nie może przekroczyć **2,40 zł dziennie**.

Rada gminy może wprowadzić **opłatę uzdrowiskową**. Opłatę uzdrowiskową pobiera się od osób fizycznych przebywających dłużej niż dobę w celach zdrowotnych, turystycznych, wypoczynkowych lub szkoleniowych w miejscowościach znajdujących się na obszarach, którym nadano status uzdrowiska na zasadach określonych w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych – za każdą rozpoczętą dobę pobytu, a stawka opłaty uzdrowiskowej nie może przekroczyć **3,33 zł dziennie**.

Obowiązek meldunkowy

Podpisano nowelizację, w myśl której obowiązkowy meldunek zniknie dopiero 1 stycznia 2018 r., chociaż planowane to było na dzień 1 stycznia 2016 r. Póki co, obowiązuje adres zameldowania zarówno na pobyt stały, jak i tymczasowy powyżej 3 miesięcy. Dla kwaterydawców meldunek gości jest dodatkowym obowiązkiem, jednak ze względów bezpieczeństwa wydaje się on oczywisty.

Przykład ewidencji prowadzonej w zeszycie

Nazwisko i imię	Ulica	Kod i poczta	Pesel	Nr dowodu	Czas pobytu	Nr pokoju

Wymagania wynikające z przepisów o usługach turystycznych

Turysta, według ustawy, to osoba, która podróżuje do innej miejscowości poza swoim stałym miejscem pobytu na okres nieprzekraczający 12 miesięcy, dla której celem podróży nie jest podjęcie stałej pracy w odwiedzanej miejscowości i która korzysta z noclegu przynajmniej przez jedną noc (*Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych z późn. zm. - Dz.U. z 2015 r. poz. 390*).

Zgodnie z art. 35.1. powyższej ustawy, usługi hotelarskie mogą być świadczone w obiektach hotelarskich, które spełniają wymagania sanitarne, przeciwpożarowe oraz inne określone odrębnymi przepisami.

Usługi hotelarskie świadczone w innych obiektach muszą spełniać minimalne wymagania co do wyposażenia określone w załączniku nr 7. Za inne obiekty uważa się wynajmowane przez rolników pokoje i miejsca na ustawianie namiotów w prowadzonych przez nich gospodarstwach rolnych.

Ewidencję obiektów prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce ich położenia.

Przed rozpoczęciem świadczenia usług hotelarskich w obiekcie przedsiębiorca lub rolnik zamierzający świadczyć usługi hotelarskie w gospodarstwie rolnym jest obowiązany zgłosić ten obiekt na urzędowym formularzu do ewidencji w gminie.

Rolnicy świadczący usługi hotelarskie w gospodarstwie rolnym mają obowiązek informowania właściwego organu o zakończeniu świadczenia usług hotelarskich.

Osoby wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) mają prawo kontrolować przestrzeganie wymagań określonych w ustawie.

Pozostałe informacje w kolejnym numerze

Mimo znacznego spadku cen w latach 2014-2015, perspektywy rynku mleka w następnej dekadzie oceniane są jako dobre. Przewidywany wzrost cen powinien być jednak wolniejszy niż w latach 2004-2013. Potwierdzają to silne, krótkotrwałe wahania cen w pierwszych miesiącach 2015 r., które wskazują, że bardzo wysokie ceny ograniczają popyt krajów importerskich nieakceptujących tak wysokiego ich poziomu.

Prognozy Komisji Europejskiej są mniej optymistyczne. Zdaniem KE przeciętne ceny mleka surowego w U-28 nie powinny być niższe niż 35 euro/100 kg w perspektywie do 2024 r., a po 2016 r. w reakcji na spadek podaży i rosnący popyt mogą nawet ten poziom przekroczyć.

Ten poziom cen surowca powinien umożliwić Unii skuteczne konkurowanie z innymi eksporterami na rynkach światowych. Przy niezmienionej ochronie granic, eksport serów z UE może zwiększyć się o 50% - do około 1 mln t w 2024 r. - pod wpływem umiarkowanego wzrostu cen i rosnących nadwyżek. W podobnym tempie, mimo słabej tendencji wzrostowej cen, będzie rósł eksport serwatki (głównie suszonej) do 900 tys. t. Dynamika eksportu proszków mlecznych do krajów trzecich będzie o połowę mniejsza z powodu wyhamowania dynamiki eksportu pełnego mleka w proszku na skutek utrzymywania się słabych tendencji spadkowych cen na świecie. O 39% może natomiast zwiększyć się wywóz odtłuszczonego mleka w proszku w sytuacji utrzymywania się nadwyżek produkcyjnych. Przy stabilizacji światowych cen masła jego eksport z UE do krajów trzecich, w perspektywie do 2024 r., może zwiększyć się o 25% - do ponad 160 tys. t. Przy przewidywanych tendencjach cenowych na rynku światowym i oczekiwanej stabilizacji cen mleka surowego wymagać to będzie poprawy rentowności przetwórstwa poprzez rozwój innowacji, dążenie do najwyższej jakości produktów końcowych i wzrost wartości dodanej, bez zwiększenia kosztów przetwórstwa i dystrybucji. Wobec rosnącej konkurencji na zglobalizowanym rynku będzie to wymuszać przyspieszenie procesu koncentracji mleczarstwa wspólnotowego. Presja w tym przypadku Polski będzie jeszcze silniejsza ze względu na ciągle nierozwiązane problemy, które będą osłabiać zdolności konkurencyjne polskiego mleczarstwa na zglobalizowanym rynku, w zmienionych warunkach funkcjonowania.

Polskie mleczarstwo dotychczas utrzymuje przewagę kosztowo-cenową, korzystając z tańszego surowca oraz utrzymującej się, mimo dokonanego postępu, renty opóźnienia. Polska obecnie należy do najbardziej konkurencyjnych cenowo krajów członkowskich z cenami mleka surowego zbliżonymi do uśrednionych cen w UE-13 i niższymi o 10 - 15% niż średnio w UE-15. Przy zbliżonych lub nieco wyższych od cen światowych cenach zbytu przetworów mlecznych, rentowność przetwórstwa mleka w Polsce powinna być wyższa niż w innych krajach członkowskich.

Jednakże utrzymujące się rozdrobnienie i wysokie koszty sprzedaży, przy deficycie kompetencji w zakre-

Perspektywy rynku mleka

Tadeusz Plichta

się współpracy i wzajemnego zaufania, żywiołowa reakcja na zmiany bieżącej sytuacji rynkowej, przy słabej pozycji rynkowej oraz braku współpracy w organizacji wspólnej sprzedaży i negocjowania warunków umów handlowych sprawiają, że najsłabszym ogniwem łańcucha mlecznego w Polsce są przetwórcy, a kondycja finansowa, zwłaszcza małych mleczarni produkujących standardowe produkty, z roku na rok ulega diametralnym zmianom w zależności od koniunktury na światowym rynku. Te mleczarnie dotychczas były w stanie przetrwać względnie krótkie okresy koniunktury, głównie kosztem znacznego obniżenia cen płaconych rolnikom za skupione mleko. W okresach dobrej koniunktury „odbijają to sobie”, podnosząc ceny tzw. mleka przerzutowego sprzedawanego przede wszystkim producentom proszku mlecznego, w większości przeznaczonego na eksport. Te mleczarnie silnie konkurując o surowiec, ostro podbijają jego ceny. Jest to podstawowy mechanizm destabilizujący rynek mleka w Polsce, pogłębiający wahania cen. O słabości polskich przetwórców w stosunku do producentów i handlu świadczy porównanie wskaźników zmian cen mleka i jego przetworów na poszczególnych poziomach łańcucha dostaw. Wbrew powszechnej opinii, ceny skupu mleka w ostatnich 12 latach rosły w Polsce szybciej niż ceny zbytu oraz ceny detaliczne przetworów mlecznych, pod wpływem zaostrzającej się konkurencji o surowiec w latach dobrej koniunktury na rynkach światowych. Szczególnie było to widoczne w 2013 roku. Wyjątkiem od tej reguły są duże mleczarnie przetwarzające ponad 500 mln litrów mleka rocznie, mające ugruntowaną pozycję rynkową i wzbogacającą swoją ofertę o produkty innowacyjne. Znacznie lepsze od przeciętnych wyniki finansowe, pozwalające im stabilnie rozwijać się także w okresach słabszej koniunktury, osiągają mleczarnie produkujące produkty niszowe, które są w stanie spieniężyć po znacznie wyższych cenach dzięki bardzo wysokiej jakości i mocnej pozycji rynkowej. Potwierdza to porównanie regionalne różnic cen. Im mniejsza koncentracja przetwórstwa, tym silniejsze wahania cen. Najmniej wahają się one w województwie podlaskim, gdzie dominują największe spółdzielcze mleczarnie. W tym województwie, w okresach dekoniunktury ceny należą do najwyższych, natomiast w okresach koniunktury wzrost cen jest mniejszy niż w innych województwach. Stabilizuje to w znacznym stopniu ekonomiczne warunki produkcji zarówno dostawcom, jak i przetwórcom w warunkach silnych wahań cen.

Polskie mleczarnie, mimo postępu, jaki dokonał się w ostatnich latach, należą do najmniej silnych w UE.

Statystyczna mleczarnia przerobiła w 2014 r. około 54 mln kg mleka, statystyczny podmiot skupujący współpracował z 395 dostawcami. Największe polskie mleczarnie (Mlekoop, Mlekovita) mieszczą się dopiero w końcu trzeciej trzydziestki największych mleczarni na świecie pod względem wartości sprzedaży lub ilości przerobionego mleka. Koncentracja w przetwórstwie mleka przebiega dotychczas o połowę wolniej niż w produkcji, bowiem wielkość dostaw statystycznego dostawcy w latach 2004-2014 wzrosła około 3,5 raza, podczas gdy wielkość przerobu mleka statystycznego przetwórcy tylko 1,8-krotnie. Jeszcze większe różnice dotyczą tempa koncentracji w handlu oraz w obrotach międzynarodowych. Wprawdzie umożliwia to lepsze wykorzystanie elastyczności działania małych przedsiębiorców, ale jednocześnie potęguje konkurencję wewnątrzbranżową i osłabia pozycję negocjacyjną przetwórców w stosunku do partnerów biznesowych.

Sytuację pogarsza brak organizacji międzybranżowej oraz istnienie obok siebie kilku samorządowych organizacji (Krajowy Związek Spółdzielni Mleczarskich - Związek Rewizyjny, Związek Prywatnych Przetwórców Mleka, Krajowe Stowarzyszenie Mleczarzy, dwa związki Pracodawców Eksporterów i Importerów Produktów Mleczarskich oraz nowo powstała organizacja - Rada Ekspertów Mleczarstwa, mających ambicje ogólnopolskie, ale niewspółpracujących ze sobą i zbyt słabych, żeby podejmować nowe zadania istotne dla poprawy stosunków umownych na rynku mleka i poprawy funkcjonowania łańcucha mlecznego.

Możliwości konkurowania cenowego stają się coraz bardziej ograniczone wobec coraz lepiej zorganizowanych producentów i handlowców. W zmienionych warunkach funkcjonowania rynku mleka to właśnie umiejętność budowy silnej pozycji rynkowej oraz skutecznego rozwiązywania pojawiających się problemów będzie w coraz większym stopniu decydowała o zdolności konkurencyjnej polskiego mleczarstwa. Niepowodzenia dotychczasowych prób wsparcia procesu konsolidacji przetwórstwa świadczą, że konieczność dokonania niezbędnych przemian zbyt wolno przebiega się do świadomości zarządów przedsiębiorstw oraz samorządowych organizacji branżowych.

Źródło: IERiGŻ-PIB

Aktualne informacje prawne dla rolnictwa

Akt prawny	Dotyczy	Istotne informacje
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 grudnia 2015 r. poz. 5/2016	Wielkości zmniejszenia (redukcji) stawki płatności dodatkowej za 2015 r.	Data ogłoszenia: 4 stycznia 2016 r. Data wejścia w życie: 5 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 grudnia 2015 r. poz. 33/2016	Zmiany rozporządzenia w sprawie programu szkoleń dla osób wystawiających świadectwa zdrowia oraz sposobu przeprowadzania tych szkoleń	Data ogłoszenia: 8 stycznia 2016 r. Data wejścia w życie: 22 stycznia 2016 r.
Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. poz. 50/2016	Zmiany ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw	Data ogłoszenia: 11 stycznia 2016 r. Data wejścia w życie: 11 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 stycznia 2016 r. poz. 61/2016	Warunków dokonywania zwrotu środków, o których mowa w art. 26, ust. 5 rozporządzenia (UE) nr 1306/2013	Data ogłoszenia: 13 stycznia 2016 r. Data wejścia w życie: 14 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2016 r. poz. 70/2016	Wprowadzenia w 2016 r., na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie”	Data ogłoszenia: 18 stycznia 2016 r. Data wejścia w życie: 19 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2016 r. poz. 87/2016	Uznawania organizacji producentów i zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych funkcjonujących na rynkach rolnych innych niż rynki mleka i przetworów mlecznych oraz owoców i warzyw	Data ogłoszenia: 19 stycznia 2016 r. Data wejścia w życie: 2 lutego 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 stycznia 2016 r. poz. 102/2016	Wielkości zmniejszenia (redukcji) stawek niektórych płatności związanych do powierzchni upraw za 2015 r.	Data ogłoszenia: 21 stycznia 2016 r. Data wejścia w życie: 22 stycznia 2016 r.
Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 stycznia 2016 r. poz. 119/2016	Zmiany rozporządzenia w sprawie stawek płatności związanych do powierzchni upraw za 2015 r.	Data ogłoszenia: 26 stycznia 2016 r. Data wejścia w życie: 27 stycznia 2016 r.

Na podstawie dostępnych materiałów opracował Sławomir Salamonik

Są pieniądze na dopłaty do preferencyjnych kredytów inwestycyjnych

ARiMR przyznała współpracującym bankom limity akcji kredytowej oraz limity dopłat do oprocentowania kredytów inwestycyjnych, planowanych do udzielenia w I kwartale 2016 r., tym samym podmioty zainteresowane zaciągnięciem kredytów preferencyjnych mogą składać w bankach wnioski kredytowe. Po podpisaniu ustawy budżetowej na 2016 r. Agencja będzie mogła zwiększyć bankom środki na cały 2016 r.

Łącznie na I kwartał 2016 r. Agencja przekazała bankom limity dopłat do nowych kredytów inwestycyjnych w wysokości 2,3 mln zł. Przewiduje się, że limity te pozwolą udzielić bankom w I kwartale br. kredyty preferencyjne w łącznej wysokości 296 mln zł.

Powyższe limity środków otrzymało 7 central banków: **Bank BGŻ BNP Paribas S.A., Bank Pol-**

skiej Spółdzielczości S.A., SGB Bank S.A., Bank Zachodni WBK S.A., Pekao S.A., Krakowski Bank Spółdzielczy, Raiffeisen Bank Polska S.A.

W tym roku kredyty inwestycyjne mogą być udzielane w ramach następujących linii kredytowych:
RR - kredyty na inwestycje w rolnictwie i w rybactwie śródlądowym;
Z - kredyty na zakup użytków rolnych;
PR - kredyty na inwestycje w przetwórstwie produktów rolnych, ryb, skorupiaków i mięczaków oraz na zakup akcji lub udziałów.

Szczegółowe informacje nt. kredytów dostępne na: www.arimr@gov.pl, zakładka „Pomoc krajowa”.

Źródło: www.arimr.gov.pl

POLIFOSKA®

GRUPA
AZOTY

Grunt to nawóz Jakość od pokoleń

POLIFOSKA® to szeroka gama nowoczesnych nawozów doskonalonych i modyfikowanych zgodnie ze zmianami zachodzącymi w rolnictwie, tak aby zapewnić idealnie zbilansowane nawożenie. „POLICE” oferują różne formuły nawozu POLIFOSKA®, charakteryzujące się stosunkiem fosforu do potasu od 1:1 do 1:3, zróżnicowanymi dodatkami przyswajalnych form magnezu, siarki oraz mikrośladników, co umożliwi dobór nawozu praktycznie przy każdej zasobności gleby w fosfor, potas i magnez, pod każdą roślinę uprawną.

program premiowy
**DOBRY
PLON**

polifoska.pl

dobryplon.pl

Czy plantacje pszenicy ozimej przemarzły?

Mariusz Anioła

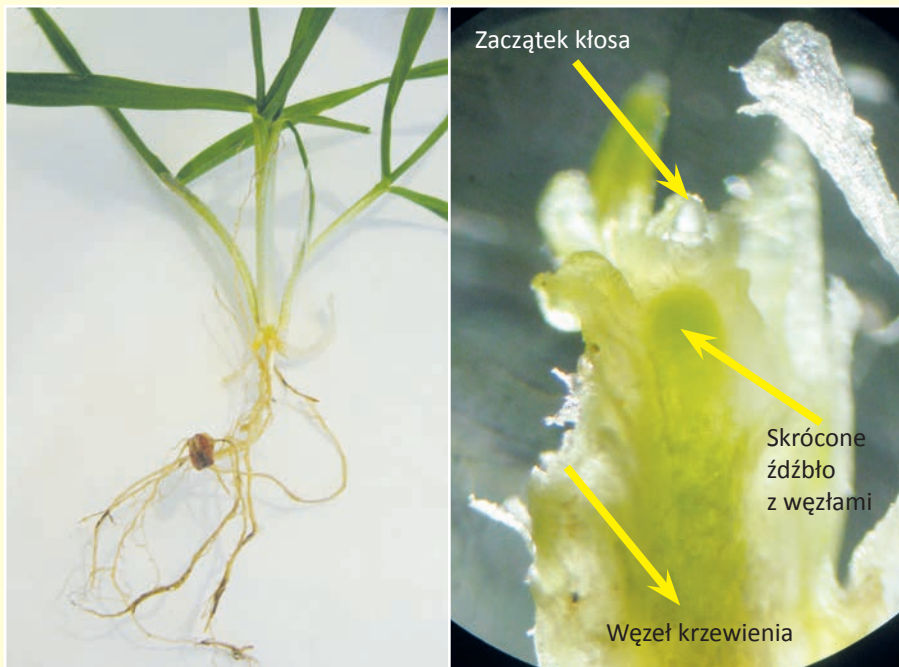
Mrozy po -15°C , -17°C , które wystąpiły na początku stycznia br. i trwały kilka dni spowodowały przemarznięcie liści, a na początku lutego zbrązowienie plantacji pszenicy ozimej. Nie tylko mróz i brak okrywy śnieżnej spowodował przemarznięcie, ale równie ważne było kontynuowanie wzrostu roślin. Było to widoczne po świeżo wyrastają-

cych korzonkach przybyszowych charakterystycznych dla okresu wczesnej wiosny.

Aby rośliny zbóż uznać za przemarznięte, nie wystarczy ocena przebarwień liści, bo cały potencjał plonotwórczy mieści się kilka cm pod ziemią - w okolicy węzła krzewienia. Jeśli węzeł krzewienia jest jasnozielony bądź szklisty, a korzenie białe, to roślina rozwinie źdźbła

z liśćmi i kłosami z zątków, które już są widoczne pod mikroskopem tuż nad węzłem krzewienia.

Poniżej zaprezentowano zdjęcia, które pokazują pozornie uszkodzone przez mróz plantacje pszenicy. Jednak przy bardzo wnikliwej analizie można zauważyć, że wszystkie istotne elementy rośliny są zdrowe.

← Plantacja pszenicy ozimej w rejonie Pruszcza Gdańskiego - stan siewki i węzła krzewienia 14 grudnia 2015 r.

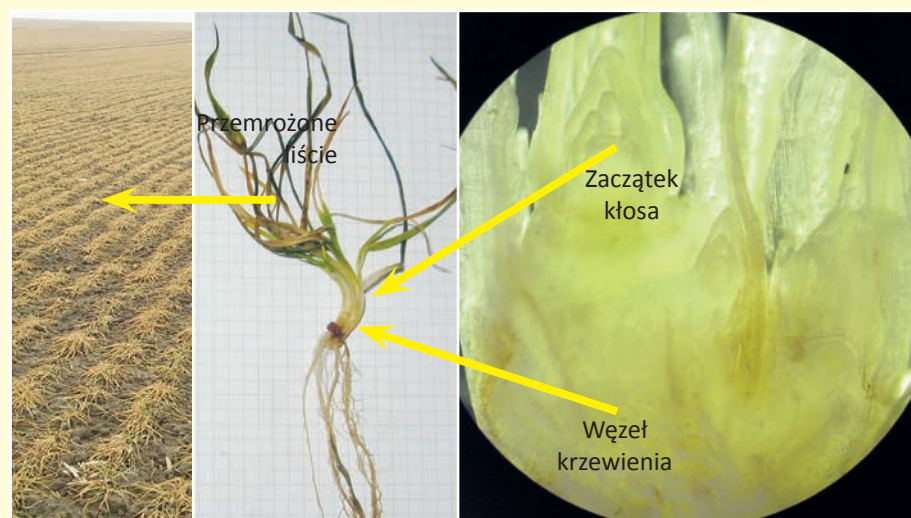

← Koniec stycznia 2016 roku - widoczne przebarwienia liści na siewkach pszenicy ozimej, na tej samej plantacji w rejonie Pruszcza Gdańskiego. Wszystkie elementy siewki (korzenie, rozkrzewienia), które znajdowały się pod ziemią są zdrowe - zielone lub białe.

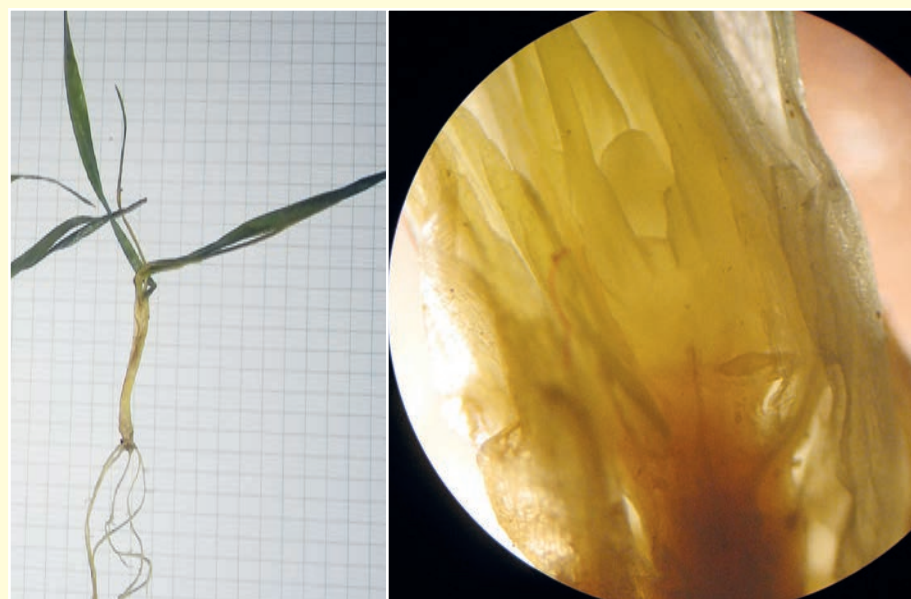

← Widoczne przemrożone liście pszenicy ozimej, jednak pozostająca pod powierzchnią część rośliny jest zdrowa - 8 lutego 2016 r., okolice Pruszcz Gdańskiego.

← Stan plantacji pszenicy ozimej z rejonu Pruszcz Gdańskiego (8 lutego 2016 r.). Po lewej zbrązowiałe liście na plantacji pszenicy ozimej, w środku zdjęcie pojedynczej siewki z przemarzniętymi liśćmi, które wystawały ponad powierzchnię gleby i po prawej wypreparowany węzeł krzewienia zdrowy, jasnozielony, ze zdrowym zaczątkiem kłosa.

← Przemarznienia węzła krzewienia pszenicy ozimej widoczne na zdjęciu po prawej stronie w postaci silnego zbrązowienia (29 stycznia 2016 r.).

Podsumowując, zanim podejmiemy decyzję o przesianiu plantacji i zakupie nasion, warto na chłodno – wnikliwie ocenić stan roślin.

Wyniki badania gleby na zawartość azotu mineralnego – wiosna 2016

Krzysztof Kozdamba

Wstęp

Badanie zawartości azotu mineralnego w glebie, w okresie wczesnej wiosny stanowi jedyny test stosowany w praktyce rolniczej, w celu określenia potrzeb nawozowych na ten składnik. Pozwala na dostosowanie zaleceń nawozowych do specyficznych warunków terenowych, które mogą mieć wpływ na potrzeby nawożenia azotem roślin uprawnych. Wykonując badanie zawartości azotu w glebie, osiągamy zarówno korzyści ekonomiczne, jak i środowiskowe. Korzyści ekonomiczne wynikają z zaoszczędzenia na ilości wysiewanych nawozów i uniknięcia stosowania azotu w ilościach przekraczających potrzeby nawozowe upraw. Z kolei skutki przyjazne dla środowiska osiągniemy poprzez zmniejszenie ruchu azotanów podziemnych poprzez uniknięcie stosowania nadmiernej ilości nawozów azotowych.

Badanie azotu glebowego polega na oznaczeniu zawartości mineralnych form składnika N-NO₃ i N-NH₄ w warstwie gleby 0 - 30 cm i 30 - 60 cm, w której rozmieszczona jest główna masa systemu korzeniowego roślin. Zawartość azotu mineralnego (suma N-NO₃ i N-NH₄) wyrażana jest w kg azotu na 1 ha. Badanie prowadzone jest m.in. w celu określenia wielkości pierwszej dawki nawozów azotowych pod rośliny uprawne. Test azotu daje również możliwość skontrolowania ilości N-min. pozostającego w glebie jesienią po sprężeniu roślin. Niepobrany azot, zwłaszcza jego forma azotanowa, może przemieszczać się do głębszych warstw gleby i dalej do wód gruntowych, stanowiąc zagrożenie dla środowiska. Straty azotu w glebie mogą wynosić nawet 30 - 50%, dlatego

ustalanie dawek nawożenia azotem winno odbywać się na podstawie aktualnych wyników badań zawartości azotu mineralnego w glebie.

Zakres badania

Cel badania - zdiagnozowanie stanu nagromadzenia azotu mineralnego w glebie na plantacjach ozimów zlokalizowanych na terenie województwa pomorskiego (powiaty: słupski, gdański, kościerski i malborski).

Materiał i metody badania - próby glebowe do badania na zawartość azotu mineralnego zostały pobrane w okresie od 3 do 4 lutego 2016 r.

z gospodarstw zlokalizowanych w powiatach: kościerskim, słupskim, gdańskim i malborskim, z którymi Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku ma podpisane umowy w ramach współpracy w zakresie integrowanej ochrony roślin. Łącznie pobrano i przebadano 9 prób glebowych, z dwóch poziomów: 0 - 30 cm i 30 - 60 cm. Analizy prób glebowych na zawartość azotu mineralnego zostały wykonane przez laboratorium w Starym Polu.

Wyniki badania - wyniki badania na zawartość azotu mineralnego zostały przedstawione w tabeli nr 1.

Tabela 1.

Zawartość azotu mineralnego w próbach glebowych z terenu województwa pomorskiego (powiat: słupski, gdański, kościerski i malborski)

Kategoria agronomiczna gleby	Zawartość azotu mineralnego w próbach glebowych (9 prób glebowych)									
	Bardzo niska		Niska		Średnia		Wysoka		Bardzo wysoka	
	Ilość prób	%	Ilość prób	%	Ilość prób	%	Ilość prób	%	Ilość prób	%
Bardzo lekka	1	11,1	2	22,2	-	-	-	-	-	-
Średnia, ciężka	-	-	1	11,1	3	33,4	1	11,1	1	11,1

Przeciętna zawartość azotu mineralnego w glebie, w warstwie 0 - 60 cm, wg badania PODR w Gdańsku, w 2016 roku wynosi :

- gleba lekka - 34,80 kg/ha,
- gleba średnia, ciężka - 81,87 kg/ha.

Korekta nawożenia azotem

Do oceny wyników badań azotu w glebie, w okresie wczesnej wiosny, służą opracowane przez IUNG w Puławach przedziały zawartości azotu mineralnego w kg/ha, w zależności od kategorii agronomicznej badanej gleby, które przedstawia tabela nr 2.

- Jeśli wynik testu laboratoryjnego N-min. wykazuje wysoką lub bardzo wysoką zawartość składnika w glebie, to planową dawkę azotu można zmniejszyć o różnicę pomiędzy N-min. stwierdzoną w pobranej próbce i górną granicą wartości średniej dla takiej gleby.
- W przypadku zawartości bardzo niskiej lub niskiej, zalecaną dawkę N należy zwiększyć o różnicę pomiędzy dolną granicą zawar-

Przedziały zawartości azotu mineralnego w kg/ha w zależności od kategorii agronomicznej badanej gleby

Kategoria agronomiczna gleby	Zawartość N-min. (kg/ha)				
	Potrzeby nawożenia azotem:				
	bardzo duże	duże	średnie	małe	bardzo małe
Bardzo lekka	do 30	31 - 50	51 - 70	71 - 90	pow. 90
Średnia, ciężka	do 50	51 - 70	71 - 90	91 - 100	pow. 100

tości średniej i oznaczoną ilością N-min. w glebie.

- Jeżeli wynik analizy mieści się w przedziale zawartości średniej, dawka N pozostanie bez zmian.

Przykład 1:

Zawartość N-min. w glebie bardzo lekkiej wynosi 110 kg N/ha. Dawkę azotu można zmniejszyć o:

$$110 \text{ kg N/ha} - 70 \text{ kg N/ha} = 40 \text{ kg N/ha.}$$

Przykład 2:

Za pomocą testu N-min. w glebie średniej (do głębokości 60 cm) stwierdzono 40 kg N/ha. Planowaną dawkę azotu należy zwiększyć o:

$$71 \text{ kg N/ha} - 40 \text{ kg N/ha} = 31 \text{ kg N/ha.}$$

Wnioski

- Średnia zawartość azotu mineralnego w glebie średniej i ciężkiej wynosi 81,85 kg N/ha, co jest faktem zadowalającym. Z kolei w glebie bardzo lekkiej średnia zawartość azotu wynosi 34,8 kg N/ha, co świadczy o dużych potrzebach nawożenia azotem.
- Najwyższa stwierdzona w badaniach wartość N-min. wyniosła 105 kg N/ha - gleba ciężka, z kolei najniższa stwierdzona wartość N-min wyniosła 29,2 kg N/ha - gleba bardzo lekka. ■

Warto przeczytać

Racjonalne nawożenie azotem

Celem każdego rolnika jest uzyskanie zdrowych łanów zbóż. Łany prawidłowo nawożone, wolne od chorób i chwastów, zapewniają wyższy i lepszy jakościowo plon. Nawożenie azotem jest czynnikiem mocno kształtującym plon i jego jakość oraz mającym duży wpływ na zdrowotność rośliny. Zarówno niedostatek, jak i nadmiar tego pierwiastka wpływa niekorzystnie na kondycję łanu. Zbyt duża dawka azotu, zamiast wzrostu plonu ziarna, może spowodować jego spadek. Jedną z przyczyn obniżki plonów może być wyleganie lub porażenie roślin przez choroby grzybowe.

W tkankach roślin przenawożonych azotem powstają związki azotowe o prostej budowie, stanowiące doskonale źródło substancji odżywczej dla grzyba, co sprzyja jego rozwojowi - szczególnie w gęstych łanach, gdzie nie ma dobrego przewietrzania. Zwiększa się wtedy wilgotność powietrza wewnątrz łanu, a to przy cieplej pogodzie stwarza specyficzny mikroklimat, który sprzyja infekcji grzyba.

dr hab. Bogusława Jaśkiewicz, IUNG-PIB Puławy, *Racjonalne nawożenie azotem, Wiadomości Rolnicze nr 1-2/2016 (125), s. 18*

Reklama

Krzysztof Zawadzki
Parowa 144 59-724 Osiecznica tel. 501 599 332
www.trusfarm.com

Szkółka sadzonek truskawek i malin oferuje
duży wybór kwalifikowanych sadzonek z mateczników

odmiany truskawek
Honeyoe, Eleanta, Kent, Selva i inne

odmiany malin
Polka

Sadzonki dla

- plantatorów – z dowozem do gospodarstw (bezpłatne doradztwo)
- do sklepów ogrodniozych – z dowozem
- działkowiczów – wysyłka pocztą

Sprzedajemy sadzonki tradycyjne, kopane oraz ukorzenione w bryłce torfu

Koszmar czy świetlana przyszłość?

dr hab. Jacek Piszczek, prof. nadzw.
Instytut Ochrony Roślin – Państwowy Instytut Badawczy
Terenowa Stacja Doświadczalna w Toruniu

System ochrony plantacji buraka cukrowego, wdrożony w okresie ostatnich kilkunastu lat, spowodował, że plantatorzy buraka zasadniczo nie mają większych problemów z ochroną plantacji przed agrofagami. Świetnie przygotowany materiał siewny, skutecznie chronione siewki i buraki w pierwszych fazach rozwojowych, dzięki wysokiej jakości zaprawom nasiennym wraz z dobrą agrotechniką, pozwalają uzyskiwać wysokie obsady roślin na plantacjach. W ten sposób spełniony jest pierwszy podstawowy warunek uzyskania wysokich plonów. O ile w trakcie sezonu wegetacyjnego nie nastąpią żadne niespodziewane wahnięcia pogodowe (długotrwała susza lub nadmierne opady deszczu), plony w Polsce, w zależności od rejonu produkcji, osiągają poziom 60 - 100 ton korzeni z ha. Konieczność interwencji w trakcie sezonu może być spowodowana pojawieniem się szkodników, chorób czy też wystąpieniem zachwaszczenia wtórnego.

Jakich zmian należy spodziewać się w ochronie buraka cukrowego?

Jednak wszystkie te problemy, przy odpowiedniej ilości środków i umiejętnościach, można łatwo przezwyciężyć. Skąd zatem pojawiło się w tytule słowo „koszmar”? Spowodowane jest to działaniami UE i... (tu należałoby użyć nieco obelżywego terminu) urzędników tam zatrudnionych. Pod pretekstem działań na rzecz zdrowia konsumentów oraz ochrony środowiska, planowane są bardzo radykalne cięcia na liście substancji czynnych stosowanych w ochronie roślin, w krajach Unii.

Planuje się wycofanie aż 75 substancji czynnych (s.cz.) środków ochrony roślin, w tym: 7 substancji czynnych insektycydów, 6 fungicydów oraz 7 herbicydów stosowanych w ochronie buraka cukrowego! Pociągnie to za sobą zakaz stosowania kilkudziesię-

ciu preparatów należących do tych grup, a odgrywających zasadniczą rolę w ochronie plantacji. W tym momencie ochrona buraka przestanie być „świetlaną przyszłością”, a stanie się „koszmarem”.

Już nieomal zapomnieliśmy, co to są szkodniki wschodów oraz choroby zgorzeli siewek. Wschodzące buraki chronione są przed nimi przez zaprawy insektycydowe zawierające neonikotynoidy (tiametoksan – Cruiser 70 WS, imidachlopyrd – Montur Forte 230 FS, chlotianidynę – Mondus 380 FS) oraz fungicydy: tiuram (Zaprawa Nasienna T 75 DS/WP) i hymeksa-zol (Tachigarem 70 WP). Dzięki takiemu zestawowi, zasadniczo do stadium 3 - 4 par liści (a nawet dłużej) nic nie grozi plantacjom buraka. Ale „zniknąć” mają wszystkie neonikotynoidy oraz tiuram.

Jakie szkodniki mogą zagrozić uprawom buraka cukrowego?

Na Żuławach problemem może stać się ponownie drobnica burakowa, która wygryza w hypokotylu wschodzących siewek drobne otworki. Uszkodzenia te rzadko prowadzą do całkowitego zniszczenia rośliny. Jednak są groźne ze względu na patogeny zgorzeli siewek, gdyż stanowią drogi wnikania dla glonowców z rodzaju *Pythium* oraz *Aphanomyces cochlioides*. Siewki porażone przez nie w stadium liścieni szybko czernieją i zamierają. W efekcie późniejszego porażenia (tylko *A. cochlioides*) dochodzi do uszkodzenia tkanki tworzącej odpowiedzialnej za przyrost wtórny korzenia na grubość i tworzy się charakterystyczne jego przewężenie. Tak uszkodzone rośliny rosną do momentu, gdy cienka, pierwotna wiązka przewodząca przerywa się na skutek zbyt dużego ciężaru rozety liściowej.

Od stadium liścieni do pierwszych dwóch par liści właściwych, prawie na każdej plantacji widoczne są na nich drobne, koliste wygryzienia zarówno na ich bocz-

nych, jak i centralnych fragmentach, a ich powierzchnie często są zniekształcone. Jest to skutek żerowania pchełki burakowej. Ten drobny, czarny chrząszcz ma do 2,6 mm długości i w ciepłe dni jest bardzo ruchliwy. W stadium dwóch par liści właściwych możemy oczekiwać pojawienia się na plantacji śmietki ćwikłanki. Ten, przypominający muchę domową, owad składa na spodniej stronie liści złoża małych, białych jajeczek. Wylęgające się larwy bezpośrednio wgryzają się do miąższu i wygryzają w nim charakterystyczne tunele – miny.

Trzecim owadem, który może w tym czasie zaatakować jest mszyca nalatująca na pola z miejsc zimowania. Owad ten mnoży się bardzo szybko i tworzy kolonie owadów bezskrzydłych. Są one szczególnie niebezpieczne, bowiem poza wysysaniem soków z rośliny, są wektorami ważnych chorób wirusowych: żółtaczek i mozaiki. O ile groźby unijne się spełnią, to populacje wszystkich tych owadów, po zaprzestaniu ochrony przed nimi buraka zaprawami zawierającymi neonikotynoidy, w szybkim tempie znacząco podniosą swoją liczebność. Jako że w miejsce zapraw będziemy mieli możliwość użycia jednej s.cz. z grupy fosforoorganicznych i jednego pyretroidu, szansa na utrzymanie plantacji wolnej od szkodników będzie bardzo utrudniona. Na domiar złego, będą konieczne niekiedy nawet 4 zabiegi dolistne, by wygrać z nimi walkę! Z jednej strony doprowadzi to do silnego skażenia środowiska pestycydami, a po drugie - znikoma liczba dopuszczonych do użytku pestycydów może szybko doprowadzić do pojawienia się odporności u zwalczanych szkodników. Problemem staną się także szkodniki glebowe – pędraki i drutowce. Przy braku skutecznej ochrony, mogą powodować znaczące straty w liczbie roślin na plantacji (w rejonach i na polach, na których występują). Spadek skuteczności ochrony przed szkodnikami może skutkować koniecznością podniesienia gęstości siewu. Spowoduje to wzrost kosztów produkcji (nasiona oraz ręczna regulacja obsady!). Zasadniczo będzie to koniec dla produkcji „wielkoobszarowej” buraka cukrowego!

Jak zapobiegać zgorzelom?

Walka z organizmami powodującymi zgorzel, o ile wycofany zostanie tylko tiuram, nie będzie skazana na porażkę, gdyż najważniejszym środkiem ochronnym, w tym zakresie, jest hymeksazol, który na razie na liście usuwanych s.cz. nie figuruje.

Ważnym elementem agrotechnicznej walki z patogenami zgorzeli, jak i ograniczania zagrożenia ze strony szkodliwych owadów, jest prawidłowy płodozmian; unikanie stanowisk sąsiadujących z polami, na których burak uprawiany był w roku poprzednim; wybieranie stanowisk maksymalnie oddalonych od miejsc zimowania szkodników (zakrzaczenia, parki, lasy mieszane i liściaste). Podobnie, duże znaczenie mają wczesne siewy, które pozwalają na kielkowanie i wzrost buraków w warunkach niesprzyjających aktywności patogenów glebowych oraz szkodników.

Jak rozpoznać bakteryjną plamistość liści?

Nieco później, ale jeszcze przed zwarciem międzyrzędzi, na liściach może pojawić się bakteryjna plamistość liści. Wywoływana jest przez bakterię *Pseudomonas syringae* var. *aptata*, która w naturalny sposób zasiedla glebę. Bakteria może dostać się do tkanki liściowej tylko poprzez uszkodzenia (pchełki, grad itp.) wraz z glebą poderwaną z powierzchni na skutek uderzeń kropel deszczu. Na zakażonych liściach pojawia się zasychanie na brzegach blaszek liściowych, które niekiedy zbiega w głąb liści wzdłuż nerwów bocznych. Natomiast na powierzchni blaszek tworzą się plamistości, które mogą być podobne do plamistości powodowanych przez brunatną plamistość liści, jak i chwościka. Choroba nie przenosi się pomiędzy roślinami, a bakterie rozwijają się tylko w liściach, do których bezpośrednio się dostały. W przypadku bakteryjnej plamistości liści nie należy wykonywać żadnych zabiegów ochronnych.

W późniejszym okresie wegetacji, w północnych rejonach uprawy buraka cukrowego może pojawić się na liściach szereg chorób wywołanych przez grzyby - przede wszystkim: chwościk, brunatna plamistość liści, mączniak prawdziwy oraz rdza.

Jak chronić buraki cukrowe przed chwościkiem?

Chwościk najlepiej rozwija się w warunkach wysokiej temperatury (25 - 30°C w dzień, powyżej 15°C nocą) i wilgotności (powyżej 90%) powietrza. Pierwsze objawy choroby występują zwykle po opadach deszczu, gdy wzrasta wilgotność w łanie buraków. Obecność wody jest koniecznym warunkiem do skielkowania zarodników konidialnych grzyba. Z tego powodu w warunkach suszy grzyb nie jest w stanie zaatakować rośliny żywicielskiej. Z drugiej strony, bardzo ważna jest temperatura powietrza. Jest to orga-

nizm ciepłolubny. W przedziale pomiędzy 15 a 10°C aktywność chwościka gwałtownie spada, a poniżej 10°C zamierają jego procesy życiowe. Stąd w okresach wilgotnych i ciepłych grzyb jest bardzo niebezpieczny i wymaga bardzo radykalnych działań ze strony plantatora. Zabieg ochronny powinno się wykonać natychmiast po wystąpieniu pierwszych objawów choroby na liściach – nie później niż w momencie, gdy wystąpią one na 5% liści. Dalsze opóźnianie zabiegu ochronnego będzie przyczyną niższej skuteczności zastosowanej ochrony, bez względu na użyty preparat grzybobójczy. Przy wczesnym wystąpieniu choroby kolejny zabieg należy wykonać po około trzech tygodniach po pierwszym – oczywiście trzeba uwzględnić sytuację panującą na plantacji. Kolejny zabieg wykonujemy, gdy na około 45% roślin pojawią się plamistości (do 15 sierpnia). Po 10 - 15 września ochrona przed chwościkiem traci sens, gdyż temperatury powietrza nocą zdecydowanie spadają i są w zakresie niskiej lub nawet zerowej aktywności życiowej grzyba. Wysianie odmiany o podwyższonej odporności niekiedy pozwala na zaniechanie ochrony przed chwościkiem, jednak także i te odmiany powinny być chronione w warunkach silnej presji choroby.

Ważnym elementem w ograniczaniu zagrożenia ze strony chwościka (oraz innych patogenów liści) jest prawidłowy płodozmian, gdyż wszyscy sprawcy chorób przeżywiają na resztkach pozostających po zbiorze (liście, główki korzeni). Stąd uprawa buraka po buraku, w miejscach po składowaniu jesienią przyzmy, na polu bezpośrednio sąsiadującym z polem, na którym burak był uprawiany w roku poprzedzającym, spowoduje znaczne (niekiedy mogą to być nawet 3 - 4 tygodnie) przyśpieszenie wystąpienia choroby na plantacji. Przystępując do zabiegów ochronnych, warto ułożyć sobie strategię działań. Decydujący jest pierwszy zabieg. Dlatego warto wykonać go przy użyciu preparatu dwuskładnikowego. O ile jest potrzebne jego powtórzenie – zawsze konieczne jest użycie preparatu zawierającego inną s.c.z. Związane jest to z możliwością wystąpienia odporności chwościka na fungicydy. Zasadniczo w rejonach północnych jest to zjawisko na razie marginalne, warto jednak być świadomym zagrożenia, które niesie za sobą to zjawisko (utrata skuteczności ochronnej). Tym bardziej, że zarodniki konidialne przenoszone są przez wiatr z plantacji na plantację i po jakimś czasie w populacji liczba izolatów odpornych może zacząć narastać.

W przypadku pozostałych chorób liści, zagrożenie spowodowania przez te choroby znaczących uszkodzeń liści jest bardzo niewielkie. Niekiedy w suche lata obserwuje się na roślinach silniejsze objawy mączniaka prawdziwego. Patogena tego z dobrym skutkiem można zniszczyć, używając preparatów zawierających siarkę koloidalną. Poza tym, grzyb ten jest bardzo wrażliwy na wodę i mocniejsze opady deszczu mogą nawet całkowicie wyeliminować go z liści.

Niestety także w przypadku fungicydów, w organach unijnych rozpatrywane jest usunięcia szeregu s.c.z. z listy dopuszczonych do stosowania. To przede wszystkim triazole: epoksykonazol, tetrakonazol i tebukonazol – podstawowe s.c.z. najczęściej stosowanych w ochronie buraka fungicydów. A także tiofanat metylu i mankozeb. Pozostawienie na liście tylko niektórych strobiluryn oraz chlorotalonilu i propinebu nie daje najmniejszych szans na skuteczną ochronę buraka przed chwościkiem! Straty z tego tytułu mogą być bardzo wysokie. Ponadto, chwościk łatwo nabiera odporności na strobiluryny, co już zostało udowodnione.

Jak zapobiegać chorobom korzeni?

Nadal nie dysponujemy żadnymi środkami ograniczającymi zagrożenie ze strony chorób korzeni. Zgnilizny mogą być wywoływane przez cztery patogeny, z których najważniejszymi są *A. cochliformis* i *Rhizoctonia solani*. Stąd bardzo ważna w ograniczaniu ich występowania jest prawidłowa agrotechnika. Prawidłowa struktura gleby, jej dobre przewietrzenie to podstawowe warunki zapobiegania występowaniu zgnilizn. W ostatnich latach pojawiały się odmiany o podwyższonej odporności na te dwie choroby. Siew takich odmian poleca się na polach, na których w przeszłości wystąpiły objawy zgnilizn.

Co z letnimi szkodnikami buraka cukrowego?

Szkodniki pojawiające się na buraku w okresie lata to zwykle gąsienice różnych gatunków motyli (rolnice, błyszczki, piętnówki). Szczególnie sprzyjają ich występowaniu lata suche i ciepłe. Niestety, obecnie nie ma żadnego preparatu zarejestrowanego do ochrony buraka przed tą całą grupą szkodników!

Podobnie, nadal brak jest zarejestrowanych środków ochrony roślin do ochrony plantacji buraka przed coraz częściej atakującym buraki cukrowe przędziorkiem chmielowcem. Rozwojowi populacji tego roztozca sprzyja sucha i gorąca aura. Na plantacje buraka

migruje z obrzeży pól (miedze, zakrzaczenia). Żeruje pod spodem liści, tworząc drobne oprzędę, stąd liście takie sprawiają wrażenie brudnych, bowiem do oprzędów przyczepia się kurz i drobiny gleby. Dojrzałe osobniki są wielkości do około 0,5 mm i są zielonkawe, stąd trudno dostrzec je gołym okiem. Pod szkłem powiększającym łatwo zauważyć szybko przemieszczające się dorosłe osobniki, a także stadia larwalne i jaja. W okresie jesiennym zimujące samice nabierają koloru czerwonego (rudego). Wskutek żerowania, na liściach początkowo pojawiają się przyżółcenia, potem ich powierzchnia staje się żółtopomarańczowa, a następnie zasychają. Na skutek żerowania przedziorków dochodzi do zahamowania wzrostu korzeni oraz znacznych spadków zawartości cukru.

Jak zapobiegać mątwikowi buraka?

Mątwik buraka będzie z pewnością narastającym problemem w najbliższych latach. Po 2016 roku zmieniają się zasady na rynku cukru i pręcej czy później rozpocznie się proces „ucieczki” cukrowni od rejonów uprawy mocno oddalonych od komina. Będzie to negatywnie odbijało się na płodozmianie, który w wielu gospodarstwach ulegnie skróceniu. Skrócenie płodozmiannu spowoduje powolny, ale stały wzrost liczebności populacji mątwika w glebie. Na dodatek będzie on skutecznie roznoszony przez maszyny kopiące oraz oczyszczarki pomiędzy polami. Pewnym rozwiązaniem są odmiany tolerancyjne na tego pasożyta. Jednak i w nich następuje mnożenie się nicienia i jego liczebność w glebie rośnie. W tym przypadku jest to proces wolniejszy niż to ma miejsce w przypadku uprawy odmian podatnych. Odmiany tolerancyjne obecnie uprawiane mają także swój próg liczebności nicieni, powyżej którego stają się one dla takich odmian szkodliwe. Wydaje się, że rozwiązaniem tego problemu w niedalekiej przyszłości okaże się system Clariva wdrażany przez jedną z firm nasiennych. Do otoczek nasiennych dodawana jest bakteria *Pasteuria nishizawae*, która pasożytuje na cystach mątwika i bardzo skutecznie redukuje jego liczebność w glebie. Tego typu rozwiązania mają wyjątkową przyszłość ze względu na ochronę środowiska.

Czy choroby wirusowe zagrażają burakom cukrowym?

O ile spełnią się groźby dotyczące wycofania zgody na stosowanie szeregu insektycydów w buraku,

w przyszłości może nam grozić powrót chorób wirusowych przenoszonych przez mszyce! Przede wszystkim żółtaczek, które mogą być przyczyną dosyć dużych strat w plonie korzeni i cukru. Liście roślin porażonych żółtaczkami są sztywne i charakterystycznie pękają oraz chrzęszczą, gdy są mięte w dłoniach. Żółtaczkom może towarzyszyć mozaika wirusowa. Wirus ten jest mniej groźny i powoduje mniejsze straty.

Również nie daje o sobie zapomnieć rizomania. Wirus powodujący jej objawy na buraku wykazuje w ostatnich latach dość dużą zmienność i nie wszystkie odmiany są w pełni odporne na jego mutacje. Zjawisko takie obserwowane jest w Europie Zachodniej. O wystąpieniu objawów – brody korzonków bocznych, pociemnienia wiązek przewodzących w korzeniu, jego zwężenia i skrócenia oraz niedożywienia na liściach - należy natychmiast poinformować cukrownię, a przede wszystkim TSD IOR-PIB w Toruniu. Problem ten jest już rozwiązywalny.

Jak postępować w przypadku pojawienia się roślin nasiennych na plantacjach buraka?

Nadal poważnym problemem są rośliny nasienne występujące na plantacjach buraka. Ich pochodzenie jest różnicowane. Mogą to być burakochwasty pojawiające się pomiędzy rzędami, a wyrastające z nasion osypanych z roślin nasiennych w poprzedniej uprawie buraka, rośliny wydające nasiona w pierwszym roku uprawy, wyrastające z nasion wysianych przez plantatora, a niekiedy pośpiechy.

Z praktycznego punktu widzenia, jest to nieistotne. Wszystkie takie rośliny powinny być bezwzględnie usunięte z pola, by zapobiec osypaniu się kolejnych nasion. Najlepiej wykonać to tuż przed zwarciem międzyrzędzi, gdyż w tej fazie widoczne są już wyrastające pędy nasienne. W tym momencie wystarczające jest wycięcie uniemożliwiające odrośnięcie rozety liściowej. W późniejszych fazach konieczne jest już wyniesienie roślin nasiennych z plantacji, co może być kłopotliwe. Nasiona osypane z takich roślin zawsze w pierwszym roku wegetacji tworzą pędy nasienne i stanowią na plantacjach poważny problem, gdyż przez kilkanaście lat zachowują zdolność kiełkowania. ■

Przemysłane wiosenne nawożenie azotem kluczem do wysokich plonów rzepaku ozimego

Magdalena Kuźmicka

Wiosenne wznowienie wegetacji jest jednym z krytycznych okresów dla plantacji rzepaku. To czas na pozimową regenerację rozety liściowej wykształconej jesienią. Przyjmuje się, że roślina ponownie podejmuje czynności życiowe w temperaturze powyżej 4°C, jednak już przy 0°C zaczyna bardzo powoli budzić się z zimowego snu. Młode tkanki rzepaku wykazują wtedy dużą wrażliwość na działanie mroźnych wiatrów i wczesnowiosennych przymrozków. Nawet krótkotrwałe spadki temperatury poniżej 0°C w wielu przypadkach mogą być szkodliwe.

Podczas wznowienia wegetacji dochodzi do odbudowywania systemu korzeniowego oraz aparatu fotosyntetycznego. Warunki stresowe pojawiające się w omawianym okresie opóźniają wejście rośliny w kolejną fazę rozwojową, jaką jest formowanie łodygi.

Rzepak potrzebuje dobrze przemysłanego nawożenia w okresie wiosennym. Zapotrzebowanie na składniki pokarmowe jest tym większe, im wyższy plon chcemy uzyskać oraz im gorsze stanowisko przeznaczyliśmy pod uprawę.

Szybkość akumulacji składników pokarmowych wczesną wiosną zmienia się wraz z osiągnięciem kolejnych faz rozwojowych rośliny. Tuż po wznowieniu wegetacji częstym zjawiskiem jest chociażby przewaga gromadzenia potasu w porównaniu do pozostałych składników pokarmowych. Oczywiście w odżywianiu rzepaku, tak jak i w każdej innej uprawie, rolę najbardziej plonotwórczego pierwiastka przypisuje się azotowi. Nie można zapomnieć o innych istotnych składnikach, takich jak potas (odpowiadający za gospodarkę wodną roślin) czy siarka albo wapń, fosfor i magnez. Ich dostępność pozwala na odpowiednie wykorzystanie składnika.

Rola azotu dotyczy głównie kształtowania cech morfologicznych rośliny. Wczesnowiosenna aplikacja powinna wpłynąć na stymulację ogólnego wigoru roślin, któ-

ry określa się poprzez: tempo regeneracji i dynamikę wzrostu korzeni, tempo wzrostu rozety liściowej, późniejszą dynamikę wzrostu pędu głównego.

Wiosenną dawkę azotu na plantacji rzepaku ozimego powinno wyznaczać się bardzo precyzyjnie. Argumentem potwierdzającym powyższe stwierdzenie mogą być chociażby względy ekonomiczne (świadoma redukcja kosztów w uprawie) oraz wymagania środowiskowe (potencjalne skażenie wód i gleb przez niewykorzystany składnik), których przestrzeganie jest obowiązkowe. Najprościej ujmując, aby wyliczyć optymalną dawkę nawożenia, od całkowitego zapotrzebowania rzepaku na azot należy odjąć ilość azotu już pobranego przez rośliny przed zimą (w zależności o stopnia ich rozwoju i obsady), przewidywaną ilość pierwiastka, jaka została uwolniona w drodze mineralizacji, azot pochodzący z nawozów organicznych. Do wyliczeń może posłużyć wzór:

$$\text{Dawka azotu} = (P \times N_{\text{jedn.}}) - (N_{\text{min.}} \pm N_k)$$

Wyjaśnienie:

Dawka azotu- (kg N x h⁻¹)

P- plon nasion (t x h⁻¹)

N_{jedn.} - pobranie jednostkowe azotu

N_{min.} - ilość azotu mineralnego w glebie w warstwie 0 - 90 cm na początku wegetacji wiosennej

N_k - korekta dawki azotu

Podstawą do określenia wiosennej dawki składnika jest pomiar zawartości azotu mineralnego (N-NH₄ i N-NO₃) zawartego w glebie, w warstwie od 0 do 90 cm (strefa ukorzenia się rośliny). Analizy gleb dokonuje się możliwie jak najwcześniej, tj. tuż po ustąpieniu zmarzliny na polu. Ważne, żeby przeprowadzona została na materiale świeżym, nie później niż 2 doby od pobrania. Schemat poboru próbek z pola znajdziemy w zaleceniach opracowanych przez okręgową stację chemiczno-rolniczą.

Przedstawiony algorytm uwzględnia między in-

nymi wartość pobrania jednostkowego azotu przez rzepak. W warunkach polowych, na pierwszy rzut oka bardzo trudno rozpoznać stopień odżywienia rzepaku omawianym pierwiastkiem. Jeśli już na jesieni zauważyliśmy, że na plantacji były widoczne objawy niedoboru składnika, oznacza to, że rośliny mogły go pobrać nawet o 20% mniej niż zakładaliśmy. Jeśli zaś liście utrzymywały niebieskawe zabarwienie, możemy przypuszczać, że pobrały azotu nieco więcej (nawet 25%) niż przewidywano. Pamiętajmy, że podczas zimy rzepak traci niektóre z liści. Część azotu z przemarzniętych organów trafia do gleby, dzięki czemu składnik stanie się znów dostępny dla roślin na wiosnę. Znając stan plantacji przed zakończeniem jesiennej wegetacji i szacując wielkość start po zimie, można dość łatwo ocenić ilość azotu pozostałego w roślinach. Całkowita zawartość azotu mineralnego w glebie (N min.) ulega wahaniom. Obliczona na jej podstawie dawka nawozowa azotu podlega korekcie, tj. zestawieniu źródeł możliwego przychodu azotu (roślina przedplonowa - strączkowe, nawóz naturalny) i ubytków (przedplon zbożowy, prowadzący do uwsteczniania azotu). Uwolnienie azotu z glebowej materii organicznej można określić jedynie orientacyjnie. Do tej pory nie wypracowano jednoznacznej metody jego oznaczania. Ciepła i wilgotna pogoda jesienią sprzyja mineralizacji azotu. Na podstawie tej informacji możemy wniosko-

wać, że na wiosnę uwolni się go mniej w porównaniu do jesieni. Jeśli po dość suchej wiosnie nastanie okres deszczowy, można liczyć się z bardziej intensywnym uwalnianiem azotu.

Pamiętajmy, że pierwsza dawka azotu po wznowieniu wegetacji powinna pokryć potrzeby pokarmowe roślin aż do całkowitego wykształcenia pędu głównego (BBCH 39). Szacuje się, że jest to około 60% całkowitego zapotrzebowania na pierwiastek. W praktyce produkcyjnej może być to nawet do 75% całkowitej dawki azotu. Wiosną, na każde 10 dt/ha docelowego plonu musimy liczyć około 40 kg/ha składnika (tabela).

Decydującą rolę w określaniu startowej dawki nawozu odgrywają warunki glebowe (typ gleby, poziom uwilgotnienia) i liczba utworzonych korzeni włóśnikowych. Im gleba, na której uprawiamy rzepak jest cięższa i bardziej wilgotna, tym więcej azotu powinniśmy dostarczyć. Z wczesnowiosennej dawki azotu możemy zrezygnować, gdy już w lutym rzepak wykształcił bardzo dużo korzonków włóśnikowych. Jednak warunkiem dostarczenia wyłącznie drugiej dawki jest wykształcenie na jesieni co najmniej 12 liści, których zabarwienie nie wskazuje na niedobór azotu. Na wybujałych plantacjach unikamy nawet niewielkiego przekroczenia wyliczonych dawek azotu. Jeśli pierwsza aplikacja azotu jest możliwa dopiero w mar-

Reklama

 AGROMEP S.A.
MASZYNY ROLNICZE DO TWOJEGO GOSPODARSTWA

www.agromep.pl

ZETOR
FINANCE

TERAZ ZETORY TANIEJ:
WYBIERZ SWÓJ RABAT!

Major aż do
23 000 brutto

Proxima
i Forterra aż do
22 000 brutto

Forterra HD
29 000 brutto

Crystal
40 000 brutto

www.zetor.pl

**PRZEDSEZONOWA
OBNIŻKA CENOWA**

KUHN

Zetor **KUHN** **MF METAL-FACH** **SaMASZ** **AKPIL** **MASCHIO** **GASPARDO** **MEPROZET** **Staltech**

FLETNOWO 38 86-134 Dragacz tel.: 52 332 52 53
kom.: 607 712 713 | 603 331 129 | 605 511 155

DZIAŁ CZĘŚCI ZAMIENNYCH:
kom.: 609 404 320

Wiosenne zapotrzebowanie rzepaku na azot. Źródło: „Rzepak w mistrzowskiej uprawie”

Typ gleby	Piasek, piasek gliniasty	Gлина piaszczysta	Gleba lessowa	Gлина ilasta	Gleba torfowa
Klasa	IV b	III b/ IV	II	IV a	IV b
Plantacje dobrze rozwinięte (12 liści) z obsadą 25 roślin/m²					
Zakładany plon	45	50	55	45	45
Całkowite zapotrzebowanie na azot (kg/ha)	290	330	360	340	310
Azot pobrany przed zimą	-100	-100	-100	-100	-100
N _{min.} w strefie korzeniowej	-20	-30	-40	-30	-30
N _{mob.} do końca kwitnienia	-20	-35	-50	-30	-60
N z nawozów naturalnych	0	0	0	0	0
Nawożenie N na wiosnę	150	165	170	180	120
Plantacje z późnych wysiewów (8 liści) z obsadą 45 roślin/m² (susza wiosenna)					
Zakładany plon	35	45	50	40	40
Całkowite zapotrzebowanie na azot (kg/ha)	290	360	370	370	350
Azot pobrany przed zimą	-70	-70	-70	-70	-70
N _{min.} w strefie korzeniowej	-20	-30	-40	-30	-30
N _{mob.} do końca kwitnienia	-20	-40	-50	-30	-60
N z nawozów naturalnych	0	0	0	0	0
Nawożenie N na wiosnę	180	220	210	240	190
Plantacje wysiane wcześniej (12 liści) - widoczne samosiewy - łącznie 60 roślin/m² (bez gnojowicy)					
Zakładany plon	40	45	45	40	40
Całkowite zapotrzebowanie na azot (kg/ha)	290	340	340	340	310
Azot pobrany przed zimą	-140	-140	-140	-140	-140
N _{min.} w strefie korzeniowej	-20	-30	-40	-30	-30
N _{mob.} do końca kwitnienia	-20	-40	-50	-30	-60
N z nawozów naturalnych	0	0	0	0	0
Dodatek na samosiewy rzepaku	+30	+30	+30	+30	+30
Nawożenie N na wiosnę	140	160	140	170	110

cu, wówczas zaleca się dodanie dawki regeneracyjnej (nawozy amonowe lub amidowe) razem z kolejną, w fazie strzelania w pęd. Jest to tak zwana dawka „na plon”. Rośliny, które przed zakończeniem wegetacji zimowej wykształciły do 10 liści, powinniśmy zasilić wysoką dawką azotu, tzn. do intensywnego strzelania w pęd powinny pobrać co najmniej 120 kg/ha N. Działanie to pozwoli na wykształcenie optymalnej liczby pędów bocznych.

Dobór nawozów azotowych jest szczególnie istotny, gdy chcemy na przykład pobudzić rośliny do regeneracji rozety liściowej. Nityfikacja (utlenianie amoniaku i soli amonowych do azotynów i azotanów przez bakterie nityfikacyjne) azotu amonowego w temperaturze gleby ok. 4 - 5°C trwa przez około 6 tygodni. To właśnie te formy azotu powinny być zastosowane do końca lutego, czyli na miesiąc przed rozpoczęciem strzelania w pęd. Wówczas możemy liczyć na zaspokojenie potrzeb pokarmowych roślin. Jeśli planujemy nawożenie dopiero po ruszeniu wegetacji (połowa marca), powinniśmy zastosować azot azotanowy. Ta forma przyspie-

sza wzrost i rozwój rozety. Sprawne pobieranie azotu azotanowego jest możliwe tylko w przypadku optymalnego odżywienia roślin magnezem, fosforem i potasem.

Pamiętajmy, że nadmierne nawożenie azotem nie działa korzystnie na rośliny. Duże dawki wpływają na znaczne obniżenie zawartości tłuszczu w nasionach, zmniejszają odporność roślin na choroby i szkodniki, sprzyjają nadmiernemu wyleganiu.

Bibliografia:

1. Grzebisz W., 2011. *Rośliny oleiste [W:] Technologie nawożenia roślin uprawnych - fizjologia plonowania.* PWRiL.
2. Praca zbiorowa pod redakcją Mrówczyńskiego M. i Pruszyńskiego S., 2008. *Integrowana produkcja rzepaku ozimego i jarego.* Instytut Ochrony Roślin w Poznaniu.
3. Praca zbiorowa pod redakcją Jasińskiej Z. i Koteckiego A., 2003. *Rośliny oleiste [W:] Szczegółowa uprawa roślin.* Wydawnictwo Akademii Rolniczej we Wrocławiu.
4. Walerowska M., 2013. *Azot na regenerację i plon.* Top agrar - poradnik eksperta.

Mospilan 20 SP – insektycyd korzyści!

Korzyść 1

Długie i skuteczne działanie produktu – wynika ze specyfiki substancji aktywnej – acetamiprydu.

Mechanizm LA+ (long action+; po pol.: długie działanie+) zapewnia wysoką skuteczność zwalczania szkodników dzięki wydłużonemu okresowi ich kontaktu z produktem. Polega on na paraliżowaniu układu nerwowego szkodników, co prowadzi do zaprzestania żerowania, a w konsekwencji do ich śmierci.

Mospilan 20 SP nie działa natychmiast, jednak bezpośrednio po jego zastosowaniu szkodniki przestają żerować, ich śmierć następuje natomiast po kilku godzinach.

Dlatego skuteczność **Mospilanu 20 SP** należy oceniać po pewnym czasie od zastosowania. Badania prowadzone w Instytucie Ochrony Roślin – PIB w Poznaniu potwierdzają długotrwały i skuteczny **mechanizm LA+** (long action+) działania **Mospilanu 20 SP**.

Korzyść 2

Możliwość stosowania przez cały okres wiosennej wegetacji rzepaku oraz zwalczania najważniejszych szkodników.

Mospilan 20 SP wykazuje skuteczne działanie niezależnie od temperatury, co sprawia, że zwalcza nie tylko słodyszka rzepakowego, ale też chowacze łądogowe (w niskiej temperaturze) oraz szkodniki łuszczynowe (w wysokiej temperaturze).

Szerokie spektrum działania Mospilanu 20 SP pozwala na zwalczanie wszystkich ważnych szkodników rzepaku.

Mospilan 20 SP to idealne rozwiązanie w przypadku coraz częstszych tzw. nalotów mieszanych (np. słodyszka i chowacza podobnika).

Korzyść 3

Selektywne działanie zapewnia bezpieczeństwo owadom zapylającym i organizmom pożytecznym.

Według opinii Instytutu Ochrony Środowiska – PIB (2013 r.) **Mospilan 20 SP nie stwarza zagrożenia podczas stosowania w okresie aktywności pszczoł oraz w czasie kwitnienia roślin lub chwastów.** Jednak zgodnie z zaleceniami dobrej praktyki ochrony roślin, w trakcie kwitnienia sugerujemy stosować środek poza okresem aktywności pszczoł i innych owadów zapylających*.

* Powyższy zapis znajduje się w aktualnej etykiecie-instrukcji stosowania środka.

Korzyść 4

Odporność pod kontrolą to jeden z wielu atutów **Mospilanu 20 SP**. Narastającym problemem w rzepaku jest odporność słodyszka rzepakowego na substancje aktywne. Według doniesień naukowych odporność słodyszka na substancje aktywne środków z grupy pyretroidów stwierdzono już na 2/3 arealu tej uprawy w Europie. Problem obniżonej wrażliwości dotyczy również substancji z innych niż pyretroidy grup chemicznych. **Rozwiązaniem tego problemu jest Mospilan 20 SP**, który wg badań IOR-PIB Poznań jest nadal wysoce skuteczny w zwalczaniu populacji słodyszka.

Korzyść 5

Wyższy i jakościowo lepszy plon.

Jest to efekt selektywnego działania **Mospilanu 20 SP**. Plon rzepaku ozimego aż w 30% zależy od owadów zapylających. **Mospilan 20 SP**, na tle insektycydów, charakteryzuje najlepszy profil bezpieczeństwa dla owadów zapylających, stwarzając **optymalne warunki do rozwoju i plonowania rzepaku.** Udowadniają to wyniki doświadczenia przeprowadzonego w 2011 r. przez IOR-PIB w Poznaniu.

Korzyść 6

Oszczędności wynikające z niskich dawek.

W uprawie rzepaku **Mospilan 20 SP** należy stosować w dawce 120 g/ha w celu zwalczania słodyszka rzepakowego, chowacza podobnika i przyszczarka kapustnika. Dawka zarejestrowana do zwalczania chowaczy łądogowych, tj. chowacza brukwiaczka i chowacza czterozębego, wynosi 200-250 g/ha. Niemniej według wieloletniej praktyki, potwierdzonej badaniami rynkowymi**, producenci rzepaku stosują z powodzeniem do zwalczania **chowaczy łądogowych (brukwiaczka i czterozębego) Mospilan 20 SP w dawce 120 g/ha.**

** Badania AMIS 2012-2014 firmy Kleffmann.

Korzyść 7

Korzystna cena – w 2016 r.

Mospilan 20 SP będzie sprzedawany w specjalnych opakowaniach promocyjnych! Do każdego opakowania dołączane będzie żółte naczynie chwytne, do monitorowania szkodników rzepaku. Przy zakupie **Mospilanu 20 SP** do ochrony rzepaku będzie można uzyskać również **bardzo atrakcyjny rabat.** Szczegóły promocji u Przedstawicieli Regionalnych Sumi Agro Poland.

Mospilan® 20 SP

INSEKTYCYD KORZYŚCI

- Działa długo dzięki mechanizmowi **LA+**
- Zwalcza wszystkie szkodniki rzepaku już od wczesnej wiosny
- Podnosi plony rzepaku

Mechanizm LA+ (long action+) zapewnia dużą skuteczność zwalczania szkodników dzięki wydłużonemu okresowi kontaktu z produktem

W 2016 roku zwalczaj
szkodniki oszczędnie
i skutecznie

Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy

Marzec

Zboża:

- ▶ 21 marca to początek kalendarzowej wiosny i najczęściej początek wegetacji roślin. Dlatego też najpóźniej pod koniec marca lub jeszcze wcześniej należy **zlustrować plantacje ozimin**, w celu oceny stanu przezimowania i ustalenia obsady roślin (mających wpływ na strategię nawożenia azotem), a także określenia stopnia zachwaszczenia oraz wyboru właściwych herbicydów do zwalczania chwastów niezniszczonych zabiegami jesiennymi.
- ▶ Wczesnowiosenna dawka azotu jest podstawową dawką nawożenia azotowego ozimin. Wysokość pierwszej dawki nawozów azotowych należy różnicować w zależności od przedplonu, terminu siewu oraz stanu roślin po okresie zimowym. W bieżącym roku na plantacjach pszenicy ozimej o mniejszej obsadzie roślin na m², wysianych z opóźnieniem, słabiej rozwiniętych, uszkodzonych przez mrozy (do 300 roślin/m²), nawozy azotowe stosujemy na krótko przed rozpoczęciem wegetacji, w dawce do 60 - 70 kg N/ha. Z kolei plantacje gęste, dobrze rozkrzewione, gdzie na m² przypada 300 - 400 roślin, wystarczy zasilić 40 - 50 kg N/ha, zaś na przerośniętych bujnych łanach o obsadzie przekraczającej 400 roślin/m² nie powinno stosować się więcej niż 30 kg N/ha. Jednorazowa dawka nawozów azotowych nie powinna być większa niż 60 kg N/ha.
- ▶ Wysokość wczesnowiosennej dawki azotu na oziminy oraz termin jej zastosowania można również uściślić na podstawie testu azotu mineralnego N-min., oznaczanego w profilu glebowym 0 - 30 i 31 - 60 cm.
- ▶ Do wczesnowiosennego nawożenia zbóż należy stosować nawozy azotowe zawierające formę azotanową (saletra amonowa, wapniowa, saletrzak, saletrosan).
- ▶ Plantacje zbóż, na których nie wykonano jesienią oprysków przeciw chwastom, wymagają bardzo wczesnego wejścia z zabiegami herbicydowymi. Uzasadnione jest zwalczanie miotły zbożowej oraz ozimych form chwastów dwuliściennych. Zabiegi wiosennego odchwaszczenia powinny być wykonane możliwie jak najwcześniej i w zasadzie nie należy ich opóźniać poza fazę pełni krzewienia.
- ▶ Po nieudanej pszenicy ozimej najlepiej jest wysiać pszenicę jarą lub jęczmień. Jeżeli ziarno zbóż jarych będzie wykorzystane na cele paszowe, uprawa przedsiewna może być ograniczona do rozsiania nawozu azotowego i kultywatorowania lub użycia agregatu uprawowo-siewnego. W przypadku uprawy odmian jakościowych pszenicy jarej lub jęczmienia browarnego wskazana jest głębsza uprawka, nawożenie azotem i siew agregatem.
- ▶ W ostatnich latach coraz częściej obserwujemy wiosną brak opadów deszczu, co w efekcie spowalnia rozwój ozimin, a nawet przyczynia się niekiedy do ukazywania pierwszych objawów suszy. Brak opadów zimą dodatkowo może w istotny sposób ograniczyć dostępność wody pozimowej, szczególnie dla roślin jarych, dlatego też po obeschnięciu pól i ogrzaniu gleby należy przystąpić do wiosennych uprawek przedsiewnych, uważając, aby nadmiernie nie przesuszyć gleby. Nawożenie azotowe czy też wieloskładnikowe należy wykonać najpóźniej przed siewem zbóż jarych.
- ▶ W związku z powyższym, należy dotrzymywać wczesnowiosennych terminów siewu roślin jarych: bobiku, grochu, pszenżyta, owsa, pszenicy (często jeszcze pod koniec marca, jeśli warunki wilgotnościowe na to pozwalają). Nieco później, do końca pierwszej dekady kwietnia, wysiewamy mieszanki zbożowe i jęczmień jary. W przypadku jęczmienia browarnego, wczesny termin sprzyja uzyskaniu dobrego plonu ziarna o mniejszej zawartości białka i odpowiednich parametrach jakościowych. Siewy w terminie opóźnionym wiążą się prawie zawsze ze spadkiem plonowania. Późny siew zmniejsza intensywność krzewienia i powoduje słaby rozwój systemu korzeniowego zbóż.
- ▶ Zalecamy używanie **kwalifikowanego materiału siewnego** roślin rolniczych, który daje gwarancję uzyskania plonu o tych samych cechach, jakimi charakteryzuje się wybrana przez producenta odmiana, a także umożliwia uzyskanie wyższych i lepszych jakościowo plonów. W przypadku stosowania materiału pochodzącego z własnych zbiorów, jako materiału siewnego, należy pamiętać o dokładnym jego oczyszczeniu, wykonaniu próby na zdolność kiełkowania (szczególnie ważne w latach „mokrych” żniw), MTZ, a także o zaprawianiu ziarna. Ziarno powinno być celne i charakteryzować się wysoką zdolnością kiełkowania.
- ▶ Przy siewach pszenic konsumpcyjnych jarych, należy preferować **nowe odmiany** z grupy technologicznej E, A, o wymaganiach dostosowanych do warunków występujących w gospodarstwie na danym polu.
- ▶ Przy wyborze odmian zbóż do siewu, warto zwrócić uwagę na **listę odmian zalecanych do uprawy na obszarze naszego województwa**, dostępną m.in. na stronach: www.karzniczka.coboru.pl oraz www.podr.pl. Wspomniana lista została sporządzona w oparciu o wieloletnie wyniki doświadczeń odmianowych prowadzonych w ramach Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego i Rolniczego (PDOiR).

Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy

Na liście zalecanych do uprawy, na obszarze woj. pomorskiego w 2016 roku, odmian zbóż i grochu znajdują się:

- pszenica jara: **Tybałt, Trappe, KWS Torridon, Harenda**;
- jęczmień jary: **KWS Olof, Iron, Ella, Natasia, Olympic, Penguin, Soldo, KWS Atrika^R, KWS Irina^R**;
- pszenżyto jare: **Milkaro, Dublet, Mazur^R**;
- owies: **Bingo, Komfort, Nagus (nagi), Krezus^R**;
- groch siewny na gleby dobre: **Tarchalska, Lasso, Ezop, Akord, Mecenas, Batuta^R**.

► Pamiętajmy o konieczności **wykonywania próby kręconej** dla każdej wysiewanej odmiany. Mimo nawet tej samej MTZ dwóch odmian, często są duże różnice w ilości wysianego ziarna. Może to być uzależnione od rodzaju zaprawy nasiennej, kształtu nasion czy braku zaprawy u jednej z przykładowych odmian.

► **Ilość wysiewu** zbóż jarych należy uzależnić przede wszystkim od terminu siewu, warunków glebowych (połowa zdolności wschodów), kompleksu przydatności rolniczej, przedplonu, a także od gatunku, formy i odmiany. Prawidłowa ilość wysiewu powinna zapewnić właściwą obsadę roślin po wschodach. Przy siewach opóźnionych ilość wysiewu może okazać się zbyt niska, ponieważ krzewistość roślin jest wtedy słabsza. Zwiększanie normy wysiewu powinno się mieścić w granicach od 5 do 15%. Większe zagęszczenie siewu jest raczej niewskazane.

Orientacyjne normy wysiewu dla zbóż jarych w ziarnach/m²:

- pszenżyto jare	450 – 550;	- jęczmień browarny	350 – 400;
- pszenica jara	450 – 550;	- owies	500 – 550;
- jęczmień pastewny	300 – 350;	- żyto jare	100 – 150.

Masę wysiewanego ziarna w kg /ha wylicza się ze wzoru:

$$\text{Ilość wysiewu} = \frac{N \times \text{MTZ}}{W}$$

(w kg/ha)

gdzie: N – gęstość wysiewu w (szt./m²); MTZ – masa 1000 ziaren (g); W – wartość użytkowa nasion (zdolność kiełkowania x czystość nasion) (w %).

► Przypominamy, że **od 15 stycznia br.** można ubiegać się o przyznanie dopłaty z tytułu zużytego do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany, mającej charakter pomocy de minimis w rolnictwie. Dopłaty przysługują producentom rolnym, którzy zakupili i zużyli do siewu lub sadzenia materiał siewny zakupiony w terminie od dnia **15 lipca 2015 r.** do dnia **15 czerwca br.** Wyżej wymienionymi dopłatami objęte są **zboża ozime i jare, rośliny strączkowe, ziemniak** oraz **mieszanki zbożowe i pastewne**, sporządzone z materiału siewnego gatunków lub odmian roślin zbożowych lub strączkowych. Wnioski należy składać do OT ARR w Gdyni, do dnia **25 czerwca br.** Szczegółowych informacji na ten temat udzielają pracownicy ARR oraz doradcy PODR.

Rzepak:

► Występujące coraz częściej w okresie zimy i przedwiośnia okresowe odwilże, pobudzające wegetację, a następnie nawroty niskich temperatur, jak również wysokie amplitudy temperatury w ciągu doby, stwarzają niebezpieczeństwo przemarznięcia roślin. Dlatego też zaleca się m.in. odejść od nawożenia rzepaku w I dawce, nawozami szybko działającymi, tj. zawierającymi w głównej mierze N w formie azotanowej.

► Aby rzepak wydał zadowalający plon, na 1m² powinno być wiosną nie mniej niż 50 zdrowych lub częściowo uszkodzonych roślin. Jeśli jest ich mniej (25 – 35), ale są dobrze wykształcone i równomiernie rozmieszczone na polu, można plantację zostawić. Jeśli jednak stwierdzimy, że na 1m² jest mniej niż 20 zdrowych roślin i, że są one nierównomiernie rozmieszczone na polu (placowe „wypadnięcia”), zaleca się zaoranie plantacji.

► Prawidłową ocenę ewentualnych szkód, przeprowadzamy po rozmarznięciu gleby i wznowieniu wegetacji roślin, licząc zdrowe, żywe rośliny w rzędzie na odcinkach, których długość zależy od rozstawy rzędów rzepaku. Powierzchnia 1m² odpowiada:

- przy rozstawie rzędów co 30 cm, długości rzędka rzepaku – 333 cm,
- przy rozstawie rzędów co 25 cm, długości rzędka rzepaku – 400 cm,
- przy rozstawie rzędów co 20 cm, długości rzędka rzepaku – 500 cm,
- przy rozstawie rzędów co 18 cm, długości rzędka rzepaku – 555 cm,
- przy rozstawie rzędów co 15 cm, długości rzędka rzepaku – 667 cm,
- przy rozstawie rzędów co 12 cm, długości rzędka rzepaku – 833 cm.

Buraki cukrowe:

► Wiosenne zabiegi uprawowe na polach przewidzianych pod uprawę buraków cukrowych, są kontynuacją prac, jakie wykonałyśmy po zbiorze przedplonu w okresie letnio-jesiennym.

Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy

- ▶ Przygotowanie roli w okresie wiosennym ma decydujący wpływ na wschody buraków, a w konsekwencji na ostateczną ich obsadę na polu i plony. Rola do siewu powinna być tak przygotowana, aby nasiona wysiewane na głębokość 2 – 3 cm były układane na wilgotnej, uleżącej glebie i przykrywane równomiernie strukturalną, przewiewną i ogrzaną warstwą roli. Warunki takie uzyskuje się poprzez płytkie spulchnianie tylko wierzchniej warstwy roli.
- ▶ Powierzchnia pola właściwie przygotowanego do siewu punktowego, a zwłaszcza siewu w większych odstępach (18 cm), powinna być idealnie wyrównana, bez zagłębień i większych brył.

Ziemniaki:

- ▶ Wczesna wiosna to ostatni czas, aby zaopatrzyć się w dobrej jakości materiał sadzeniakowy. Dokonując wyboru odmiany do swojego gospodarstwa, dobrze jest zapoznać się z listą odmian zalecanych do uprawy na 2016 rok w województwie pomorskim i wynikami plonowania w badaniach Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego.

Na liście zalecanych do uprawy, na obszarze woj. pomorskiego w 2016 roku, odmian ziemniaków znajdują się:

- odmiany jadalne: bardzo wczesne - **Denar, Lord, Arielle, Impala**; wczesne - **Owacja, Vineta, Michalina, Gwiazda**; średnio wczesne - **Satina, Tajfun, Laskara, Stasia**; średnio późne i późne - **Jelly, Mondeo**;
- odm. skrobiowe: średnio późne - **Głada, Boryna, Jubilat, Kaszub**; późne - **Kuras, Hinga**.
- ▶ W styczniu br., w siedzibie COBORU w Słupi Wielkiej odbyło się posiedzenie Komisji ds. rejestracji odmian ziemniaka, która zdecydowała o wpisaniu do Krajowego Rejestru 9 nowych odmian. Są to:
  - **Aldona** (d. ZAH 21613) - odmiana jadalna średnio wczesna, typ konsumpcyjny, ogólnoużytkowy, lekko mączysty; zgłaszający - Hodowla Ziemniaka Zamarte Sp. z o.o. - Grupa IHAR;
  - **Amarant** (d. STB 20813) - odmiana skrobiowa średnio późna; zgłaszający - Pomorsko-Mazurska Hodowla Ziemniaka Sp. z o.o. z siedzibą w Strzeżeniu;
  - **Lawenda** (d. ZAH 21113) - odmiana jadalna wczesna, typ konsumpcyjny ogólnoużytkowy; zgłaszający - Hodowla Ziemniaka Zamarte Sp. z o.o. - Grupa IHAR;
  - **Lady Rosetta** - odmiana jadalna wczesna, typ konsumpcyjny ogólnoużytkowy, lekko mączysty do mączystego. Przeznaczona głównie do produkcji chipsów; zgłaszający - LIND Sp. z o.o.;
  - **Lech** (d. ZAH 21413) - odmiana jadalna średnio wczesna, typ konsumpcyjny ogólnoużytkowy; zgłaszający - Hodowla Ziemniaka Zamarte Sp. z o.o. - Grupa IHAR;
  - **Madeleine** - odmiana jadalna wczesna, typ konsumpcyjny ogólnoużytkowy; zgłaszający - Agrico Polska Sp. z o.o.;
  - **Manitou** - odmiana jadalna średnio wczesna, typ konsumpcyjny sałatkowy do ogólnoużytkowego; zgłaszający - Agrico Polska Sp. z o.o.;
  - **Tacja** (d. ZAH 21313) - odmiana jadalna bardzo wczesna, typ konsumpcyjny ogólnoużytkowy; zgłaszający - Hodowla Ziemniaka Zamarte Sp. z o.o. - Grupa IHAR;
  - **Tonacja** (d. STB 20213) - odmiana jadalna bardzo wczesna, typ konsumpcyjny sałatkowy; zgłaszający - Pomorsko-Mazurska Hodowla Ziemniaka Sp. z o.o. z siedzibą w Strzeżeniu.

Rośliny motylkowe grubonasienne:

- ▶ Optymalny termin siewu łubinu to: 20 marca - 10 kwietnia - w uprawie na nasiona, po 20 kwietnia - w uprawie na zielonkę.
- ▶ Należy pamiętać o zaprawieniu nasion przed siewem zaprawą Vitavax 200FS, która chroni przed chorobami. Najgroźniejszą chorobą łubinu żółtego jest antraknoza. Jedynym dopuszczonym preparatem do ochrony łubinu jest Gwarant 500 SC, który można zastosować tylko raz w sezonie wegetacyjnym.
- ▶ Bezpośrednio przed siewem należy zastosować szczepionkę bakteryjną (Nitraginę), która zawiera żywe bakterie brodawkowe z rodzaju *Rhizobium* lub *Bradyrhizobium* zdolne do wiązania wolnego azotu atmosferycznego w symbiozie z roślinami bobowatymi. Zastosowanie preparatu pozwala na zwiększenie intensywności wiązania azotu i zapewnia dostarczenie roślinom odpowiedniej jego ilości. Szczepionka bakteryjna jest szczególnie potrzebna na polach, gdzie rośliny bobowate nie były uprawiane przez kilka lat. Nitraginę należy stosować dla tych roślin bobowatych, dla jakich została wyprodukowana.
- ▶ Roślin bobowatych na dobrych stanowiskach nie nawozimy azotem. Przeważnie stosujemy tylko fosfor w ilości 50 - 70 kg/ha oraz potas w ilości 70 - 90 kg/ha.
- ▶ Bezpośrednio po siewie, na wilgotną glebę należy zastosować preparat do walki z chwastami Linurex 500 SC - na groch lub Afalon Dyspersyjny 450 SC - na groch i łubin.
- ▶ Uprawiając rośliny bobowate w czystym siewie lub w mieszankach międzygatunkowych (z wyłączeniem mieszanek z innymi roślinami, np. zbożami), uzyskujemy specjalną płatność do roślin wysokobiałkowych. W roku 2015 płatność ta wynosiła 422 zł na ha.

Sebastian Zwierz, Zbigniew Marciniak, Grzegorz Manowski

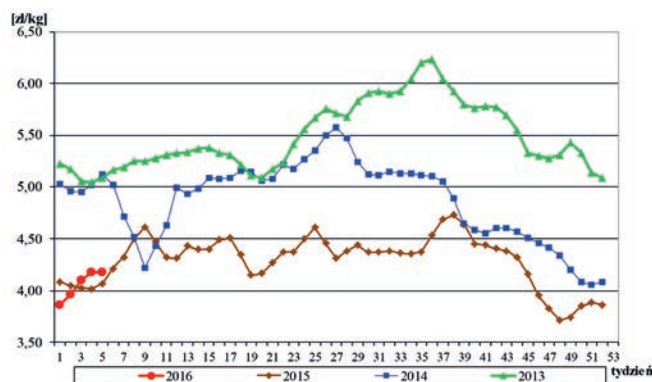

Trzoda chlewna 2015 i co dalej?

Maria Gwizdała

Miniony rok był bardzo trudnym okresem dla producentów trzody chlewnej. Już jesień 2014 roku to wyraźnie spadkowa tendencja w skupie żywca wieprzowego, ale był to dopiero początek tego, co czekało ich w roku 2015.

Wykres 1.
Średnie tygodniowe ceny skupu żywca wieprzowego w wadze żywej (zł/kg) bez VAT w latach 2013-2015 i w pierwszych tygodniach 2016 r. wg MRiRW - Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej (ZSRIR)

Trzeba zaznaczyć, że przeciętni rolnicy, którzy oferują do sprzedaży niewielkie ilości tuczników takich cen nie uzyskują. Z meldunków zbieranych przez doradców PODR wynika, iż przeciętna cena za żywca w naszym województwie, w grudniu 2015 r. wahała się w granicach 2,80 zł/kg – 3,10 zł/kg.

Przedstawiona powyżej sytuacja przełożyła się na wielkość pogłowia świń w Polsce i w naszym województwie. W grudniu 2015 r. było ono o 6% mniejsze niż w grudniu 2014 r. Warto podkreślić, że 20 lat temu,

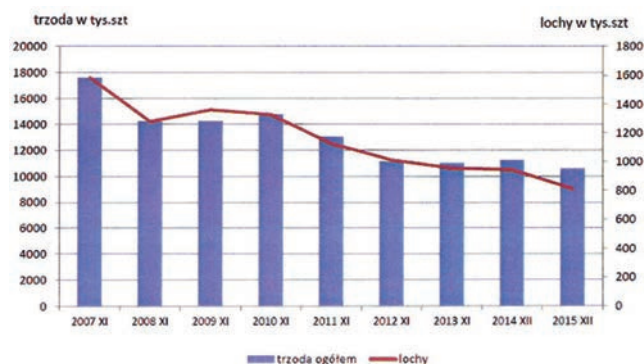
czyli w 1995 roku pogłowie świń wynosiło 20,4 mln sztuk. Obecnie pogłowie świń w Polsce utrzymuje się na względnie stałym, ale bardzo niskim poziomie około 11,5 mln sztuk, przy czym ostatnie dane wskazują, że jest to tylko 10,5 mln sztuk. Podobną tendencję obserwujemy w odniesieniu do stada loch, które po niewielkich wzrostach i spadkach osiągnęło poziom ok. 960 tys. sztuk, a we wspomnianym już roku 1995 pogłowie loch wynosiło 1,9 mln sztuk. Zmienia się więc nie tylko liczebność stada trzody chlewnej, ale również jego struktura, znacząco spadła liczba loch.

Produkcja trzody chlewnej w województwie pomorskim to 7% produkcji krajowej. Potęgą w tym zakresie jest województwo wielkopolskie produkujące 35%, a następnie kujawsko-pomorskie produkujące 12% produkcji krajowej. Województwo pomorskie, podobnie jak inne województwa w kraju, odnotowuje znaczny spadek pogłowia świń i liczby gospodarstw rolnych zajmujących się tą gałęzią produkcji. W 2012 roku pogłowie wynosiło 1 229 392 szt., a 1 stycznia 2016 roku już tylko 753 958 szt.

Bardzo zróżnicowane jest rozmieszczenie świń na terenie województwa. Najmniej jest ich w powiatach żuławskich (nowodworski, malborski i gdański), które ze względów środowiskowych są najmniej przydatne do hodowli trzody chlewnej. Także warunki glebowe bardziej sprzyjają produkcji roślinnej, gdzie przy wysokiej towarowości upraw polowych (pszenica, buraki cukrowe, rzepak) opłacalność chowu świń jest znacznie niższa niż w innych rejonach województwa. Największe pogłowie jest zarejestrowane w powiatach człuchowskim, następnie starogardzkim, kościerskim i słupskim. Przyglądając się natomiast średniej liczebności stad, to najliczniejsze stada są w powiecie człuchowskim – na tą wielkość wpływają niewątpliwie fermy Poldanor. Stosunkowo liczne są stada w powiecie słupskim i sztumskim.

Wykres 2.

Pogłowia trzody chlewnej i loch w Polsce w latach 2007-2015

Stan pogłowia świń w woj. pomorskim

Na rok/dzień	Liczba stad	Sztuk fizycznych	Średnio w stadzie (szt.)
1.09.2012	15 852	1 229 392	77,6
1.03.2013	14 896	1 087 359	73,0
1.11.2013	14 588	1 116 582	76,5
1.02.2014	14 426	967 699	67,08
30.09.2014	13 720	810 236	59,06
1.03.2015	14 163	657 658	46,06
1.10.2015	14 157	760 109	53,69
1.01.2016	14 080	753 958	53,55

Dane ARiMR i obliczenia własne

Stan pogłowia w poszczególnych powiatach (dane ARiMR i obliczenia własne)

(do stanów pogłowia w powiatach zostały doliczone stany zarejestrowane dla wydzielonych miast: Gdańska, Gdyni, Słupska)

Powiat	Sztuk na 1.11.2013	Sztuk na 1.02.2014	Sztuk na 30.09.2014	Sztuk na 1.10.2015	Sztuk na 1.01.2016	Stad na 1.01.2016	Średnia w stadzie
Bytowski	52 530	47 474	45 162	49 484	52 404	994	52,72
Chojnicki	40 336	41 280	39 754	39 870	40 553	1 285	31,56
Człuchowski	559 621	412 091	221 685	213 212	178 348	716	249,09
Gdański	6 697	6 935	6 386	6 038	6 366	412	15,45
Kartuski	54 792	56 846	54 883	51 355	51 788	2 442	21,21
Kościerski	54 143	56 120	50 697	56 779	62 578	1 277	49,00
Kwidzyński	30 595	31 706	31 670	30 195	35 863	910	39,41
Lęborski	14 897	15 604	18 274	22 772	21 580	271	79,63
Malborski	6 822	6 480	6 469	5 857	6 085	325	18,72
Nowodworski	4 788	4 590	4 362	3 300	3 199	199	16,08
Pucki	10 805	10 466	11 885	10 524	10 800	431	25,06
Słupski	54 042	49 276	97 595	46 196	61 333	472	129,94
Starogardzki	102 453	104 494	101 860	104 366	99 012	1 987	49,83
Sztumski	42 698	44 509	44 477	52 402	55 215	542	101,87
Tczewski	42 259	38 825	35 361	29 294	29 678	613	48,41
Wejherowski	39 104	41 003	39 369	38 495	39 156	1 204	32,52

Niewątpliwie zła sytuacja w produkcji trzody chlewnej jest wynikiem niestabilnego rynku, z ciągle wahającymi się cenami skupu żywca, przy braku wpływu producentów na te ceny oraz konieczność spełnienia przez hodowców coraz większych wymagań co do dobrostanu zwierząt i ochrony środowiska naturalnego. Ma to szczególnie duże znaczenie na terenach nadmorskich oraz wszędzie tam, gdzie intensywnie rozwija się turystyka i agroturystyka. Nie bez znaczenia pozostaje też bariera administracyjna stawiana inwestycjom związanym z produkcją trzody chlewnej. Brak własnego kapitału u producentów żywca, nawet przy możliwościach dofinansowania z ARiMR oraz niepewność rynkowa to główne bariery rozwoju tej gałęzi produkcji. Przyczyną tego stanu rze-

czy należy również upatrywać w niskiej efektywności produkcji zarówno prosiąt, jak i w tuczu, w porównaniu ze średnimi dla UE.

Coraz większego znaczenia w ostatnich latach nabiera tzw. tucz kontraktowy czy nakładczy. Faza tuczu to ta łatwiejsza część w całym cyklu, mniej pracochłonna i mniej wymagająca co do stanowiska i surowców paszowych. ■

Nadzwyczajne wsparcie w sektorze mleka i wieprzowiny

Informujemy, iż w dniu 18 lutego br. wchodzi w życie, opublikowane w dniu 3 lutego 2016 roku, *Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie realizacji przez Agencję Rynku Rolnego zadań związanych z ustanowieniem tymczasowej nadzwyczajnej pomocy dla rolników w sektorach hodowlanych* (Dz.U. z 2016 r. poz. 141).

Wniosek o udzielenie wsparcia składa się w Oddziale Terenowym Agencji Rynku Rolnego właściwym ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę producenta na formularzu opracowanym przez Agencję Rynku Rolnego w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie rozporządzenia, tj. **od dnia 18 lutego 2016 r. do dnia 18 marca 2016 roku.**

Wniosek o udzielenie wsparcia będzie wkrótce dostępny na stronie internetowej Agencji www.arr.gov.pl.

Wsparcie udzielane będzie na wniosek producenta mleka lub producenta świń, w drodze decyzji administracyjnej, przez dyrektora oddziału terenowego Agencji właściwego ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę producenta, w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upływa termin składania wniosków o udzielenie tego wsparcia, tj. **do dnia 18 czerwca 2016 roku.**

Środki finansowe z tytułu wsparcia Agencja wypłaci najpóźniej **do dnia 30 czerwca 2016 roku**, zgodnie z art. 1 ust. 1 rozporządzenia 2015/1853 z dnia 15 października 2015 r. (Dz.Urz. UE L 271 z 16 października 2015 r., str. 25).

Zgodnie z zapisami ww. rozporządzenia, ARR będzie weryfikowała informacje zawarte we wnioskach oraz ustalała pozostałe dane niezbędne do określenia wsparcia w ramach przedmiotowego mechanizmu na podstawie rejestru zwierząt gospodarskich oznakowanych i siedzib stad tych zwierząt (IRZ), administrowanym przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rol-

nictwa. Zachęcamy do zapoznania się z danymi zawartymi w ww. rejestrze w powiatowych biurach Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2016 roku w sprawie realizacji przez Agencję

Rynku Rolnego zadań związanych z ustanowieniem tymczasowej nadzwyczajnej pomocy dla rolników w sektorach hodowlanych (Dz.U. z 2016 r. poz. 141 (pdf).

Link do rozporządzenia:

http://www.arr.gov.pl/data/00069/rrm_22012016.pdf

Uwaga producenci trzody chlewnej i mleka!

We wszystkich BP ODR uzyskacie niezbędne informacje i nieodpłatną pomoc w wypełnianiu wniosków w ramach tymczasowej nadzwyczajnej pomocy dla rolników w sektorach hodowlanych.

Króliki – rasy polecane do chowu na mięso

Maria Gwizdała

W ostatnich latach wzrasta zainteresowanie konsumentów mięsem króliczym, przede wszystkim ze względu na jego wartości dietetyczne. Coraz częściej tuszki królicze możemy kupić w dużych sklepach sieciowych. Problem jednak w tym, że nasza krajowa produkcja nie wystarcza na zaopatrzenie własnego rynku i królik dostępny w tych sieciach jest produkowany poza granicami naszego kraju. Jest to również efekt tego, że w Polsce dominuje hodowla przyzagrodowa - głównie na własne potrzeby i ewentualnie najbliższego otoczenia. W tej hodowli dominuje królik bezrasowy, często duży, ale wolno rosnący i zużywający dużo paszy na kg przyrostu.

W związku z powyższym proponuję zapoznać się z rasami polecanymi do chowu królików na mięso. Wydajność rzeźna królików brojlerowych mieści się w granicach 55 - 65%, podroby stanowią około 5%. Udział poszczególnych wyrebów, wyrażony w procentach w stosunku do masy tuszek jest następujący: część przednia 37 - 40%, comber 23 - 27%, część tylna 34 - 39%. Najbardziej wartościową częścią tuszki króliczej jest comber. Cechuje się on najwyższą zawartością białka i najniższym poziomem kolagenu i tłuszczu.

Najbardziej polecanymi do chowu mięsnego są rasy średnie o szybkim przyroście. Należą do nich: nowozelandzki biały, nowozelandzki czerwony, termondzki biały, kalifornijski. Coraz częściej do hodowli fermowej wchodzi też linie syntetyczne: Hycole, Hyla, Hyplus, Genia, Zika szczególnie przystosowane do wysokotowarowej produkcji mięsa. Są one podstawą produkcji w takich krajach, jak Francja, Hiszpania czy Belgia, gdzie tradycje spożywania mięsa króliczego są głęboko zakorzenione.

Nowozelandzki biały

Królik wyhodowany w Kalifornii o śnieżnobiałym umaszczeniu i czerwonych oczach (albinotyczny). Typowa walcowata budowa i bardzo dobrze umięśniona partia grzbietowa, wysoka wydajność rzeźna przekraczająca 60% oraz wysoki udział mięsa w tuszy (82%) i niskie otłuszczenie (6 - 7%) predysponują tą rasę jako typowo mięsną. Masa dorosłych osobników to 4,5 - 5,5 kg. Jest to rasa wcześnie dojrzewająca, osiągająca dojrzałość płciową w wieku 4 - 4,5 miesiąca. Nowozelandzki biały wyróżnia się również bardzo dobrą rozrodczością. W optymalnych warunkach można od nich uzyskać nawet do 8 miotów o liczebności 7 - 8 królicząt. Samice są bardzo opiekuńczymi matkami o dużej mleczności. Tempo wzrostu tych królicząt jest bardzo duże, gdyż już w wieku 35 dni osiągają masę 700 - 800 g, a w wieku 90 dni 2,5 - 2,8 kg, przy średnim zużyciu paszy pełnoporcjowej w granicach 3,5 kg/kg przyrostu. Po tym okresie tempo wzrostu spada, a zużycie paszy na kg przyrostu wyraźnie rośnie. Z tych też względów ubija się je w wadze 2,7 - 3,0 kg.

Nowozelandzki czerwony

Rasa ta również pochodzi z Kalifornii. Jej okrywa włosowa jest ruda (czerwono-żółta). Dorosłe ważą od 3,5 do 5,3 kg. Posiada zwarty walcowaty tułów średnio długi, o dobrze rozwiniętych partiach łopatek i zadu. Jest to rasa wcześnie dojrzewająca i wysokopłenna jednak osiąga wyniki rozrodu nieco niższe od białych nowozelandzkich. Tempo wzrostu również jest nieco niższe, gdyż w wieku 90 dni młode żywione pełnoporcjową paszą osiągają około 2,3 kg i do uboju nadają się najwcześniej około 120. dnia życia. Wydajność rzeźna jest wysoka (60%). Rasa ta często jest używana do krzyżowania towarowego.

Kalifornijski

Jak sama nazwa sugeruje, rasa ta również pochodzi z Kalifornii. W porównaniu z poprzednimi jest dobrze przystosowana do naszych warunków. Posiada charakterystyczne śnieżnobiałe ubarwienie z intensywnie czarnym owłosieniem uszu, nosa, kończyn przednich do nadgarstka, kończyn tylnych do stawu skokowego oraz ogona. Króliki tej rasy wcześnie dojrzewają. Samice można kryć w wieku 4,5 miesiąca. Osiągają one bardzo dobre wyniki rozrodu - rodzą do 8 sztuk w miocie. Młode w wieku 90 dni ważą około 2,5 kg. Wydajność rzeźna powyżej 60% przy wysokiej zawartości mięsa w tuszy 82%. Królik popularny na polskich fermach, co do liczebności zajmuje tu drugie miejsce po nowozelandzkim białym. Jest szeroko wykorzystywany w produkcji wspomnianych powyżej hybrydów mięsnych.

Termondzki biały

Królik został wyselekcjonowany w Belgii. Okrywa śnieżnobiała, oczy czerwone. Harmonijna budowa ciała, tułów długi dobrze umięśniony z mocnym i szerokim zadem, przód nieco zwężony. Dorosłe osobniki ważą 4,5 - 5,7 kg. Rasa najbardziej polecana zarówno do chowu fermowego, jak i przydomowego. Charakteryzuje się wysoką użytkowością rozplodową szczególnie plennością - średnia powyżej 8 sztuk. Króliczeta w 90. dniu ważą powyżej 2,5 kg, wydajność rzeźna

również porównywalna z powyższymi rasami. Rasa nie powinna być utrzymywana w klatkach gdyż szybko powstają bolące odgnioty skoków.

Wyżej wymienione rasy są najbardziej przydatne do chowu na mięso. Wszystkie mogą być z powodzeniem utrzymywane również w warunkach chowu przyzagrodowego. Jednak w takim chowie, szczególnie gdy mamy do czynienia z utrzymywaniem królików na wolnej przestrzeni - poza budynkami inwentarskimi, trzeba liczyć się z mniejszą ilością miotów (jesień i zima odpada ze względów na temperatury). Ponadto króliki zawsze powinny być zabezpieczone przed bezpośrednim nasłonecznieniem oraz opadami atmosferycznymi i przeciągami. Chcąc uzyskać dobre parametry wzrostowe, trzeba tak jak wszystkim zwierzętom dostarczyć właściwej ilości dobrej jakościowo paszy, zaspokajającej ich potrzeby bytowe i wzrostowe oraz dostęp do wody.

Inne polecane rasy

Do chowu przyzagrodowego można polecić również naszą rodzimą rasę zachowawczą, czyli królika popieleńskiego, odpornego na gorsze warunki środowiska, charakteryzującego się dobrymi, ale nieco mniejszymi od wyżej opisanych ras osiągnięciami w rozrodzie i wydajnością rzeźną sięgającą 60%.

Królik rasy popieleński biały

Ciekawą rasą jest też francuski srebrzysty mający nieco tylko gorsze wyniki rozrodu, ale mniejszą wydajność rzeźną, bo około 53%, za to charakterystyczna barwa owłosienia w odcieniu starego srebra bardzo przyciąga spojrzenie i cieszy oko.

Królik rasy francuski srebrzysty

Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy * Przypominamy

Marzec

Bydło:

- ▶ **Od 18 lutego do 18 marca 2016 r. producenci świń i mleka mogą składać wnioski do Agencji Rynku Rolnego o przyznanie pomocy finansowej.** Wsparcie dla producentów mleka będzie przysługiwało tym, którzy w roku kwotowym 2014/2015 sprzedali nie mniej niż 15 tys. kg i posiadają co najmniej 3 krowy w wieku przekraczającym 24 miesiące, zgłoszone do rejestru zwierząt gospodarskich oznakowanych i siedzib stad tych zwierząt. Pomoc finansowa będzie udzielana do maksymalnie 300 tys. kg mleka wprowadzonego do obrotu. Na podstawie wniosków od rolników zostanie ustalona kwota środków przypadająca na sektor, która będzie podzielona na ilość kilogramów mleka. Na pomoc dla producentów świń i mleka łącznie przeznaczono jest ponad 245 mln zł. Pieniądze pochodzą z budżetu Unii Europejskiej i budżetu krajowego (*dodatkowe informacje na ten temat na str. 35*).
- ▶ Przed wyjściem bydła na pastwiska warto sprawdzić stan racic. Będzie czas na wyleczenie ewentualnych stanów chorobowych. Pamiętajmy, aby korekcję racic zrobić prawidłowo i odpowiednim sprzętem. Najlepszym rozwiązaniem jest zlecenie wykonania tego zabiegu fachowcom.
- ▶ Po zimie należy dokonać przeglądu stanu użytków zielonych, wykonać niezbędne prace pielęgnacyjne (rozręczanie kretowisk, bronowanie, wałowanie użytków zielonych na torfach). Należy sprawdzić też ogrodzenia pastwisk, stan dróg dopędowych, drożność przepustów, rowów, a także przewidzieć stały dostęp bydła do wody pitnej.
- ▶ Zanim ruszymy z pracami polowymi, warto już dziś starannie zaplanować potrzebną powierzchnię roślin uprawianych na paszę. Pamiętajmy przy tym o stratach w czasie konserwacji (około 20%) i rezerwie (około 10 - 20%). Pasze objętościowe to podstawa żywienia bydła, a ich właściwy dobór i jakość wpływa później na ilość zużytej paszy treściwej, co może obniżyć albo podwyższyć koszty produkcji mleka. Ubiegłoroczna susza dała się hodowcom szczególnie we znaki. Należy przypuszczać, że w tym roku może być podobnie. Nie dajmy się zaskoczyć i przygotujmy się na taką ewentualność.

Trzoda chlewna:

Aby ustrzec się niepożądanych patogenów w chlewni, które mogą znacząco oddziaływać na zdrowotność naszego stada, a co za tym idzie, na jego produktywność, należy bezwzględnie przestrzegać reguły mycia i dezynfekcji chlewni po każdym cyklu produkcyjnym. Czynność tą należy dokonywać wg określonych zasad.

- ▶ Aby dezynfekcja była skuteczna, zawsze musimy ją wykonywać zgodnie z zasadą „całe pomieszczenie pełne, całe pomieszczenie puste”.
- ▶ Wykonując zabieg dezynfekcji nie ograniczamy się tylko do ścian i posadzki, musimy uwzględnić również wyposażenie chlewni, nie zapominając o wentylatorach, które mogą być źródłem zakażeń wtórnych.
- ▶ Pierwszym etapem skutecznej dezynfekcji jest mechaniczne usunięcie wszystkich zanieczyszczeń organicznych, łącznie z resztkami pasz i gnojowicy z kanałów gnojowych, nie zapominając o wszystkich zakamarkach, szczelinach i pęknięciach w ścianach i podłodze.
- ▶ Aby ułatwić mycie, wszystkie powierzchnie przeznaczone do dezynfekcji należy wcześniej namoczyć. Należy robić to zaraz po opuszczeniu obiektu przez zwierzęta. Jeśli zachodzi taka potrzeba, zabieg ten wykonujemy kilkakrotnie.
- ▶ Mycie zasadnicze wykonujemy z użyciem detergentów, stosując najlepiej ciepłą wodę pod wysokim ciśnieniem. Mycie zaczynamy od górnej części ścian, jeśli jest to możliwe powinniśmy wymontować, umyć i przepłukać poidła.
- ▶ Po myciu budynek należy dokładnie wysuszyć i przystąpić do dezynfekcji. Użyty środek powinien być szybki w działaniu, skuteczny przeciwko wirusom, bakteriom i grzybom, skuteczny w małych stężeniach, nietoksyczny i nieszkodliwy dla materiałów zastosowanych przy budowie i wyposażeniu chlewni.
- ▶ Przed ponownym zasiedleniem należy budynek wysuszyć, ogrzać i dopiero wtedy ewentualnie pościelić. Należy przeprowadzić deratyzację i zabezpieczyć budynek przed przedostawaniem się gryzoni do środka.

Zbigniew Marciniak, Włodzimierz Sawirski

Firmy utylizacyjne, odbierające padlinę z terenu województwa pomorskiego, które podpisały umowę z ARiMR na rok 2016 (refundacja jak w latach ubiegłych)

Nazwa zakładu	Całodobowy numer telefonu	Fax
EKO-STOK Sp. z o.o.	(86) 270 11 47	(86) 271 04 91
PP-H HETMAN Sp. z o.o.	(56) 683 25 62	(56) 683 25 62
SARIA POLSKA Sp. z o.o.	(12) 387 30 65	(12) 387 30 64
STRUGA SA	(52) 351 10 39	(52) 351 25 24
ZR-P FARMUTIL HS SA	672 814 261, (16) 622 70 52	672 814 273, (16) 622 79 46

Szczegółowe informacje na stronie internetowej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa: www.arimr.gov.pl

Sprzedaż i marketing produktów rolnictwa ekologicznego – charakterystyka klientów

Alicja Łepeck

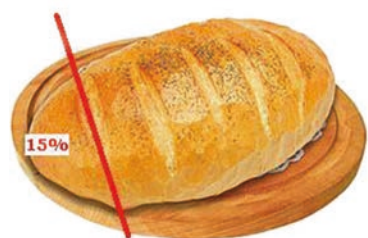
Popyt na produkty ekologiczne powoli, lecz systematycznie wzrasta. Unia Europejska jest największym rynkiem produktów ekologicznych na świecie. Polska znajduje się na początkowym etapie rozwoju tego rynku. Szczególnie istotnym dla producentów i przetwórców produktów ekologicznych jest poznanie i zrozumienie trendów rozwojowych kształtujących ten rynek.

Dlaczego warto zająć się sprzedażą bezpośrednią i przetwórstwem?

Podstawowe pytanie, które zadają sobie rolnicy w kontekście przetwórstwa i sprzedaży bezpośredniej płodów rolnych brzmi: Dlaczego mam/powinienem zająć się taką działalnością? Rolnik jest pierwszym, a zarazem najsłabszym ogniwem łańcucha agrobiznesu. Dostarcza podstawowych produktów, jakimi są surowce rolne, a najmniej na nich zarabia. W gotowym produkcie np. chlebie, cena zboża stanowi tylko 15% ceny chleba.

Rysunek 1.

Udział ceny zboża w cenie chleba

Cena zboża stanowi tylko 15% ceny chleba.
Tylko kromka dla rolnika?!

Od lat następuje ciągły spadek udziału cen płodów rolnych w cenach detalicznych produktów. Szczególnie duża dysproporcja występuje na rynku zbóż. Jest wysoce prawdopodobne, że obecny udział 15% może spaść nawet do 10%. Tendencja ta jest spowodowana wzrostem stopnia przetwarzania żywności i rosnącymi w związku z tym marżami przetwórczymi i handlowymi.

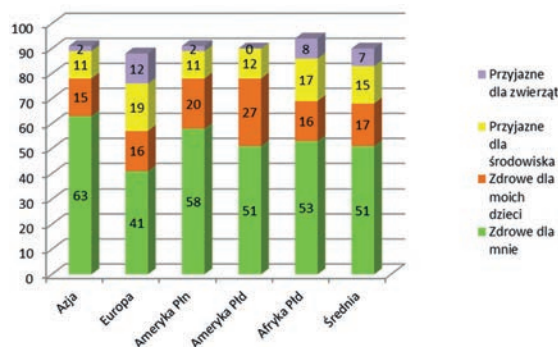
Jednym ze sposobów na zwiększenie dochodów rolników, szczególnie w małych gospodarstwach jest przechwycenie marży przetwórczej i handlowej, czyli pominięcie pośredników. Drugim równie ważnym sposobem jest zwiększenie możliwości negocjacyjnych poprzez zrzeszanie się rolników w grupy producentów. Im więcej jest pośredników w łańcuchu od producenta do konsumenta, tym wyższa jest cena ostateczna i mniejszy udział rolnika w tej cenie, dlatego należy podejmować działania, w celu skrócenia tego łańcucha oraz tworzenia grup producentów.

Czym kierują się klienci dokonując wyboru produktów ekologicznych?

Aby skutecznie oferować swoje produkty, ważne jest poznanie preferencji klientów. Ciekawe są tutaj wyniki badań obrazujące odmienne preferencje klientów na różnych kontynentach (wykres 1).

Wykres 1.

Główne powody wpływające na zakup produktów ekologicznych

Na tle świata Europa wyróżnia się szczególnie pod kątem preferencji środowiskowych – dla ponad 31% badanych ważny jest element dbałości o środowisko i warunki chowu zwierząt. Taki wynik świadczy o wysokiej świadomości ekologicznej europejskich nabywców. Jest to też ważny sygnał dla producentów, aby podczas promocji swoich wyrobów akcentować to, że produkt został wyprodukowany z zasadami poszanowania środowiska i przy zachowaniu dobrostanu zwierząt. Zaskakuje również duża różnica w odpowiedzi „Zdrowe dla mnie” pomiędzy Europą a Azją.

Istotną informacją są również powody, dla których klienci nie kupują produktów ekologicznych. Poznanie obaw klientów pozwala producentom na takie zaplanowanie działań marketingowych, aby zminimalizować te negatywne zapatrywania.

W tym samym badaniu zapytano konsumentów, dlaczego nie kupują produktów ekologicznych. Największa część nabywców – średnio 40% stwierdziła, że produkty te są zbyt drogie. Natomiast drugim powo-

dem, dla którego konsumenci nie dokonują zakupów produktów ekologicznych był brak zaufania do tych produktów – brak wiary, że zostały one wyprodukowane zgodnie z zasadami rolnictwa ekologicznego – średnio 17% odpowiedzi. Aby zminimalizować te negatywne obawy klientów, w tych dwóch obszarach niezbędne jest podjęcie działań edukacyjnych i promocyjnych zwiększających świadomość klientów w zakresie zasad i sposobu wytwarzania produktów ekologicznych (większa pracochłonność, dłuższe okresy chowu) oraz budowa zaufania pomiędzy producentem a konsumentem (przejrzystość działań, identyfikacja produktów).

Jak często i ile wydają na zakupy klienci?

Jednym z najbardziej rozwiniętych rynków w Europie jest niemiecki rynek produktów ekologicznych. Analiza zachowań klientów na tym rynku dostarcza wartościowych informacji. Znaczna część nabywców – 42% wydaje na zakupy tylko 15 euro, natomiast stosunkowo nieliczna grupa – 9% generuje aż 392 euro przychodów. Ankieta badająca zachowania klientów w Niemczech pokazała ważną prawidłowość – 20% kupujących przynosi 80% przychodów. Prawidłowość ta odzwierciedla znaną od ponad 100 lat zasadę Pareta. Zasada Pareta nie jest wszechobecna, ale na tyle często zauważalna, że warto brać ją pod uwagę, prowadząc swoje gospodarstwo.

Zasada ta opisuje wiele zjawisk. Wiele przedsiębiorstw zauważa, że np. 20% klientów generuje 80% przychodów, 20% zadań zabiera pracownikom 80% czasu, 20% sprzedawców generuje 80% przychodów, 20% materiału zajmuje 80% powierzchni magazynu. Obserwując własne gospodarstwo, warto poszukiwać przejawów zasady 80/20 i wykorzystywać możliwości, które ona ze sobą niesie, odpowiadając sobie na następujące pytania: Co odróżnia tych 20% klientów od pozostałych? Czy możemy zdobyć więcej właśnie takich klientów? Które kanały dystrybucji docierają do takich klientów? Czy warto utrzymywać pozostałe? Czy możemy sprawić, aby pozostali klienci dorównali im zamówieniami? Czy opłaca nam się utrzymywać relacje ze wszystkimi klientami, czy może niektórzy z nich zabierają zbyt wiele uwagi firmy, w stosunku do przychodów, jakie generują? Warto zwrócić również uwagę na reklamę. Często 20% wydatków na reklamę generuje 80% rezultatu. W takim wypadku należy zadać sobie pytanie, czy pozostałe 80% środków nie mogłoby być lepiej wykorzystane. Szczegółowe informacje na temat kwot i częstotliwości dokonywania zakupów przedstawia wykres 2.

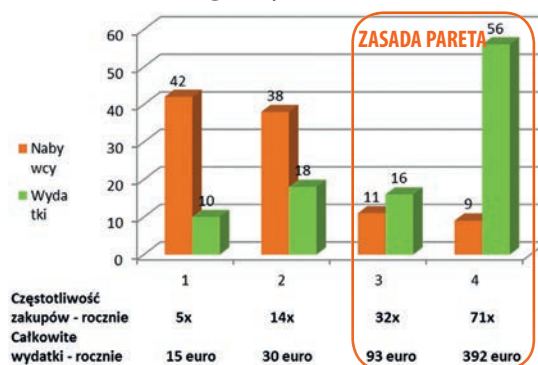
Gdzie najlepiej sprzedawać produkty ekologiczne?

Pozytywne dla rolników informacje można odczytać, analizując badania dotyczące miejsc zakupu produktów ekologicznych (wykres 3).

Stali nabywcy (20% z zasady Pareta) preferują zakupy w miejscach specjalnie przeznaczonych do sprzedaży produktów ekologicznych. Największą popularnością cieszą się sklepy z żywnością ekologiczną 93%. Drugim w kolejności miejscem zakupów, są zakupy bezpośrednie od producentów żywności ekologicznej – 77%.

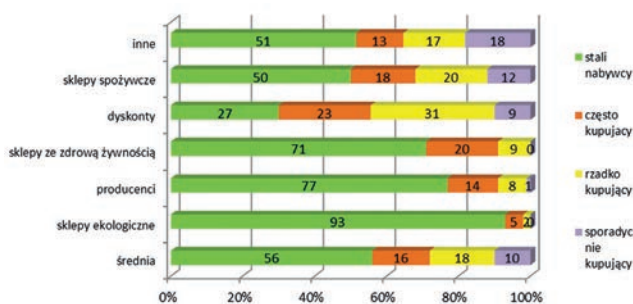
Wykres 2.

Częstotliwość i wielkość zakupów produktów ekologicznych w Niemczech

Wykres 3.

Udział miejsc sprzedaży w zakupach konsumentów

Dane przedstawione powyżej pokazują, że dla rolników ekologicznych istnieją duże możliwości rozwoju zarówno przetwórstwa na poziomie gospodarstwa, jak i sprzedaży bezpośredniej. Klienci znudzeni dużymi supermarketami i masowymi produktami poszukują u rolników produktów świeżych, oryginalnych i zdrowych. Konsumenci, wybierając żywność ekologiczną, szukają też wiedzy o danym produkcie – jak ten produkt jest wytwarzany, jak go przygotować, jakie ma właściwości zdrowotne, a także – jak wspomniano na początku artykułu – czy jest wytwarzany w sposób przyjazny dla środowiska oraz czy zachowany jest dobrostan zwierząt. Osobista znajomość z rolnikiem traktowana jest jako gwarancja autentyczności produktu.

Bibliografia:

- Herrmann G., *Marketing of organic products: critical success factors, Organic Agriculture and Agribusiness: Innovation and Fundamentals*, APO 2010, s. 125-131.
- Humulczuk M. (red.), *Wybrane problemy prognozowania detalicznych cen żywności, Program Wieloletni 2011-2014, nr 114, IERIGŻ-PIB Warszawa 2014.*
- Koch R., *The 80/20 Principle: The Secret to Achieving More with Less*, Random House Inc., New York 2008.
- Rembeza J., Seremak-Bulge J., *Ewolucja podstawowych rynków rolnych i jej wpływ na proces transmisji cen w latach 1990-2008, Program Wieloletni 2005-2009, nr 131, IERIGŻ-PIB Warszawa 2009.*
- Seremak-Bulge J., *Zmiany cen i marż cenowych na poszczególnych poziomach podstawowych rynków żywnościowych, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, nr 100 (2012), Warszawa 2012.*

KALENDARZ BIODYNAMICZNY

KWIECIEŃ 2016

Pt.	1 Grażyny Ireny			Sb.	16 Benedykta Julii			
Sb.	2 Franciszka Urbana			Nd.	17 Roberta Rudolfa			
Nd.	3 Ryszarda Pankracego			Pn.	18 Bogusławy Apoloniusza			
Pn.	4 Benedykta Ambrożego			Wt.	19 Tymona Leona			
Wt.	5 Ireny Wincentego			Śr.	20 Mariana Zenona			
Śr.	6 Celestyna Wilhelma			Cz.	21 Anzelma Feliksa			
Cz.	7 Donata Rufina			Pt.	22 Łukasza Leona			
Pt.	8 Dionizego Januarego			Sb.	23 Wojciecha Jerzego			
Sb.	9 Mai Marii			Nd.	24 Aleksego Horacego			
Nd.	10 Michała Apoloniusza			Pn.	25 Marka Jarosława			
Pn.	11 Filipa Leona			Wt.	26 Marii Marzeny			
Wt.	12 Juliusza Wiktora			Śr.	27 Zyty Teofila			
Śr.	13 Marcina Przemysława			Cz.	28 Pawła Marka			
Cz.	14 Justyny Walerego			Pt.	29 Piotra Bogusława			
Pt.	15 Anastazji Bazylego			Sb.	30 Katarzyny Mariana			

Fazy księżyca

nów   pierwsza kwadra   pełnia   ostatnia kwadra

Dni zalecane
do pracy w polu

Dni nie zalecane
do pracy w polu

Oznaczone tymi znakami dni sprzyjają rozwojowi roślin, których plonem ma być odpowiednio:

kwiat

korzeń

owoc

liść

W następnym numerze PWR, kalendarz biodynamiczny na miesiąc maj 2016.

KALENDARZ WĘDKARSKI MARZEC 2016

Wt.	1 Albina Antoniny	 	Cz.	17 Patryka Zbigniewa	
Śr.	2 Pawła Heleny		Pt.	18 Cyryla Edwarda	
Cz.	3 Kunegundy Tycjana		Sb.	19 Józefa Bogdana	
Pt.	4 Kazimierza Łucji		Nd.	20 Anatola Klaudii	
Sb.	5 Wacława Bogumiła	 	Pn.	21 Benedykta Lubomira	
Nd.	6 Wiktora Róży		Wt.	22 Bogusława Katarzyny	
Pn.	7 Tomasza Pawła		Śr.	23 Józefa Pelagii	
Wt.	8 Beaty Wincentego		Cz.	24 Jana Katarzyny	
Śr.	9 Franciszki Katarzyny		Pt.	25 Marii Ireneusza	
Cz.	10 Makarego Cypriana		Sb.	26 Emanuela Teodora	
Pt.	11 Konstantyna Benedykta		Nd.	27 Wielkanoc	
Sb.	12 Grzegorza Bernarda	 	Pn.	28 Poniedziałek Wielkanocny	
Nd.	13 Krystyny Bożeny		Wt.	29 Wiktora Eustachego	
Pn.	14 Leona Matyldy		Śr.	30 Dobromira Anieli	
Wt.	15 Klemensa Longina		Cz.	31 Beniamina Balbiny	
Śr.	16 Hilarego Izabeli				

Fazy księżyca

nów

pierwsza kwadra

pełnia

ostatnia kwadra

Oznaczone tymi znakami dni sprzyjają braniom ryb:

złe

średnie

dobre

bardzo dobre

W następnym numerze PWR kalendarz wędkarski na miesiąc kwiecień 2016.

Z prac samorządu rolniczego

Co z wapnowaniem gruntów?

W związku z wystąpieniem Krajowej Rady Izb Rolniczych w sprawie umożliwienia wykorzystania środków *de minimis* na wapnowanie gruntów rolnych, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi informuje, że trudności związane z zabezpieczeniem budżetowych środków finansowych na realizację tego programu spowodowały, że wstrzymano nad nim prace. Jednocześnie MRiRW poinformowało, że zwróciło się do Ministra Środowiska z prośbą o propagowanie i wspieranie inicjatyw prowadzących do uruchamiania programów finansowania wapnowania gleb tak, aby koszty wapnowania były ponoszone nie tylko przez jej użytkowników, tj. rolników, ale również przez instytucje dysponujące środkami finansowymi na poprawę stanu środowiska, np. przez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Stawiamy na krajowe rośliny wysokobiałkowe

Wyniki wieloletniego programu badawczego pod nazwą „Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach”, realizowanego w latach 2011-2015 przez specjalistyczne instytuty naukowe pokazują, że istnieje możliwość częściowego zastąpienia w paszach białka importowanego. Naukowcy szacują, że można zapewnić nawet 50% zapotrzebowania w postaci roślin wysokobiałkowych.

Zdaniem samorządu rolniczego należy upowszechnić wyniki tych badań, aby zachęcić rolników do skarmiania pasz zawierających krajowe nasiona roślin wysokobiałkowych. Równocześnie, jak podkreślają izby rolnicze, należy zapewnić podaż pasz o wysokiej jakości, a więc zachęcić producentów pasz do ich produkcji. *- Jest wielu rolników, którzy chcieliby prowadzić produkcję zwierzęcą w oparciu o krajowe pasze, jednak są one trudno dostępne. Należy wprowadzić system zachęt do produkcji i stosowania pasz zawierających białko krajowe. Może to być powiązanie płatności z produkcją na paszę, wsparcie produ-*

centów pasz i premie dla rolników, którzy w paszach stosują białko krajowe - mówi Wiktor Szmulewicz, Prezes Krajowej Rady Izb Rolniczych.

Ważnym czynnikiem zapewnienia bezpieczeństwa białkowego jest również - jak zaznacza KRIR - umożliwienie stosowania mączki kostnej w paszach. Jest to bowiem bogate źródło białka, a także innych składników i może w znaczący sposób przyczynić się do uzupełnienia rynku pasz.

Jakie zmiany w WPR po 2020?

W odpowiedzi na prośbę przewodniczącego Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zarząd KRIR przedstawił stanowisko samorządu rolniczego na temat planów i propozycji zmian dotyczących Wspólnej Polityki Rolnej i Polityki Spójności po 2020 r. Samorząd rolniczy podkreślił, że należy dążyć do tego, aby po 2020 r. WPR nadal funkcjonowała w Europie oraz było zapewnione finansowanie WPR z budżetu UE przynajmniej na dotychczasowym poziomie zarówno na I, jak i na II filar. Każdy kraj członkowski UE powinien mieć przyznaną pulę środków finansowych na WPR w zależności od ilości hektarów, w równej wysokości na 1 ha. Każdy z krajów członkowskich powinien mieć prawo decyzji podzielenia tych środków na I i II filar WPR wg własnej krajowej polityki rolnej.

Ważnym czynnikiem działań jest spójność polityki rolnej wewnątrz całej Unii Europejskiej. W każdym państwie członkowskim wysokość wsparcia do produkcji rolnej powinna być taka sama, a nie jak jest to na chwilę obecną - zróżnicowana. Jednym z ważniejszych postulatów jest wyrównanie dopłat do powierzchni we wszystkich krajach UE. Unia Europejska powinna wychodzić z jednolitą polityką na zewnątrz wobec polityk innych regionów świata. Przede wszystkim kraje UE powinny być traktowane równo. WPR po 2020 r. powinna stwarzać możliwości konkurencyjności na rynkach światowych i brać pod uwagę pomoc państwa

dla rolnictwa np. w USA. WPR powinna służyć nie wygaszaniu, a wzrostowi produkcji rolnej w związku z prognozą zwiększonego zapotrzebowania na żywność w świecie. WPR powinna również mieć mechanizmy ochrony przed przeznaczaniem gruntów rolnych, w celach innych niż produkcja rolna. WPR powinna również być skierowana na działania mające na celu skrócenie łańcucha żywnościowego, aby rolnik był mocniejszym, niż obecnie, ogniwem w tym łańcuchu.

Rolnicy uważają, że dopłaty bezpośrednie skierowane powinny być do rzeczywistych rolników. Zmniejszenie ilości „pseudorolników” deklarujących notorycznie ugory (nie ze względu na obowiązek zazielenienia) lub rośliny wysokobiałkowe, które stale są przyorywane.

Ponadto, podstawową propozycją samorządu jest uproszczenie systemu finansowania WPR. Należałoby uprościć procedury podziału i przyznawania środków finansowych: mniej biurokracji - mniejsze koszty, jasne i zrozumiałe zasady dla wszystkich. Należy dążyć do rezygnacji z zazielenienia jako trudnego, mało skutecznego elementu w systemie dopłat albo innego jego rozliczania. Z uwagi na fakt, że ponad 3 miliony hektarów użytków w naszym kraju leży odłogiem, Polska powinna być wyłączona z obowiązkowego zazielenienia gruntów rolnych (nieużytki rolne powinny być zaliczone na poziomie kraju jako zazielenienia). Dużo lepsze efekty można uzyskać przy lepszym wsparciu programów rolno-środowiskowo-klimatycznych. Co do systemu uproszczenia - obowiązek zazielenienia jest elementem politycznym dla mieszkańców Europy, dlatego należy uznać, że rolnicy pełnią dodatkową rolę ochrony środowiska i z tego tytułu zazielenianie należy jak najbardziej uprościć. Uważamy, że zazielenianie powinno być rozliczane na poziomie krajowym również z uwzględnieniem poziomu zalesienia.

Należy również przeanalizować dotychczasowe formy wsparcia już przy „Health Check” WPR w 2017 roku, aby skorygować pewne braki już przy przeglądzie WPR. Należałoby, zdaniem Zarządu Krajowej Rady Izb Rolniczych, przy obecnej zmianie klimatu, uwzględnić zarządzanie ryzykiem. Należy zdecydowanie dążyć do wprowadzenia działania w PROW pozwalającego dofinansować z funduszy UE ubezpieczeń upraw, zwierząt i roślin od najczęściej występujących zagrożeń (jako uzupełnienie dotychczasowego wsparcia do ubezpieczeń upraw i zwierząt z budżetu krajowego). Korzystanie ze środków UE na dopłaty do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt inwentarskich w przyszłości może się przyczynić do wzrostu liczby rolników ubezpieczających swoją produkcję, co jest ważne przy coraz częściej występujących anomalii pogodowych.

Zdaniem samorządu rolniczego, jeżeli zostaną wdrożone wszystkie zapisy zawarte w projekcie Programu Działania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2015-2019, to korzystne byłoby, gdyby kontynuowane były także po 2020 r.

Po roku 2020, w dokumentach krajowych dotyczących PROW, czyli II filaru WPR należy rozważyć re-

gionalizację na województwa z uwagi na zróżnicowane potrzeby gospodarstw rolnych w województwach, wynikające z obecnych uwarunkowań na co miały wpływ również czasy historyczne. Analizy i dyskusji społecznej wymaga idea wprowadzenia np. 3 programów PROW w Polsce: I - dla Polski Środkowej, II - dla Polski Północno-Zachodniej i III dla Polski Południowo-Wschodniej lub inny podział. Wydaje się, że skoro w UE funkcjonuje 118 PROW w 29 państwach członkowskich, to w Polsce mogą funkcjonować 3 programy PROW dostosowane do potrzeb regionalnych. Oczekiwania rolników z różnych województw, co do PROW i Polityki Spójności, często są różne, (np. dla małych gospodarstw rolnych należałoby przewidzieć więcej pomocy na różną formę dywersyfikacji ich dochodów), czego dowodem są różne opinie w tym temacie z wojewódzkich izb rolniczych. Polityka Spójności po 2020 r. powinna być skierowana na obszary wiejskie, w celu rozwoju przedsiębiorczości i dywersyfikacji dochodów rolniczych w tym na energię odnawialną.

Zmiany są konieczne

Krajowa Rada Izb Rolniczych wnioskuje do Ministra Infrastruktury i Rozwoju o wprowadzenie zmian w ustawie - Prawo o ruchu drogowym o zmiany w wykonywaniu okresowych badań technicznych pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 3,5 tony tylko w okręgowych stacjach kontroli pojazdów.

Zdaniem samorządu rolniczego, uniemożliwienie przeprowadzania badań technicznych pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 tony - w szczególności ciągników i przyczep rolniczych - w podstawowych stacjach kontroli pojazdów zmusza właścicieli tych pojazdów do przejazdu, nierzadko kilkudziesięciu kilometrów, do okręgowej stacji kontroli pojazdów.

W ocenie KRIR, powoduje to spowolnienia w ruchu drogowym, a dodatkowo utrudnienie to może doprowadzić do zaprzestania przez wielu rolników dokonywania badań, z uwagi na większe koszty i czas potrzebny na ich wykonanie po wprowadzonych zmianach.

Izby rolnicze wnioskuje o przywrócenie poprzedniego stanu prawnego, dopuszczającego badania m.in.

ciągników rolniczych w podstawowych stacjach kontroli pojazdów bądź wprowadzenie zwolnienia pojazdów rolniczych o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 tony z obowiązku przeprowadzania badań w stacjach kontroli pojazdów.

Zasady szacowania szkód łowieckich i wypłaty odszkodowań

Poniżej prezentujemy opracowane przez samorząd rolniczy propozycje dotyczące zasad szacowania szkód łowieckich i wypłaty odszkodowań.

- Rolnik ma obowiązek zgłoszenia szkody do wójta/burmistrza/prezydenta miasta w ciągu 3 dni od zauważenia szkody.
- Wójt w ciągu 7 dni wyznacza termin oględzin, wyznacza pracownika urzędu gminy i powiadamia rolnika, właściwą izbę rolniczą, koło łowieckie, na którego terenie znajduje się szkoda.
- Strony szacują szkodę i ustalają wartość poniesionej straty.
- Jeśli wszystkie strony zgadzają się i podpisują protokół, wtedy wójt w ciągu 7 dni występuje do wojewody o wypłatę odszkodowania.
- Wojewoda w ciągu 14 dni wypłaca odszkodowanie z Funduszu Odszkodowawczego (ze środków budżetu państwa).
- Jeżeli strony podczas szacowania nie dojdą do porozumienia i nie podpiszą protokołu, wójt powołuje rzeczoznawcę, wyznacza termin ponownego szacowania szkody, w terminie nie dłuższym niż 7 dni od pierwszego szacowania i powiadamia zainteresowane strony.
- Lista rzeczoznawców prowadzona jest przez izbę rolniczą (kwalifikacje rzeczoznawców do ustalenia).
- Koszty dojazdu i pracy rzeczoznawcy pokrywane są przez strony (rolnika i koło łowieckie) w równych częściach (stawki rzeczoznawcy do ustalenia).
- Rzeczoznawca dokonuje oględzin szkody i określa wartość strat. Protokół rzeczoznawcy wysyłany jest do wojewody i stanowi podstawę do wypłaty odszkodowania.
- Wojewoda wypłaca odszkodowanie w ciągu 14 dni od otrzymania protokołu – ewentualnie potrąca 50% kosztów rzeczoznawcy.
- Odszkodowanie wypłacane jest z Funduszu Odszkodowawczego (ze środków budżetu państwa).
- Wojewoda obciąża właściwe koło łowieckie zwrotem 50% wypłaconego odszkodowania plus ewentualne koszty rzeczoznawcy (50%).
- Jeżeli koło łowieckie nie zapłaci odszkodowania w ciągu 14 dni, wojewoda występuje do Polskiego Związku Łowieckiego o przejęcie zobowiązania koła łowieckiego.
- PZŁ w drodze własnej egzekwuje od koła łowieckiego zapłaconą przez PZŁ należność.
- Po wyczerpaniu tej procedury stronom przysługuje odwołanie do sądu.

KRIR pyta – Ministerstwo Środowiska odpowiada

W odpowiedzi na pismo Zarządu Krajowej Rady Izb Rolniczych w sprawie zmiany ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2015 r., poz. 1651, z późn. zm. - dalej „uop”), w zakresie zniesienia obowiązku uzyskiwania zezwoleń na usunięcie drzew i krzewów rosnących na prywatnych działkach, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska Główny Konserwator Przyrody, Andrzej Szweda-Lewandowski przekazał następujące stanowisko:

„Uprzejmie informuję, że ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1045) wprowadziła szereg ułatwień w zakresie uzyskiwania zezwoleń na usunięcie drzew i krzewów na prywatnych nieruchomościach, m.in.:

- obecnie nie jest wymagane zezwolenie na usunięcie krzewów z ogrodów przydomowych (art. 83 f, ust. 1, pkt 2 uop);
- drzewa lub krzewy przetłamane lub przewrócone podczas burz itp. mogą być usuwane przez wskazane w przepisie służby np. straż pożarną, jednostki oczyszczania gminy, jak również przez osoby prywatne po przeprowadzeniu oględzin przez urzędnika gminy (art. 83 f, ust. 1, pkt 14 uop). Taka procedura jest niezbędna w celu weryfikacji czy rzeczywiście doszło do wyłamania lub przewrócenia się drzewa lub krzewu;
- w przypadku drzew lub krzewów zagrażających życiu lub zdrowiu w sposób nagły, mogą one być usuwane przez powołane do tego służby np. straż pożarną, wojsko, służbę medyczną (art. 83 f, ust. 1, pkt 13 uop). Jeżeli z różnych względów te podmioty nie mogą podjąć działań oraz nie ma czasu na uzyskanie zezwolenia, wówczas również osoby prywatne mogą usunąć drzewa lub krzewy w okolicznościach uzasadnionych stanem wyższej konieczności (art. 89, ust. 7 uop).

Natomiast w odniesieniu do propozycji całkowitego zniesienia obowiązku uzyskania zezwolenia na usunięcie drzew i krzewów przez osoby prywatne, uprzejmie informuję, że w obecnym porządku prawnym zarządzanie zielenią poprzez wydawanie zezwoleń na usunięcie drzew i krzewów jest we właściwości samorządów. W ten sposób kształtują one lokalną gospodarkę przestrzenną. Wobec tego odebranie tej kompetencji władzom samorządowym zrodziłoby w mojej ocenie niepotrzebne konflikty.

Jednocześnie należy podkreślić, że nie ponoszą opłat za usunięcie drzew i krzewów wszystkie osoby fizyczne, które usuwają je na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą, jak również wszystkie podmioty usuwające drzewa lub krzewy obumarłe bądź nierokujące szans na przeżycie (art. 86, ust. 1, pkt 2 i 10 uop)”. (WOP)

III Walne Zgromadzenie PIR

W siedzibie Pomorskiej Izby Rolniczej w Pruszczu Gdańskim miało miejsce III Walne Zgromadzenie V Kadencji PIR. W obradach, oprócz przewodniczących i delegatów ze wszystkich gmin województwa pomorskiego, uczestniczyli również przedstawiciele władz samorządowych i rządowych, na czele z wojewodą Dariuszem Drelichem oraz instytucji działających na rzecz rozwoju wsi i jej mieszkańców.

Prezes PIR Zenon Bistram przekazał zebranim założenia polityki rolnej nowego kierownictwa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Natomiast wiceprezes KRIR Mirosław Borowski zapoznał uczestników spotkania z bieżącą działalnością Krajowej Rady Izb Rolniczych. Korzystając z obecności wojewody, zarząd PIR poruszył temat rozbieżności wyceny nierucho-

mości pod budowę trasy S7 i rolników czekających na zakończenie przedłużającej się procedury wypłaty odszkodowań. Ponadto, w imieniu rolników, skierował do wojewody prośbę o utworzenie Wydziału Rolnictwa przy Urzędzie Wojewódzkim.

W trakcie posiedzenia istotne dla rolników informacje przekazali również uczestniczący w obradach przedstawiciele oddziałów regionalnych ARiMR, ARR i ANR.

Mirosław Prytuła, koordynator ds. obsługi prawnej Agencji Nieruchomości Rolnych, przybliżył zebranim przygotowywany przez resort rolnictwa projekt ustawy o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw, a Agnieszka Krzysiak z ARiMR poinformowała o przyczynach opóźnień wypłat należnych płatności i harmonogramie uruchomienia nowych działań.

Zmiany zasad w dopłatach do materiału siewnego i planowanych dopłatach w ramach wsparcia nadzwyczajnego dla producentów mleka i trzody chlewnej omówił Leszek Golański, przedstawiciel OT ARR.

Ostatnim punktem posiedzenia było przyjęcie do realizacji wniosków dotyczących: uboju we własnym gospodarstwie, przyspieszenia wypłat dopłat bezpośrednich, przedłużenia wieku ubojowego bydła dla własnych potrzeb, oparcia monitoringu suszy o zdjęcia satelitarne, ubezpieczenia wszystkich upraw od występujących ryzyk oraz zorganizowania spotkania zarządu PIR z zarządem Warmińskich Zakładów Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego. (WOP)

Wymarznięcia zasiewów

Zarząd Pomorskiej Izby Rolniczej poinformował Wojewodę Pomorskiego Dariusza Drelich, że wskutek niskich temperatur sięgających - 20°C, które miały miejsce w styczniu, nastąpiło wymarzenie zasiewów na znacznych arealach, na terenie województwa pomorskiego.

- Straty dotyczą zwłaszcza zbóż ozimych, które z uwagi na długą i ciepłą jesień, nie przygotowały się należycie do przejścia w stan zimowego spoczynku. Jak wynika z naszych informacji, straty te sięgają od 30 do nawet 70% zasiewów. W związku powyższym informujemy Pana Wojewodę, że tym rolnikom, których wspomniane, niekorzystne zjawisko atmosferyczne dotknęło najbardziej, zalecamy zgłaszanie tychże przypadków do urzędów gmin – mówi Zenon Bistram, Prezes Pomorskiej Izby Rolniczej.

Pomorska Izba Rolnicza zaprasza

Pomorska Izba Rolnicza, 9 marca br., w Sali Okrągłej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w Gdańsku organizuje debatę rolniczą z udziałem wszystkich członków statutowych organów PIR. Do udziału w spotkaniu zostali zaproszeni również przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Środowiska oraz ARiMR, ARR i ANR.

- Jednym z głównych celów spotkania, oprócz prezentacji założeń polityki rolnej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2015 – 2019, będzie debata nad zagrożeniami dla środowiska i rolnictwa wynikającymi ze wzrostu populacji bobrów na Żuławach oraz odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody przez nie wyrządzone – informuje Wiesław Burzyński, Wiceprezes PIR.

Z wizytą w Królewie

W Królewie, w gminie Stare Pole mieszkają i wspólnie gospodarują Państwo Anna Makowska-Iwaniuk i Marek Iwaniuk oraz ich syn Adam. Specjalizują się w produkcji roślinnej.

- Panie Marku, jakie były początki Pana przygody z rolnictwem, jakie motywy zadecydowały o pozostaniu na wsi i podjęciu samodzielnego prowadzenia gospodarstwa, a obecnie wspólnie z synem?

Swoją „przygodę” z rolnictwem rozpocząłem w 1980 roku, jako współwłaściciel gospodarstwa o powierzchni około 10 ha należącego do moich rodziców. Gdy ukończyłem Technikum Mechaniczne w Malborku, postanowiłem zostać na wsi, a to skłoniło rodziców do przekazania mi gospodarstwa. Dlaczego zająłem się rolnictwem? Myślę, że zadecydowała o tym przede wszystkim rodzinna tradycja - moi dziadkowie byli rolnikami, rodzice byli rolnikami, więc ja również postanowiłem pracować na roli.

Sukcesywnie, w miarę możliwości zarówno finansowych, jak i podaży na rynku, kupowałem ziemię. Obecnie użytkuję około 320 ha. Mój syn ma własne gospodarstwo rolne o powierzchni około 105 ha. Postanowiliśmy więc, że będziemy wspólnie gospodarować i specjalizować się w produkcji roślinnej, głównie: zbóż, rzepaku, groszku na zielono i buraków cukrowych. Przy takiej specjalizacji łatwiej wspólnie organizować produkcję pod kątem technologicznym i agrotechnicznym oraz dbać o jej jakość. Łatwiej też wygospodarować trochę wolnego czasu chociażby na pracę społeczną czy działalność w organizacjach wiejskich i samorządowych. Jestem radnym gminy Stare Pole i członkiem Rady Nadzorczej BS w Malborku. Jestem także członkiem Koła Łowieckiego „Rogacz” w Malborku i to jest mój sposób na miłe spędzenie czasu i relaks po pracy w gospodarstwie.

- Gospodarstwo bardzo się zmieniło. Jakie inwestycje udało się Panu zrealizować? Czy wspierane były one środkami zewnętrznymi?

Jak wspominałem, gospodaruję od 1980 roku i w zasadzie ciągle inwestuję, a od kilku lat inwestuje także syn. Początkowo ceny ziemi były przystępne, jednakże corocznie rosły, w związku z czym bez wsparcia kredytowego ich zakup byłby niemożliwy. Wraz z zakupem ziemi wzrastało zapotrzebowanie na nowy, o wyższej wydajności sprzęt rolniczy, warunkujący prowadzenie nowoczesnych technologii produkcji roślinnej oraz uzyskiwanie wyższych plonów roślin. Aby temu sprostać, niezbędne było ciągle inwestowanie w park maszynowy. Poza kredytami z dopłatami ARiMR, korzystałem z funduszy unijnych, takich jak: SAPARD, SPO i PROW - zarówno PROW 2004-2006, jak i 2007-2013 oraz środków własnych. Dzięki temu wyposażyliśmy gospodarstwo w nowoczesny sprzęt rolniczy,

Marek Iwaniuk

Marek Iwaniuk z synem Adamem

w tym ciągniki o różnej mocy, kombajn zbożowy, agregat uprawowo-siewny, agregaty bierne, rozsiewacz nawozów z wysiewem granicznym, opryskiwacze polowe wyposażone w urządzenia gwarantujące precyzyjną dawkę w zależności od prędkości jazdy itp. Obecnie posiadamy kompletny sprzęt rolniczy pozwalający na prowadzenie nowoczesnych technologii produkcji roślinnej, gwarantujący uzyskiwanie produktów wysokiej jakości i prowadzenie rolnictwa precyzyjnego. Inwestycja zrealizowana w ostatnim czasie, a mianowicie budowa stalowej hali magazynowej o powierzchni 648 m², dała nam dodatkowo możliwość sprzedaży płodów rolnych w okresie najkorzystniejszych cen zbytu.

Muszę wspomnieć o tym, że duży udział w całościowym procesie inwestycyjnym w naszym gospodarstwie ma PODR w Gdańsku, BP ODR w Malborku. Od samego początku inwestowania i wspierania naszej działalności kredytami i różnymi formami dotacji,

PREZENTACJE

pracownicy tej jednostki pomagali nam w opracowywaniu wniosków i biznesplanów.

Gospodarstwo wyposażone jest w nowoczesne maszyny rolnicze

- Z jakiej inwestycji jest Pan szczególnie zadowolony?

Cieszę się, że w ramach PROW 2007-2013 udało mi się kupić ładowarkę teleskopową, pomimo wielu problemów z zaliczeniem jej do uzasadnionych zakupów w ramach realizowanej operacji. Myślę, że przetarłem szlaki w tym zakresie, aby zakup ładowarki teleskopowej mógł być kosztem kwalifikowalnym dla gospodarstw o powierzchni 300 - 350 ha. My rolnicy wiemy, jakiego rodzaju maszyną jest ładowarka teleskopowa, jaką pracę przy jej udziale można wykonać w gospodarstwie i jak wpływa to na poprawę organizacji pracy oraz na zmniejszenie nakładów pracy i kosztów produkcji. Mogę śmiało stwierdzić, że co innego opracowania naukowców określających zasady doboru maszyn rolniczych dla pracowników ARiMR, a co innego potrzeby maszynowe gospodarstwa rolnego. Szkoda, że nie ma między nami konsultacji, tylko niepraktyczne, naukowe określanie norm i normatywów.

- Jaka jest obecnie struktura produkcji roślinnej w gospodarstwie?

Jak wcześniej wspomniałem, obecnie wraz z synem prowadzimy gospodarstwo rolne o łącznej powierzchni około 425 ha. Uprawiamy 250 ha pszenicy ozimej, 80 ha buraków cukrowych, 70 ha rzepaku i 25 ha groszku na zielono. Uzyskujemy wysokie plony, które średnio wynoszą: pszenica ozima - 85 dt/ha, burak cukrowy - 700 dt/ha, rzepak ozimy - 50 dt/ha i groszek na zielono - 70 dt/ha. Uprawiamy takie gatunki, które w uprawie wielkoobszarowej gwarantują opłacalność oraz optymalny rozkład prac agrotechnicznych w ciągu okresu wegetacyjnego.

- Jakie inwestycje planujecie w Waszym gospodarstwie rolnym w najbliższym czasie?

W związku z tym, że uprawiamy buraki cukrowe na dużej powierzchni, chcielibyśmy prowadzić technologie produkcji spełniające i gwarantujące dwa cele. Po pierwsze ochronę środowiska naturalnego i klimatu, a po drugie znaczne obniżenie kosztów produkcji,

Zabudowania mieszkalne

Pomieszczenie przeznaczone na trofea myśliwskie i relaks

w tym nakłady na środki ochrony roślin i nawożenie mineralne. W najbliższym czasie, w ramach PROW 2014-2020 planujemy zakup 12-rzędowego opielacza sterowanego kamerami, który między innymi zapewnia taki zabieg agrotechniczny, jakim była kiedyś „okrążka”. Specjalny system noży, poza mechanicznym zwalczaniem chwastów, napowietrza glebę, a dodatkowe wyposażenie w opryskiwacz pasowy pozwala na znaczne obniżenie zużycia środków ochrony roślin.

Nasze najbliższe inwestycje będą zmierzały również w kierunku rolnictwa precyzyjnego i integrowanej ochrony roślin. Planujemy m.in. wykorzystanie GPS do prac agrotechnicznych i korzystanie ze stacji meteo.

W przyszłości planujemy także wykonanie i utwardzenie placu manewrowego, ułatwiającego organizację prac załadunkowo-rozładunkowych związanych z magazynowaniem i sprzedażą płodów rolnych i obrotowych środków do produkcji rolnej, w tym nawozów mineralnych w opakowaniach big-bag. Chcemy też wyposażyć halę magazynową w suszarnię i czyszczalnię, tworząc kompleks susząco-czyszcząco-składowy.

- Dziękuję za rozmowę.

Rozmowę przeprowadził
Zdzisław Maciąg

Imprezy wojewódzkie i regionalne organizowane przez PODR w Gdańsku

MARZEC

TERMIN	TEMAT	MIEJSCE	FORMA
3 marca 2016	Sprzedaż bezpośrednia w produkcyjnym gospodarstwie rolnym - najważniejsze obowiązki i zwolnienia	Stare Pole	seminarium regionalne
10 marca 2016	Formy rozliczeń finansowych stowarzyszeń oraz kół gospodyń wiejskich	Słupsk	seminarium regionalne
11 marca 2016	III Wojewódzka Olimpiada Wiedzy o Wiejskim Gospodarstwie Domowym	Gdańsk	olimpiada
12 marca 2016	VI Powiatowy Turniej Kół Gospodyń Wiejskich	Stężycza	turniej
15 marca 2016	Integrowane metody ochrony w sadach przydomowych	Karzniczka	seminarium regionalne
19 marca 2016	VII Powiatowy Turniej Kół Gospodyń Wiejskich	Trąbki Wielkie	turniej
23 marca 2016	Nowe zagrożenia w uprawie truskawki	Chmielno	konferencja

KWIECIEŃ

TERMIN	TEMAT	MIEJSCE	FORMA
2 kwietnia 2016	Turniej Kół Gospodyń Wiejskich Województwa Pomorskiego	Jezierzyce	turniej
4 kwietnia 2016	Szkody w uprawach rolnych wyrządzane przez zwierzęta a kształtowanie bioróżnorodności krajobrazu	Kościerzyna	konferencja
9 - 10 kwietnia 2016	Targi Ogrodnicze „Wiosna 2016”	Słupsk	targi
10 kwietnia 2016	Jak jeść zdrowo i smacznie w szkole	Słupsk	konkurs
16 - 17 kwietnia 2016	VIII Targi Ogrodnicze	Lubań	targi
23 - 24 kwietnia 2016	VII Wiosenne Targi Ogrodnicze	Stare Pole	targi
28 kwietnia 2016	Nowe możliwości sprzedaży bezpośredniej	Gdańsk	konferencja

Szczegółowe informacje na stronie www.podr.pl

Szkolenie dla myśliwych

Koszt: 220 - 300 zł - w zależności od liczby osób

Szkolenie kierowane jest do osób, które polują na zwierzęta łowne z zamiarem wprowadzenia na rynek produktów pochodzenia zwierzęcego.

Szkolenie organizowane jest w wymiarze 16 godzin (2 dni). Zaświadczenie potwierdzające ukończenie szkolenia ważne jest przez okres 10 lat od dnia jego wydania.

Eksploatacja kombajnów zbożowych

Koszt: 580 zł/osobę

Czas trwania: 76 godzin zajęć lekcyjnych
+ 2 godz./osobę zajęć praktycznych

Szkolenie dla kierowców i konwojentów zatrudnionych przy transporcie zwierząt

Koszt: 300 zł

Czas trwania: 20 godz. (2 dni zajęć)

Organizacja i rozwój działalności agroturystycznej

Koszt: 150 zł/osoby

Czas trwania: 2 dni

Wsparcie merytoryczne:

Dział Przedsiębiorczości – Barbara Ditrich

Tematyka kursu obejmuje następujące zagadnienia:

- formy przedsiębiorczości na obszarach wiejskich,
- żywienie turystów z wykorzystaniem produktów tradycyjnych,
- uwarunkowania prawne w agroturystyce,
- kalkulacja cen,
- kategoryzacja wiejskiej bazy noclegowej,
- marketing i public relations,
- źródła finansowania działalności.

Stosowanie środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania tych środków, z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie

Szkolenie podstawowe kierowane jest do osób, które nie przechodziły wcześniej szkolenia w tym zakresie.

Liczba godzin: 14 (2 dni zajęć).

Koszt szkolenia: 170 – 255 zł (*cena uzależniona od liczby uczestników*).

Ważność zaświadczeń wynosi 5 lat.

Szkolenie uzupełniające - dla osób, którym kończy się ważność zaświadczenia wydanego na okres 5 lat.

Liczba godzin: 7 (1 dzień zajęć).

Koszt szkolenia: 120 zł.

Ważność zaświadczeń wynosi 5 lat.

Doradztwo w zakresie środków ochrony roślin

Szkolenie dla osób sprzedających środki ochrony roślin.

Szkolenie podstawowe skierowane jest do osób, które nie przechodziły wcześniej szkolenia w tym zakresie.

Liczba godzin: 24 (3 dni zajęć).

Koszt szkolenia: 300 – 500 zł (*cena uzależniona od liczby uczestników*).

Szkolenie uzupełniające skierowane jest do osób, którym kończy się ważność zaświadczenia wydanego na okres 5 lat.

Liczba godzin: 7 (1 dzień zajęć).

Koszt szkolenia: 150 – 255 zł (*cena uzależniona od liczby uczestników*).

Szkolenie z zakresu integrowanej produkcji

Koszt: 255 zł

Czas trwania: 16 godz. (2 dni zajęć)

Uprawa malin w ogrodach przydomowych z zastosowaniem metod integrowanej ochrony roślin

Jan Rozenek

Maliny to krzewy o bardzo smacznych i zdrowych owocach spożywanych na surowo lub w postaci przetworów. Właściwości prozdrowotne zawdzięczają m.in. obecności antocyjanów - składników nadających owocom kolor czerwony czy purpurowy. Antocyjany mają działanie przeciwutleniające i przeciwzapalne. Z owoców malin najczęściej przyrządzamy sok na przeziębienie. Ostatnie badania wykazały, że posiadają one także działanie przeciwnowotworowe, a zawarty w nich błonnik obniża poziom cukru i cholesterolu. Maliny są również źródłem witaminy C niezbędnej do budowy kolagenu, który tworzy tkankę łączną, usprawnia proces gojenia ran, regeneracji złamań, chroni przed krwawieniem i powstawaniem sińców, pobudza system odpornościowy, ułatwia walkę z mikroorganizmami chorobotwórczymi. Dlatego sędzę, że warto wygospodarować trochę miejsca w naszym ogródku przydomowym dla uprawy tej rośliny.

Odmiany malin

Pędy krzewów malin żyją dwa lata. W jednym roku wyrastają z szypki korzeniowej lub korzeni tzw. odrosty korzeniowe, a w drugim pędy boczne zakończone kwiatostanem, które po zaowocowaniu zamierają. Zamierające pędy wycinamy, a wybieramy ładniejsze pędy jednoroczne, które zaowocują w roku następnym. Tak postępujemy z **malinami tzw. letnimi**. Do tej grupy należą takie odmiany, jak: **Laszka** - jedna z najwcześniejszych owocujących malin (owocuje już w połowie czerwca), **Benefis** - owocująca od połowy lipca, a także **Glen Ample**, **Sokolica** i **Radziejowa**.

Inaczej postępujemy z tzw. **maliną powtarzającą (czasami nazywaną maliną późną)**. Popularne odmiany z tej grupy to: **Polana**, **Polka**, **Pokusa** i **Popiel**. Malina ta zawiązuje pąki kwiatowe na jednorocznych pędach. W tym samym roku, w wierzchołkowej części pędu, zawiązują się owoce, które dojrzewają jesienią, a czasem późnym latem. Niekiedy nieprzycięta, niższa część pędu tych malin może wytwarzać pędy owoconośne i owocować w tym samym okresie co malina wiosenna. Jeżeli chcemy, aby cały zbiór przypadł na późne lato lub jesień, to po zbiorze owoców wycinamy wszystkie pędy.

Ochrona malin przed chorobami i szkodnikami

Od 1 stycznia 2014 roku, na terenie UE, obowiązuje integrowana ochrona roślin. Polega ona na wykorzystaniu w ochronie wszystkich metod stwarzających

roślinie najwłaściwsze warunki do rozwoju i plonowania. Stosowanie ochrony chemicznej jest ostatecznością. W przypadku uprawy malin, podstawowe zasady integrowanej ochrony to:

- Stosowanie właściwego płodozmianu oraz przestrzeganie terminów sadzenia roślin, a także właściwej obsady roślin.
- Przestrzeganie właściwej agrotechniki zgodnej z zasadami Dobrej Praktyki Rolniczej.
- Uprawianie gatunków i odmian odpornych lub tolerancyjnych na organizmy szkodliwe.
- Higiena podczas uprawy, zbioru i przechowywania (dezynfekcja maszyn i opakowań).
- Właściwe nawożenie, wapnowanie i nawadnianie.
- Ochrona i introdukcja naturalnych wrogów organizmów szkodliwych.
- W ochronie roślin stosowanie w pierwszej kolejności metod niechemicznych.
- Stosowanie obniżonych dawek i ograniczonej ilości zabiegów.
- Podejmowanie decyzji o zastosowaniu ś.o.r. na podstawie wyników monitoringu występowania organizmów szkodliwych.
- Stosowanie w pierwszej kolejności ś.o.r. o najmniej niekorzystnym oddziaływaniu na ludzi, zwierzęta i środowisko.

W integrowanej ochronie roślin posiadacz gruntów lub obiektów, w których wykonywano zabiegi ś.o.r. jest obowiązany do podania przyczyny ich zastosowania w prowadzonej ewidencji zabiegów ś.o.r.

Choroby malin

Zamieranie pędów malin - choroba powodowana przez różne grzyby pasożytnicze, poraża przede wszystkim pędy, ale także liście i pąki. Pierwsze jej objawy widać już w czerwcu. Wokół pąków i na młodych pędach pojawiają się fioletowo-brunatne przebarwienia. Plamy w ciągu sezonu rozrastają się, kora w miejscu plam łuszczy się. Choroba powoduje zamieranie całych pędów w czasie kwitnienia i dojrzewania owoców.

Przypawkowe zamieranie pędów malin

Szara pleśń - sprawcą tej choroby jest grzyb *Botrytis cinerea*, który w sprzyjających warunkach, takich jak podwyższona wilgotność i temperatura atakuje młode pędy, doprowadzając do ich zasychania i zamierania. Porażone grzybem pąki kwiatowe również zasychają i opadają, a owoce zaczynają gnić i pokrywają się charakterystycznym nalotem i pleśnią.

Kiedy spełnimy wymagania integrowanej ochrony, a przekroczone zostaną progi ekonomicznej szkodliwości, możemy zastosować ochronę chemiczną. W integrowanej ochronie dopuszczone są następujące środki chemiczne: Mythos 300 SC w dawce 2,5 l/ha, oczywiście w przeliczeniu na nasz areal, Rovral Aquaflo 500 SC w dawce 1,5 - 2,0 l/ha, Sadoplone 75 WP w dawce 3 kg/ha, Signum 33 WG w dawce 1,8 kg/ha, Switch 62,5 WG w dawce 0,8 - 1,0 kg/ha oraz Polyversum WP w dawce 0,2 kg/ha.

Szkodniki malin

W okresie bezlistnym mogą wystąpić: **pryszczarek malinowiec, galasówka maliniak i przeziernik malinowiec**. Po zaobserwowaniu szkodników na roślinie, usuwamy zasiedlone przez nie pędy.

Przed kwitnieniem oraz w czasie kwitnienia mogą wystąpić: **mszyce, przędziorki, kwiecień malinowiec, pryszczarek i namaliniak łądogowy**.

W integrowanej ochronie do zwalczania wymienionych szkodników dopuszczone są: Calipso 480 SC w dawce 0,2 l/ha, Ortus 0,5 SC w dawce 1,5 l/ha oraz Mospilan 20 SP w dawce 0,2 kg/ha. Należy pamiętać, aby chemicznych środków ochrony nie stosować w czasie oblotu pszczół, a przed zastosowaniem chemicznego środka ochrony roślin należy obowiązkowo zapoznać się z etykietą-instrukcją stosowania preparatu.

Cdn.

Charakterystyka gatunku

Dziurawiec jest byliną z trwałym korzeniem i krótkim kłęczem. Część nadziemną tworzą wzniesione pędy długości około 50 cm, dość rzadko ulistnione, zakończone kwiatostanami o żółtych kwiatach, zebranych na szczytach pędów w nibybaldachy. Prawie przezroczyste punkty na liściach, będące zbiornikami olejkowymi, robią wrażenie dziurek – stąd nazwa dziurawiec. Jest jedną z najpopularniejszych roślin leczniczych. Występuje pospolicie na lekkich i słonecznych stanowiskach leśnych, miedzach, łąkach i rowach, a także w uprawie.

Zbiór i suszenie dziurawca

Surowcem dziurawca jest ziele zbierane na początku kwitnienia, począwszy od czerwca do końca lata. Nazywane jest ono czasami ziele świętojańskim, bo zakwita zwykle na św. Jana (24 czerwca). Ścina się tylko wierzchołki dobrze ulistnionych, zakwitających pędów. Nie należy zbierać roślin przekwitniętych. Gdy kwiatki dziurawca rozetrze się w palcach, wydzielają krwistoczerwony sok. Przy zbiorze na potrzeby domowe surowiec należy suszyć w przewiewnym i zacienionym miejscu. Dobrze wysuszone rośliny powinny zachować naturalną barwę liści i kwiatów.

Właściwości lecznicze

Ziele dziurawca zawiera czerwony barwnik zwany hipercyną i wiele innych składników, w tym: garbniki, flawonoidy (rutynę, kwercetynę), witaminy A i C, olejek eteryczny, żywice. Dziurawiec należy do jednych z najbardziej wszechstronnie działających leków roślinnych. W dawnych czasach dziurawiec uchodził za lek uniwersalny. Głównie jednak zalecany jest w schorzeniach wątroby i przewodu pokarmowego. Stosuje się go w stanach zapalnych i skurczach dróg żółciowych, zastoju żółci w pęcherzyku żółciowym, skłonnościach do kamicy żółciowej, osłabieniu czynności wątroby, nieżycie błon śluzowych żołądka i jelit, zmniejszonym wydzielaniu soków trawiennych, nadmiernej fermentacji oraz wzdęciach i bólach brzucha, a także w chorobach nerek, przy ograniczeniu zdolności filtracyjnej i niedomaganiach czynności kłębków nerkowych. Pomocniczo ma zastosowanie w kamicy moczowej, w zastojach krążenia w kończynach, nadmiernej przepuszczalności i łamliwości naczyń włosowatych, ale także w stanach wyczerpania nerwowego, bezsenności, migrenie, zaburzeniach równowagi, w niektórych stanach depresyjnych i objawach niepokoju. U dzieci stosowany jest w moczeniu nocnym, lękach nocnych i stanach nerwowych. Ziele dziurawca stosuje się jako lek pomocniczy w zapaleniu stawów oraz w przewlekłym, postępującym gościec stawowym. W leczeniu schorzeń skórnych wykorzystuje się jego przeciwzapalne, ściągające i bakteriobójcze właściwości.

Dziurawiec zwyczajny

Agnieszka Pestka

ściwości. Zewnętrznie dziurawiec stosuje się na wrzody, odmrożenia, oparzenia I i II stopnia, owrzodzenia żyłkowe, trudno gojące się rany i miejsca pozbawione pigmentu, ponadto przy zapaleniu dziąseł, gardła i jamy ustnej.

Przeciwwskazania

Nie zaleca się stosowania dziurawca przy wysokiej gorączce, poważnym uszkodzeniu wątroby i nerek oraz przy opalaniu, ponieważ hipercyna barwi napar z dziurawca na czerwono i zwiększa wrażliwość na światło słoneczne. Przy picciu nadmiernych ilości odwaru z dziurawca i jednoczesnym naświetlaniu słonecznym (szczególnie latem) mogą powstawać u ludzi poparzenia i porażenie słoneczne, a nawet rany wywołane wzmożoną asymilacją promieni.

Swoje działanie uspokajające i przeciwdepresyjne dziurawiec zawdzięcza zawartej w nim hipercynie. Jak wynika z badań, substancja ta hamuje rozkład neuroprzekazników (serotoniny), których niedostateczna ilość w organizmie daje objawy złego nastroju, lęku i przygnębienia. Jednak herbatki z dziurawca nie pomogą przy leczeniu depresji, gdyż hipercyna nie rozpuszcza się w wodzie. W kuracji przeciwdepresyjnej stosuje się standardowe preparaty na bazie dziurawca, które można kupić w aptekach. Należy uważać na stosowanie preparatów z dziurawca z innymi lekami. W związku z tym osoby przyjmujące jakiegokolwiek farmaceutyki powinny przed spożyciem dziurawca skonsultować się z lekarzem.

Stosowanie preparatów z dziurawca

Dziurawiec w postaci naparu stosuje się w ilości 1 - 2 łyżek ziela na 1,5 - 2 szklanki wody. W celu pobudzenia czynności żołądka i wydzielania żółci, napar pije się 2 - 3 razy dziennie na 30 minut przed posiłkiem. Aby zwiększyć gazy i ograniczyć nadmierną fermentację, stosuje się go po posiłkach, a wieczorem, żeby uspokoić nerwy i pobudzić wydalanie moczu.

Drugą popularną formą leku jest nalewka, którą można kupić w aptece lub przygotować w następujący sposób: 100 g dziurawca zalać 0,5 litrem spirytusu, po 7 - 8 dniach przecedzić przez gęstą szmatkę. Wewnętrznie nalewkę stosuje się, podając 0,5 - 1 łyżeczki w kieliszku wody, 2 razy dziennie, po jedzeniu. Najczęściej jednak nalewka używana jest zewnętrznie do gojenia ran, przy chorobach skóry i jamy ustnej (w proporcjach: 1 część nalewki z 3 częściami wody).

Do okładów na rany, oparzenia i odmrożenia zaleca się mieszaninę jednej części nalewki dziurawcowej i dwóch części oleju lnianego lub słonecznikowego. Wyciągi z dziurawca stosuje się również w leczeniu bielactwa, czyli zaniku pigmentu skóry.

Preparaty z dziurawca zwyczajnego (napar, nalewka, wyciąg), otrzymywane z kwitnących i ulistnionych wierzchołków, odznaczają się działaniem ściągającym, przeciwbakteryjnym i wzmacniającym. Działając antyseptycznie, sprzyjają jednocześnie podsychaniu powierzchni ran i pobudzają regenerację tkanek. Stosowane są w najróżniejszych celach: dla pobudzenia apetytu, przy zapaleniach okrężnicy i oparzeniach, dla likwidacji przykrego zapachu z jamy ustnej, wzmocnienia dziąseł, dla zapobiegania i leczenia zapalenia dziąseł i zapalenia jamy ustnej oraz zapalenia nerek przy leczeniu wrzodów i ropnego zapalenia skóry, do wewnątrz jako środek uspokajający. Skuteczne działanie przy nadciśnieniu przypisuje się wykrytym w dziurawcu flawonoidom. W lecznictwie ludowym stosuje się dziurawiec przeważnie w mieszankach przy: grypie, anginie, skazie limfatycznej, bólach głowy, chorobach wątroby i pęcherza moczowego, rozstrojach żołądka i jelit, moczeniu się nocnym, wrzodach, czyrakach i wysypkach.

Opracowano na podstawie:

- „Zioła w apteczce domowej”, Krystyna Suchorska, Zenon Węglarz
- „Ziółka i my”, Irena Gumowska
- „Rośliny lecznicze i bogate w witaminy”, P. Czиков, J. Łaptiew

Zwiastuny wiosny

Opracowała Bożena Korzańska

Jeżeli mówimy o zwiastunach wiosny, zwykle mamy na myśli wczesnie zakwitające rośliny cebulowe, takie jak: przebiśniegi, cebulice, krokusy, hiacynty i inne. Należy jednak zauważyć, że jest spora grupa krzewów, które zakwitają dużo wcześniej - zwykle przed rozwojem liści, gdy przyroda nie przebudziła się jeszcze z zimowego snu. Tak więc odpowiednio dobierając gatunki tych roślin, możemy sprawić, że w sprzyjających warunkach atmosferycznych pierwsze kwiaty pojawią się w naszym ogrodzie nawet już w styczniu.

Oto kilka wybranych gatunków krzewów wczesnie kwitnących.

Oczary

Oczar wirginijski (*Hamamelis virginiana*)

Najwcześniej zakwitają oczary (*Hamamelis*). W polskich warunkach są to duże krzewy o rozłożystym pokroju, dorastające do 3 - 5 metrów wysokości. Ich niezwykle oryginalne, pająkowane kwiaty w pastelowych barwach (żółte, pomarańczowe, czerwone) mogą pojawiać się w okresie od stycznia do marca (w zależności od gatunku i odmiany). Kiedy kwiaty przekwitają, na oczarze pojawiają się owoce - zdrewniałe torebki z nasionami. Owoce te dojrzewają w następnym roku po kwitnieniu. Gdy dojrzeją, pękają z charakterystycznym trzaskiem, wystrzeliwując nasiona na odległość kilku metrów. Dzięki efektownemu zabarwieniu liści, oczary ładnie prezentują się również jesienią.

Oczary wymagają żyznych, próchnicznych i wilgotnych gleb o odczynie lekko kwaśnym (pH od 4,5 do 6,5). Są całkowicie mrozoodporne, więc nie trzeba zabezpieczać ich na zimę. Wyjątkiem są młode okazy, które są wrażliwe na wiosenne przymrozki. Natomiast rośliny te bardzo źle znoszą suszę, dlatego w czasie gorących i bezdeszczowych miesięcy należy je regularnie i obficie podlewać.

Wawrzynek wilczełyko

Wawrzynek wilczełyko (*Daphne mezereum*)

Wawrzynek wilczełyko (*Daphne mezereum*) to krzew o słodko pachnących, różowych kwiatkach. Kwitnie w lutym - marcu. Krzew rośnie dosyć wolno i osiąga około 1,5 m wysokości. Idealnie nadaje się więc do małych ogrodów. Trzeba jednak wiedzieć, że wszystkie części rośliny są trujące zarówno dla ludzi, jak i dla zwierząt.

Wawrzynek wilczełyko wymaga gleb żyznych, o odczynie zasadowym lub obojętnym. Nie znosi suszy i gleb ciepłych. Lubi miejsca umiarkowanie chłodne, w półcieniu lub cieniu. Jest zupełnie odporny na mrozy. Źle znosi cięcie i przesadzanie.

Wawrzynek wilczełyko występujący w Polsce na stanowiskach naturalnych objęty jest ochroną prawną.

Jaśmin nagokwiatowy

Jaśmin nagokwiatowy (*Jasminum nudiflorum*)

Jaśmin nagokwiatowy (*Jasminum nudiflorum*) to krzew dorastający do 3 metrów wysokości. Roślina zakwita na żółto w styczniu - lutym i kwitnie aż do kwietnia. Krzew ponawia kwitnienie w październiku.

Gatunek ten lubi glebę przepuszczalną, próchniczną, żyzną i wilgotną; miejsca ciepłe, słoneczne i osłone.

nięte. W czasie mroźnej zimy jednoroczne pędy mogą przemarzać, trzeba je więc nakrywać gałązkami drzew iglastych. Przed nadejściem zimy warto krzewy obficie podlać, ponieważ zielone, cienkie gałązki transpirują także o tej porze roku. Od czasu do czasu zalecane jest skracanie zdrewniałych pędów tuż nad powierzchnią ziemi. Dzięki temu wytworzone przez roślinę nowe pędy będą obficie kwitły w następnych latach.

Jaśmin najlepiej czuje się w słonecznym miejscu. Jest rośliną odpowiednią do pokrywania ścian, słupków, ozdobnych krat czy pergoli. Nadaje się również jako niewysoki krzew, który swobodnie rośnie. Pędy jaśminu nagokwiatowego mogą być też wspaniałą ozdobą schodów, wszelkich poręczy czy balustrad.

Abeliofylum koreańskie

Abeliofylum koreańskie (*Abeliophyllum distichum*)

Abeliofylum koreańskie (*Abeliophyllum distichum*) nazywane jest białą forsycją ze względu na podobieństwo rośliny do tego znanego krzewu. W rzeczywistości rośliny te co prawda są ze sobą spokrewnione, ale to dwa zupełnie różne gatunki. Abeliofylum osiąga około 1 - 1,5 metra wysokości przy podobnej szerokości. Zakwita zwykle w marcu, choć przy sprzyjających warunkach pogodowych może to nastąpić już w styczniu.

Abeliofylum ma przeciętne wymagania glebowe, dobrze rośnie na glebach próchnicznych, umiarkowanie wilgotnych, o odczynie lekko kwaśnym. Krzew najlepiej sadzić na stanowisku osłoniętym i ciepłym, w pełnym słońcu lub lekkim cieniu. Młode okazy wymagają zabezpieczenia na zimę, starsze zimują dobrze, choć przy dużych spadkach temperatur poniżej zera pąki kwiatowe mogą przemarzać i wówczas roślina nie kwitnie.

Kalina wonna

Kalina wonna (*Viburnum farreri*) to krzew o wyprostowanym, gęstym pokroju, dorastający do 2 - 3 m wysokości. Z wiekiem zaokrągla się i osiąga około 2 metrów szerokości. Ozdobą tej rośliny są kwiaty pojawiające się już na przełomie lutego i marca. Kwiaty w pąku są różowawe, a po rozwinięciu białe. Intensywnie, słodko pachną (jest to roślina miododajna).

Kalina wonna jest całkowicie odporna na mrozy, jednak młode osobniki warto na zimę okryć, aby zapo-

Kalina wonna (*Viburnum farreri*)

biec ich wymarznieniu. Krzew wymaga gleby żyznej, próchnicznej i wilgotnej. Jest wrażliwy na letnie okresy suszy, dlatego w czasie długo utrzymującej się bezdeszczowej pogody należy go podlewać. Najlepszym stanowiskiem dla kaliny wonnej jest miejsce słoneczne lub półcieniste, dobrze gdy jest osłonięte od wiatru.

Leszczynowce

Leszczynowiec nagi (*Corylopsis glabrescens*)

Leszczynowce (*Corylopsis*) to krzewy rzadko spotykane w naszych ogrodach. W uprawie znajduje się obecnie około 30 gatunków tej rośliny, które kwitną od lutego do kwietnia. Leszczynowce są miododajne. W polskich warunkach dorastają do ok. 2 metrów.

Leszczynowce wymagają żyznych, dobrze zdrewnianych gleb o lekko kwaśnym odczynie. Preferują stanowiska lekko ocienione, w głębokim cieniu będą słabo kwitnąć, a w pełnym słońcu mogą być uszkodzone liście. Miejsce powinno być zaciszne i osłonięte od wiatru. Słabo tolerują suszę, ubogie podłoże i stagnującą wodę. Często w naszym klimacie padają ofiarą wiosennych przymrozków, stąd należy je okrywać przed ich spodziewanym nadejściem.

Planując nasadzenia krzewów bardzo wcześnie kwitnących, najlepiej wybierać dla nich miejsca w pobliżu wejścia do domu lub na posesję, a także dobrze widoczne z okien, aby móc w pełni docenić urodę ich kwiatów pojawiających się na długo przed nadejściem wiosny. ■

Zioła i rośliny przyprawowe - pietruszka zwyczajna

Alina Ciesielska

Pochodzenie

Pietruszka zwyczajna jest dwuletnią rośliną z rodziny selerowatych. Jako przyprawa znana już była w starożytnym Egipcie i Rzymie. W naturalnych warunkach rośnie na Półwyspie Apenińskim i Bałkańskim, w północno-zachodniej części Afryki i na Wyspach Kanaryjskich. Jako forma dziedziczyła występuje na terenie: całej Europy, Ameryki Północnej, Afryki, Australii, Nowej Zelandii i Japonii.

Pietruszka zwyczajna - korzeń i liście

Uprawa i zbiór

W Polsce uprawia się dwa gatunki pietruszki: korzeniową i naciową. Korzeniowa ma jadalny korzeń palowy, delikatne listki i grube łodyżki. Pietruszka naciowa ma niejadalny korzeń, a grube listki i delikatne łodyżki mają ostrzejszy smak. Występuje w odmianach o zwykłych listkach i kędzierzawych.

Uprawa pietruszki nie jest skomplikowana. Zazwyczaj hoduje się ją jako roślinę jednoroczną. Nasiona pietruszki należy siał bezpośrednio do żyznej i przepuszczalnej ziemi. Kiełkują bardzo powoli (nawet do 6 tygodni). Nać pietruszki można zbierać na bieżąco, nie osłabia to rośliny. Jesienią obcina się całą część nadziemną i wykopuje korzenie pietruszki korzeniowej. Pietruszkę można uprawiać na słonecznym parapecie – trzeba wsadzić do doniczki odpowiedniej długości korzenie pietruszki, które wypuszczą młodą natkę.

Przechowywanie

Korzenie pietruszki dobrze przechowują się w chłodnej piwnicy, można też trzymać je w skrzynce wypełnionej wilgotnym piaskiem. Obrane korzenie można pokroić na nieduże kawałki i ususzyć. Świeżą natkę można trzymać w lodówce zawiniętą w wilgotną ściereczkę – zachowa dłużej świeżość. Na zimę natkę można pokroić i ususzyć, a potem przechowywać w szczelnych pojemnikach, w ciemnym miejscu. Suszona natka traci wprawdzie większość składników mineralnych

i witamin, ale zachowuje kolor i aromat. Listki doskonale nadają się także do mrożenia. Wystarczy je posiekać i włożyć do słoika lub woreczka. Można też zalać je wodą w foremkach do lodu – zamrożone kostki świetnie nadają się do potraw gotowanych.

Działanie lecznicze

Natka pietruszki zawiera dużą ilość prowitaminy A, witaminę C, żelazo, chlorofil i związki mineralne. Dużo składników mineralnych znajduje się także w korzeniu i nasionach pietruszki. Z liści otrzymuje się olejek pietruszkowy. Pietruszka działa moczopędnie, ma właściwości antyseptyczne, obniża napięcie mięśni gładkich jelit i dróg moczowych. Ułatwia trawienie i przyswajanie pokarmów, pobudza wydzielanie śliny.

Zastosowanie w kuchni

Zastosowanie w kuchni mają zarówno korzeń, jak i liście. Korzeń pietruszki wchodzi w skład tzw. włoszczyzny, na bazie której przygotowuje się wywar do zup. Natka pietruszki stanowi dodatek do twarożków, warzywno-makaronowych zapiekanek, potrawek, wszelkich dań z mięs, warzyw, jaj, ryb, ziemniaków, zielonej sałaty, twarożku, sosów ziołowych, masła ziołowego.

Sok z natki pietruszki

1/2 pęczka natki pietruszki, 0,5 litra wody niegazowanej lub zimnej przegotowanej, kilka kostek lodu, łyżka miodu, cytryna podzielona na cząstki.

Do naczynia miksującego włożyć pokrojoną natkę pietruszki, obrane cząstki cytryny, miód, kostki lodu. Całość miksować 30 sekund. Następnie dolać wodę i ponownie miksować 10 sekund. Tak przygotowany napój najlepiej spożyć tuż po przyrządzeniu, aby składniki odżywcze nie straciły swoich cennych właściwości.

Uwaga! Sok z pietruszki, szczególnie w okresie przesilenia wiosennego, dostarczy nam niezbędnych składników odżywczych, pomoże usunąć toksyny z organizmu i wpłynie pozytywnie na proces trawienia. ■

Wielkanocne propozycje

BARSZCZ ŚWĘTOKRZYSKI

3 białe kielbasy • 2 litry wody • 3 plasterki szynki wędzonej • 3 plasterki wędzonego boczku • 200 ml śmietany 30 lub 36% • 4 jaja • 1 cebula • 1 ząbek czosnku • 1 łyżka octu • 2 łyżki mąki • sól • pieprz.

Kielbasę podsmażyć na patelni. Jajka ugotować na twardo i pokroić w ćwiartki. Boczek pokroić w kostkę. Na patelni zeszklić pokrojoną w kostkę cebulę, po chwili dodać przeciśnięty przez praskę czosnek i boczek. Smażyć aż boczek zarumieni się. Do gotującej się wody dodać kielbasę, podsmażoną cebulę i boczek oraz plasterki szynki. Dodać ocet, sól i pieprz. Gotować razem około 15 minut. 5 minut przed końcem dodać pokrojone jajka. Śmietanę zahartować i dodać do barszczu. Chwilę jeszcze pogotować. Zupę można dodatkowo zagęścić mąką.

SCHABOWE ROLADKI Z JAJKIEM

5 plastrów schabu (ok. 500 g) • 5 plasterków szynki • 5 plasterków żółtego sera • 10 jajek przepiórczych • 1 - 2 łyżeczki musztardy • sól • pieprz.

Jajka przepiórcze ugotować na twardo. Schab rozbić tłuczkiem na cienkie plastry, najlepiej przez folię. Każdy z plastrów oprószyć solą i pieprzem, a następnie posmarować musztardą. Na schabie ułożyć plasterki szynki i sera oraz 2 jajka. Zwinąć ciasto roladki i obsmażyć je na patelni. Roladki przełożyć do naczynia żaroodpornego i piec 20 - 25 minut w 180°C.

GRZYBOWA POLANA

300 g piersi z kurczaka • 1 duży słoik marynowanych pieczarek • 3 jajka • 3 ogórki konserwowe • 3 ziemniaki • 2 średnie marchewki • 100 g żółtego sera • sól • pieprz • słodka papryka • olej do smażenia • po pół pęczka szczypiorku i koperku lub natki pietruszki • majonez.

Marchewki i ziemniaki ugotować w mundurkach do miękkości. Po ostudzeniu obrać i pokroić w kostkę.

Jajka ugotować na twardo, obrać i drobno posiekać. Ogórki drobno pokroić. Żółty ser zetrzeć na grubych oczkach tarki. Piers z kurczaka pokroić w drobną kostkę, oprószyć solą, pieprzem i słodką papryką. Obsmażyć mięso na oleju na rumiano.

Pieczarki odsączyć na sicie. Zieleninę drobno posiekać. Tortownicę o średnicy 18 - 20 cm wyłożyć folią spożywczą. Na dnie tortownicy ułożyć ciasto pieczarki lekko do dołu. Pieczarki posypać posiekaną zieleniną tak, by wypełniła zagłębienia między pieczarkami. Następnie wyłożyć marchewkę, lekko docisnąć do reszty, oprószyć ją solą i pieprzem i posmarować cienką warstwą majonezu. Na to wyłożyć warstwę ziemniaków. Oprószyć je solą, pieprzem i cienko posmarować majonezem. Na ziemniakach ułożyć wystudzone mięso, posmarować je majonezem. Na mięsie ułożyć ogórki i znowu posmarować je majonezem. Na ogórki wyłożyć jajka, oprószyć je solą, pieprzem i posmarować majonezem. Ostatnią warstwę stanowi żółty ser, który także smarujemy cienko majonezem. Całość przykryć folią spożywczą i odstawić do lodówki na całą noc. Sałatkę wyjąć na talerz, odwracając formę do góry dnem i delikatnie odpinając obręcz tortownicy. Ostrożnie zdjąć folię spożywczą.

ROLADA Z INDYKA Z BOCZKIEM I SUSZONYMI POMIDORAMI

Okolo 1 kg filetu z indyka • 300 g boczku wędzonego w plastrach lub szynki parmeńskiej • 8 kawałków suszonych pomidorów w zalewie oliwnej (można dać więcej) • przyprawa do kurczaka lub indyka • 3 ząbki czosnku.

Mięso dokładnie umyć i osuszyć, rozkrajając je na jeden duży płat, następnie dość cienko rozklepać, natrzeć zmiażdżonym czosnkiem z obu stron, posypać przyprawą, delikatnie zwinąć, odstawić na minimum godzinę do lodówki.

Po tym czasie na mięsie ułożyć połowę plastrów boczku i odsączone z oliwy kawałki pomidorów. Następnie ściśle zwinąć roladę wzdłuż krótszej części. Roladę przykryć z góry pozostałym boczkiem, końce zawijając pod spód. Mięso zawinąć w folię aluminiową.

Roladę włożyć do naczynia żaroodpornego z płaskim i szerokim dnem, wlać około 1 szklanki wody na spód naczynia. Mięso włożyć do piekarnika nagrzanego do 200°C i piec około 70 minut (grzanie góra - dół). Na około 15 minut przed końcem pieczenia rozerwać folię z wierzchu, pozwalając przypiec się boczku.

Uwaga! Jeśli woda ze spodu wyparuje, trzeba ją uzupełnić.

POŁĘDWICZKA A'LA ŁOSOSIOWA

1 kg połówki wieprzowych (2 - 3 sztuki) • 1 płaska łyżeczka soli • 2 płaskie łyżeczki soli peklowej • 4 płaskie łyżeczki cukru pudru • 1 płaska łyżeczka mielonego pieprzu • 1 płaska łyżka słodkiej papryki • 1 duży ząbek czosnku.

Z połówki usunąć błonki, mięso umyć i osuszyć. Do miseczki wsypać wszystkie przyprawy i dokładnie je wymieszać. Następnie czosnek rozetrzeć nożem na desce i wymieszać go z 1 łyżeczką przypraw. Tak przygotowaną masą czosnkową natrzeć połówki. Ułożyć je w dużym naczyniu i posypać przyprawami tak, aby pokryły one całe mięso. Naczynie przykryć i odstawić do lodówki na 4 dni. Co 12 godzin połówki obrócić na drugą stronę. Mięso puścić minimalną ilość wody. Po czterech dniach mięso ułożyć na kratce od piekarnika, a pod spodem umieścić blachę wyścieloną papierem lub folią aluminiową (podczas pieczenia z mięsa będzie wydzielala się tłuszcz, zapobiegnie to pobrudzeniu blachy). Piekarnik nastawić na 80°C i suszyć mięso przez godzinę. Po tym czasie zmniejszyć temperaturę do 50°C, włączyć termoobieg i suszyć mięso jeszcze 40 minut. Mięso zostawić w piekarniku aż wystygnie. Później włożyć je do lodówki i dobrze schłodzić. Wówczas mięso nabierze czerwonego koloru w środku.

SZYNKA PIECZONA Z LIŚCIEM

1 kg szynki wieprzowej • 6 listków laurowych • 4 ząbki czosnku • przyprawa do gyrosa • ostra papryka • sól • pieprz.

Mięso umyć, osuszyć, zrobić w nim małe nacięcia i wsadzić w nie ząbki czosnku (jeśli są duże, podzielić je na pół), posypać najpierw solą (średnio obficie ze względu na sporą ilość soli w mieszance gyros), przyprawić przyprawą do gyrosa, ostrą papryką i pieprzem, ułożyć liście laurowe, zawiązać (delikatnie) sznurkiem bawełnianym, żeby mięso tworzyło „kulkę” i jednocześnie trzymało listki laurowe.

Nie należy ścisnąć za mocno, żeby listki się nie pokruszyły, sznurek ma jedynie w miarę trzymać wszystko w całości. W takim stanie szynkę włożyć do lodówki na 12 - 14 godzin.

Po tym czasie mięso wyjąć z lodówki i delikatnie zawinąć je w folię aluminiową, ułożyć w naczyniu żaroodpornym, którego dno przykryte jest wodą. Piec bez przykrycia około 60 - 70 minut w temperaturze 200°C. Listki i sznurek należy zdjąć, kiedy mięso wystygnie.

SAŁATKA ŁOSOSIOWA Z RYŻEM I KOPERKIEM

500 g filetu z łososia • 100 g ryżu • 1 cebula • 4 ogórki konserwowe • 6 - 7 łyżek majonezu • 1/2 pęczka koperku • sól • pieprz • słodka papryka.

Zalewa: 1,5 l wody • 125 ml octu • 50 g soli • 2 liście laurowe • 1/2 łyżeczki ziaren pieprzu.

Z filetu z łososia usunąć skórę. Rybę pokroić na kilka większych kawałków. Składniki zalewy zagotować. Na gotującą się zalewę wkładać kawałki łososia. Gotować je około 3 - 5 minut. Należy uważać, aby ryba nie rozpadła się. Łososia wyjąć i wystudzić.

Ogórki i cebulę drobno pokroić w kostkę. Ryż ugotować zgodnie z przepisem na opakowaniu i wystudzić. Koperek posiekać. Wszystkie składniki sałatki (oprócz łososia) umieścić w misce i wymieszać. Łososia pokroić na mniejsze kawałeczki. Dodać go do sałatki i delikatnie wymieszać. Sałatkę doprawić do smaku.

PASZTET JAJECZNY

7 jajek (ugotowanych) • 300 g pieczarek • 1 bułka razowa namoczona w mleku • 1 cebula • 3 jajka surowe • po 2 łyżki natki pietruszki i koperku • pęczek szczypiorku • masło klarowane • sól • pieprz • gałka muszkatołowa.

Cebulę pokroić w kostkę i zeszklić na maśle. Do cebuli dodać drobno pokrojone pieczarki, smażyć do delikatnego zrumienienia. Ugotowane jajka, cebulę z pieczarkami i namoczoną bułkę przekręcić przez maszynkę, dodać surowe jajka oraz zieleninę i przyprawić do smaku solą, pieprzem i gałką muszkatołową. Masę wymieszać i wyłożyć do natłuszczonej formy keksowej. Piec 45 minut w temp. 180°C.

PASZTET DROBIOWY Z GRZYBAMI I GALARETKĄ

600 g ugotowanych grzybów leśnych • 1,5 kg ćwiartek z kurczaka • 0,5 kg boczku surowego • 300 g wątróbki drobiowej • 1 cebula • 1 kajzerka • 4 jajka • 2 ziarenka ziela angielskiego • 2 liście laurowe • 3 ziarenka pieprzu • 2 małe marchewki • słodka papryka • sól • pieprz.
Galaretka: 1 szklanka bulionu drobiowego • 100 ml wina półsłodkiego czerwonego • 7 g żelatyny • 1 słoik marynowanych grzybów w occie.

Do garnka włożyć mięso z kurczaka, boczek pokrojony w grubą kostkę, ziele angielskie, liście laurowe, pieprz, obrane marchewki - całość zalać wodą. Dodać także szczyptę soli. Mięso ugotować do miękkości. Powinno łatwo odchodzić od kości. Mięso wystudzić w bulionie, aby zachowało soki i nie było suche. Najlepiej zostawić je w bulionie na całą noc i pasztet przygotować następnego dnia. Z wywaru mięsnego odlać 1 - 2 szklanki i zagotować. Włożyć pokrojoną w kawałki wątróbkę i gotować 15 minut. Mięso oddzielić od kości. Kajzerkę namoczyć w wywarze mięsnym.

Cebulę pokroić w kostkę i zeszklić na maśle. Dodać ugotowane grzyby i smażyć razem około 10 minut.

Wszystkie składniki zmielić: mięso z kurczaka, boczek, grzyby z cebulą, kajzerkę (nie odciskać jej), marchewki, wątróbkę. Do masy mięsno-grzybowej dodać żółtka oraz około 1/2 szklanki bulionu. Masę dokładnie wymieszać i doprawić do smaku. Białka ubić na sztywną pianę, dodać je do masy i ostrożnie wymieszać. Masę przełożyć do dwóch małych keksówek wyłożonych papierem do pieczenia. Pasztet piec około 1 godziny w piekarniku nagrzanym do 180°C. Po upieczeniu pasztet wystudzić.

Przygotować galaretkę. Bulion z winem zagotować. Zdjąć z ognia, wsypać żelatynę i dokładnie wymieszać aż do jej rozpuszczenia. Płyn odstawić, aż zacznie tężeć. Wówczas na pasztet wyłożyć kilka łyżek tężejącej galaretki, następnie ułożyć marynowane grzybki. Całość zalać resztą galaretki. Pasztet odstawić do lodówki do całkowitego zastygnięcia.

CIASTO KRÓLEWSKIE

Biszkopt jasny: 4 jajka • 4 łyżki drobnego cukru • 3,5 łyżki mąki krupczatki • 0,5 łyżki mąki ziemniaczanej • 0,5 łyżeczki proszku do pieczenia.

Biszkopt ciemny: 4 jajka • 4 łyżki drobnego cukru • 3,5 łyżki mąki krupczatki • 0,5 łyżki mąki ziemniaczanej • 0,5 łyżeczki proszku do pieczenia • 0,5 łyżki ciemnego kakao.

Krem: 6 żółtek • 250 g cukru • 70 g mąki ziemniaczanej • 70 g mąki krupczatki • 3 szklanki mleka • ziarenka z 1 laski wanilii • 450 g masła (w temperaturze pokojowej) • 20 g ciemnego kakao • 100 g mlecznej czekolady • 2 - 3 łyżki wódki • sok z 1 cytryny • 50 g rodzynek • 50 g orzechów włoskich • 4 - 5 połówek brzoskwiń z syropu.

Dodatkowo: syrop z brzoskwiń do nasączenia.

Z podanych składników przygotować ciasto na jasny biszkopt. Masę przelać do formy o wym. 19 x 28 cm i piec przez 25 - 30 minut w temp. 180°C. Tak samo przy-

gotować ciemny biszkopt. Oba biszkopty dokładnie wystudzić.

Przygotować budyń na krem. Żółtka utrzeć z cukrem, rozprowadzić jedną szklanką mleka, następnie dodać obie mąki i dokładnie zmiksować. Dwie szklanki mleka zagotować z wanilią. Do gotującego się mleka przelać masę żółtkową, intensywnie mieszając. Nie przerywając mieszania, zagotować budyń na wolnym ogniu, następnie przykryć go folią spożywczą i odstawić do całkowitego wystudzenia.

Orzechy posiekać, czekoladę zetrzeć na tarce lub bardzo drobno posiekać nożem. Rodzynki zalać wrzącą wodą i pozostawić na 10 minut, następnie odsączyć je i osuszyć. Brzoskwinie odsączyć z syropu i pokroić w niewielką kostkę.

Masło utrzeć na puch. Stopniowo, łyżka po łyżce, dodawać wystudzony budyń. Miksować do uzyskania gładkiego i puszystego kremu. Masę podzielić na dwie części. Do jednej dodać sok z cytryny, dokładnie zmiksować, następnie dodać brzoskwinie i rodzynki. Do drugiej części dodać kakao i wódkę, dobrze zmiksować, następnie dodać czekoladę i orzechy.

Jeśli na biszkoptach podczas pieczenia powstały wypukłości, należy je odciąć, aby otrzymać równe powierzchnie. Każdy biszkopt przekroić na dwa placki równej grubości. Każdy placek dobrze nasączyć syropem z brzoskwiń. Składać ciasto: ciemny biszkopt, połowa jasnego kremu, jasny biszkopt, połowa ciemnego kremu, ciemny biszkopt, jasny krem, jasny biszkopt, ciemny krem.

Odcięte „wypukłości” z biszkoptów można zmieścić i posypać nimi wierzch ciasta. Ciasto przechowywać w lodówce. Kroić ogrzanym nożem.

SERNIK BRZOSKWINIOWY

Ciasto kruche: 80 g mąki pszennej • 40 g masła • 40 g cukru pudru • 1 żółtko.

Masa serowa: 400 g twarogu 3-krotnie zmielonego • 300 g brzoskwiń z puszki • 60 g masła • 3 jajka • 100 g cukru pudru • skórka otarta z niedużej cytryny • 2 łyżki mąki ziemniaczanej.

Mus brzoskwinowy: 2 łyżki masła • 6 łyżek syropu brzoskwinowego (z puszki) • 2 połówki brzoskwiń z puszki • 2 łyżki cukru pudru • 3 łyżki kwaśnej śmietany 12% • 1 łyżeczka żelatyny.

Z podanych składników zagnieść kruche ciasto i odstawić je do lodówki na 30 minut. Po tym czasie ciastem wyłożyć spód tortownicy, nakłuć i wstawić do piekarnika na 15 minut (temp. 180°C).

Masło utrzeć z cukrem, dodawać po jednym jajku, za każdym razem chwilę miksując, dodać twaróg, ponownie krótko zmiksować. Brzoskwinie odsączyć z syropu, rozdrobnić blenderem, aż powstanie mus. Do masy serowej dodać mus brzoskwinowy, skórkę otartą z cytryny oraz mąkę ziemniaczaną. Całość wymieszać, a następnie wylać na podpieczony spód.

W piekarniku ustawić duże naczynie z wodą, para wodna zminimalizuje ryzyko pęknięcia sernika. Sernik piec w 160°C około 85 minut. Po upieczeniu sernik pozostawić w wyłączonym piekarniku, po 30 minutach uchylić drzwiczki, sernik wyjąć dopiero po ostudzeniu.

Masło, syrop brzoskwinowy oraz cukier podgrzać do rozpuszczenia się tłuszczu i cukru, dodać rozdrobnione blenderem połówki brzoskwiń, wymieszać i chwilę podgrzewać. Do masy wsypać żelatynę w proszku, wymieszać, zdjąć z ognia. Do musu dodać śmietanę, wymieszać, pozostawić do ostygnięcia. Gdy masa ostygnie, wyłożyć ją na wierzch ostudzonego sernika. Sernik wstawić do lodówki, najlepiej na całą noc.

MAGICZNA BABKA

Ciasto kakaowe: 3/4 szklanki mąki pszennej • 1/4 szklanki kakao • 1/2 szklanki cukru • 1/2 łyżeczki sody • 1/4 łyżeczki proszku do pieczenia • szczypta soli • 5 łyżek oleju • 2 duże jajka • 1/2 szklanki kwaśnej śmietany 12% lub jogurtu naturalnego.

Jasny flan: 1 puszka skondensowanego mleka słodzonego (530 g) • 1,5 szklanki mleka • 6 jajek • 1 łyżeczka cukru waniliowego.

Przygotować ciasto kakaowe. Do miski wsypać mąkę, kakao, cukier, sodę, proszek do pieczenia i sól, wymieszać łyżką. Dodać śmietanę, olej i jajka, krótko zmiksować. Ciasto wyłożyć na dno większej formy do pieczenia babki.

Przygotować jasny flan. Do miski wlać skondensowane mleko słodzone i zwykłe mleko, wbić jajka, krótko zmiksować. Masę wylać na kakaowe ciasto. Może wydawać się, że wszystko razem się miesza, ale nie należy się tym przejmować. Formę wstawić do większej formy (może być zwykła, prostokątna), wlać do niej ok. 1 litra gorącej wody. Razem wstawić do piekarnika nagrzanego do 180°C, piec do suchego patyczka włożonego do kakaowego ciasta ok. 45 minut. Ostudzić, chłodzić w lodówce przez co najmniej 4 godziny. Przykładając talerz do dna formy, odwrócić ciasto „do góry nogami”.

Uwaga!

Babka jest magiczna, ponieważ na dno formy wykłada się kakaowe ciasto, a na wierzch wylewa jasny flan. Podczas tej „operacji” wydaje się, że wszystko razem się miesza. Podczas pieczenia ciasto kakaowe wypływa na wierzch i pięknie oddziela się od jasnej masy. Co więcej, po wyjęciu babki na wierzchu powstaje cienka kakaowa polewa. Tak więc za jednym upieczeniem mamy ciasto, masę i polewę.

BISZKOPTOWA KREMÓWKA

Biszkopt: 4 jajka • 1 szklanka mąki • 2/3 szklanki cukru • 4 łyżki oleju • 1 łyżeczka proszku do pieczenia.

Masa kremowa: 2 szklanki mleka • 6 żółtek • 25 g cukru waniliowego • 150 g cukru • 1 szklanka śmietany kremówki • 3 łyżki mąki ziemniaczanej • 1 łyżka mąki pszennej • 200 g miękkiego masła • 5 łyżek ajerkoniaku.

Masa śmietanowa: 500 ml śmietany kremówki • 2 łyżeczki żelatyny • 1 łyżka cukru pudru.

Dodatkowo: cukier puder do oprószenia.

Biszkopt: zimne białka ubić na sztywną pianę, stopniowo dodawać cukier. Cały czas ubijając, dodawać po jednym żółtku. Dodać olej. Do masy stopniowo wypywać mąkę wymieszaną z proszkiem do pieczenia. Całość delikatnie wymieszać. Formę wysmarować masłem i oprószyć bułką tartą. Wlać do niej masę i piec około 25 minut w temp. 180°C. Po upieczeniu biszkopt wystudzić i przekroić na pół.

Masa kremowa: do garnka wlać 1,5 szklanki mleka, dodać cukier i cukier waniliowy. Mleko zagotować i dodać śmietanę kremówkę, ponownie całość zagotować. W tym czasie zmiksować ze sobą żółtka, mąkę pszenną i ziemniaczaną i resztę mleka. Masę jajeczną wlać ciurkiem na gotujące się mleko, cały czas mieszając. Gotować około 2 minut, aż masa zgęstnieje. Masę budyniową odstawić i przykryć folią spożywczą tak, aby dotykała wierzchu budyniu – wówczas nie zrobi się kożuch. Budyń wystudzić. Miękkie masło utrzeć mikserem do białości. Następnie dodawać po 1/3 zimnego budyniu, ciągle ucierając. Na koniec dodać ajerkoniak. Powinniśmy otrzymać kremową masę bez grudek. Masę wyłożyć na biszkopt, wyrównać i odstawić do lodówki.

Masa śmietanowa: żelatynę rozpuścić w minimalnej ilości gorącej wody, odstawić do ostudzenia. Kremówkę ubić na sztywną pianę z dodatkiem cukru pudru. Ciurkiem wlać żelatynę, ciągle mieszając. Masę śmietanową wyłożyć na ciasto. Przykryć ją drugim biszkoptem, lekko docisnąć. Ciasto odstawić do całkowitego stężenia. Przed podaniem ciasto oprószyć cukrem pudrem.

MAZUREK MAKOWY Z KREMEM CZEKOLADOWYM

Ciasto: 350 g mąki • 250 g masła • 200 g cukru • szczypta soli • 1 jajko.

Masa makowa: 270 g maku (ok. 2 szklanek) • 90 ml wody • ziarenka z 1,5 laski wanilii • 250 g cukru • 1 łyżka miodu • 20 ml amaretto lub kilka kropel olejku migdałowego.

Krem czekoladowy: 1 szklanka mleka • 1/2 opakowania budyniu czekoladowego • 1 łyżka cukru • 100 g gorzkiej czekolady • 70 g masła (w temp. pokojowej).

Dekoracja: orzechy pekan.

Mak zalać wrzątkiem i zostawić na noc. Na drugi dzień mak odsączyć i przekręcić 2 razy przez maszynkę do mięsa (sitko do maku).

Ugotować budyń z 1 szklanki mleka, 1/2 opakowania budyniu i łyżki cukru. Posiekać czekoladę, wrzucić do gorącego budyniu od razu po jego zagotowaniu wyłączeniu palnika. Wymieszać energicznie do rozpuszczenia czekolady. Od razu przyłożyć do powierzchni gorącego budyniu folię spożywczą, żeby nie utworzył się kożuch. Wystudzić do temperatury pokojowej.

Przygotować ciasto. Posiekać jak najdrobniej masło z mąką. Dodać cukier, proszek do pieczenia, jajko i żółtko, szczyptę soli i krótko wyrobić. Zawinąć w folię i włożyć co najmniej na 30 min. do lodówki.

Przygotować masę makową. Z cukru i wody ugotować syrop „do nitki”, dodać ziarenka wanilii - nie mieszać na początku, zrobić tylko ruch kolisty rondlem, żeby połączył się cukier z wodą. Gotować ok. 5 minut, na średnim ogniu. Gdy lukier ładnie spływa z łyżki, a nie kapie - wsypać mak, wyłączyć palnik. Całość dokładnie wymieszać, dodać amaretto, miód - zamieszać i pozostawić do wystygnięcia.

Piekarnik nagrzać do temp. 180°C. Spód i boki formy wylepić ciastem na wysokość ok. 2 cm. Zużyć do tego 3/4 ciasta, resztę zostawić na kratkę. Spód ponakłuwać widelcem i lekko zapiec. Następnie wyłożyć mak, a z pozostawionego ciasta zrobić waleczki i ułożyć je w odstępach ok. 4 cm. Całość piec ok. 40 minut.

Przygotować krem. Masło utrzeć na puch - dodawać stopniowo budyń z czekoladą - utrzeć na jednolitą masę. Krem od razu umieścić w worku cukierniczym z końcówką w kształcie gwiazdki i nałożyć gwiazdkę w każdy kwadracik - udekorować.

MAZUREK BAJADERKA Z SUSZONĄ ŚLIWKĄ

Składniki na blachę 23 x 39 cm

Ciasto: 400 g mąki uniwersalnej • 150 g cukru pudru • 1 cukier waniliowy • 1 łyżeczka proszku do pieczenia • szczypta soli • 200 g masła • 2 żółtka • 2 łyżki lodowatej wody.

Śliwki: 500 g suszonych śliwek • 350 ml czerwonego słodkiego wina • 25 g masła • 50 g gorzkiej czekolady •

Do przełożenia: 200 g masy marcepanowej.

Polewa: 200 g gorzkiej czekolady • 100 g mlecznej czekolady • 3 łyżki masła.

Na stolnicę wysypać mąkę, cukier puder, cukier waniliowy, proszek do pieczenia, sól - wymieszać. Wyłożyć na to masło i siekać nożem jak najdrobniej, mieszając jednocześnie z mąką. Dodać żółtka, wodę - krótko zagnieść - do zlepiania składników. Ciasto podzielić na dwie równe części i włożyć do lodówki na 2 godziny. Po tym czasie ciasto rozwałkować i upiec 2 placki (temp. ok. 180°C).

Śliwki zalać winem - ustawić na palniku, doprowadzić do wrzenia pod przykryciem, wyłączyć palnik i zostawić przykryte do wystygnięcia. Odcedzić niedługo przed użyciem. Odcedzone śliwki zmiksować malakserem - niezbyt dokładnie, żeby wyczuwalne były kawałki śliwki.

Pokruszyć jeden upieczony placek - wałkiem lub w malakserze, na grubszą kaszę.

Masło i czekoladę rozpuścić w kąpielu wodnej.

Połączyć śliwki, okruchy i rozpuszczoną czekoladę z masłem.

Rozwałkować bardzo cienko masę marcepanową. Wyłożyć ją na kruchy spód, a na masę marcepanową, wyłożyć masę śliwkową.

Czekolady rozpuścić w kąpielu wodnej. Czekoladę mleczną rozpuścić z łyżką masła, czekoladę gorzką rozpuścić z dwoma łyżkami masła. Polać mazurek, udekorować gotową masą do pisania.

Przepisy zaczerpnięto z blogów kulinarnych

Usługi

Korekcja racic u bydła.

Wiadomość: tel. kom. 608868322.

Regeneracja części do maszyn rolniczych i budowlanych (sita otworowe, żaluzjowe, klepiska, posiewacze, sprzęgła, sworznie, pompy hydrauliczne, siłowniki, rozdzielacze). **Wiadomość: tel. (55) 619 80 85, (55) 231 25 30, tel. kom. 509349400, 512579513, Jegłownik.**

Kowalstwo artystyczne. Produkcja i montaż kutych ogrodzeń, bram i balustrad ozdobnych. Kompleksowe wykonawstwo. Tanio i solidnie.

Wiadomość: tel. kom. 515678415.

Punkt Unasieniania Zwierząt wykonuje inseminacje. Oferuje nasienie buhajów ras mlecznych i mięsnych, według potrzeb hodowców. Współpracuje ze Stacją Hodowli i Unasieniania Zwierząt Sp. z o.o. w Bydgoszczy. **Wiadomość: tel. kom. 601655772.**

Usługi DDD. Gazowanie zboża, dezynfekcja magazynów, białkowanie magazynów na obiektach, fermach. Cała Polska. **Wiadomość: tel. kom. 795197633.**

Orka, siew, prasowanie słomy i siana, sianokiszonki w balotach, koszenie, mulczowanie.

Wiadomość: tel. kom. 507518913.

Usługi w zakresie prac ziemnych i melioracyjnych.

Wiadomość: tel. kom. 781938314.

Przewoźny tartak taśmowy, cięcie drewna u klienta.

Wiadomość: tel. kom. 605747251.

Siew kukurydzy, rzepaku; prasowanie słomy i siana, sianokiszonki w baloty; wywóz obornika, wapna.

Wiadomość: tel. kom. 604294964.

Naprawa pękniętych bloków silników spalinowych (pęknięcia płaszczy wodnych, dziury).

Wiadomość: tel. kom. 601859884.

Siew zbóż i rzepaku siewnikiem Horsch Pronto. Cena do uzgodnienia indywidualnie. **Wiadomość: tel. kom. 693383905, Jan Bogdan Wieczorek.**

Kupię

Kombajn Bizon Record lub Bizon Super; pług obrotowy 4-skibowy i sortownik do ziemniaków.

Wiadomość: tel. kom. 790318118.

Ciągnik Ursus 1222, 1224 lub Zetor 11441; sieczkarnię do słomy do Bizona oraz pług Famarol.

Wiadomość: tel. kom. 511907139.

Przyczepę rolniczą o ład. od 4 do 12 t; rozsiewacz do nawozów; agregat uprawowo-siewny i opryskiwacz ciągnany. **Wiadomość: tel. kom. 795807728.**

Skóry królicze. **Wiadomość: tel. kom. 602714793.**

Wykę jarą do siewu.

Wiadomość: tel. kom. 506074104, Gardeja.

Ciągnik C-330, C-360 3P, MF 255 lub podobne oraz przyczepę o ład. 4 t.

Wiadomość: tel. kom. 606361986, Pilichowo.

Tura do ciągnika C-360.

Wiadomość: tel. kom. 660931468.

Wydzierżawię

Przyjmę w dzierżawę grunty orne w celu uprawy w okolicach powiatów Malbork i Nowy Dwór Gdański, minimalny okres dzierżawy 5 lat, warunki do uzgodnienia.

Wiadomość: tel. kom. 723893792.

Oddam w dzierżawę grunt 7 ha w jednym kawałku, położony na terenie gminy Przywidz, wieś Miłowo - warunki do uzgodnienia. **Wiadomość: tel. kom. 605353579.**

Sprzedam

Prasę Z-224/1, r. prod. 1996, sprawna 100%, pierwszy właściciel, garażowana. Cena do uzgodnienia.

Wiadomość: tel. kom. 669963038.

Kombajn Bizon Record, r. prod. 1995, z sieczkarnią i stołem do rzepaku. **Wiadomość: tel. kom. 698786032.**

3 jałówki wysokocielne.

Wiadomość: tel. kom. 726849189.

Konia wałacha 8-letniego rasy szlachetny półkrwi.

Wiadomość: tel. kom. 607480280.

Groch odm. Tarchalska.

Wiadomość: tel. kom. (58) 692 60 83.

Agregat Väderstad Carrier 500, agregat Kongskilde Germinator i suszarnię Airstream 1214.

Wiadomość: tel. kom. 600027344, Królewo.

OFERTY

Kombajn zbożowy Bizon Super, r. prod. 1984.
Wiadomość: tel. kom. 600787526.

Prasę firmy Welger RP - 200 Rotor, szeroki podbie-
racz, owijanie siatką, wałek WOM szerokokątny, cena
25 500 zł; kosiarkę dyskową Deutz-Fahr, hydraulicznie
składaną, szerokość koszenia 2,8 m, cena 7 500 zł.
Wiadomość: tel. kom. 600165992, gmina Przywidz.

Łąkę o pow. 2,46 ha, obręb Perlino, gmina Gniewino.
Wiadomość: tel. kom. 784046714.

Kombajn zbożowy Bizon Z056 Super ze stołem do rze-
paku, stan b. dobry.
Wiadomość: tel. kom. 506074104, Kwidzyn.

Pszenicę jarą odm. Tybalt, kielkowanie 100%, pierw-
szy wysiew. **Wiadomość: tel. kom. 609399516.**

Gospodarstwo z zabudowaniami w Janinie, gmina
Starogard Gdański (40 km od centrum Gdańska) o po-
wierzchni całkowitej 37,82 ha, idealne dla młodego rol-
nika, w jednym rozłogu wraz z zabudowaniami (dom,
garaże, 3 budynki inwentarskie, własne ujęcie wody).
Nadaje się pod hodowlę, uprawy, hipikę, rekreację lub
pole golfowe. Cena 2.140 tys. zł. Do małej negocjacji.
Własność z wpisem w księgach wieczystych bez jakich-
kolwiek obciążeń. **Wiadomość: tel. kom. 695259588.**

Żyto odm. Palazzo (większa zawartość białka), około
4 t. **Wiadomość: tel. kom. 731000781.**

Byka 100% limousine do rozplodu.
Wiadomość: tel. kom. 693302560.

Opryskiwacz Pilmet o poj. 1000 l, r. prod. 2001, belka 12
- 15 m, cena - 8 500 zł oraz ciągnik Ursus C-360, r. prod.
1983, cena - 11 000 zł. Ceny do negocjacji.
Wiadomość: tel. kom. 664649644.

Jałówkę ogólnoużytkową wysokocielną (wycielenie
w maju). **Wiadomość: tel. kom. 502493214.**

Działkę siedliskową (rolniczo-budowlaną) o pow.
0,47 ha w miejscowości Mosiny-Wybudowanie, odda-
loną ok. 250 m od głównej trasy Człuchów - Debrzno.
Cena - 49 000 zł. **Wiadomość: tel. 004915222360624.**

Przyczepę samozbierającą (21 noży) do sianokiszonki,
ciągnik C-4011 oraz chłodnię do mleka o poj. 420 l.
Wiadomość: tel. kom. 516928431.

Ciągnik C-330 zarejestrowany, r. prod. 1983 i pług
3-skibowy firmy Unia Grudziądz.
Wiadomość: tel. (55) 278 16 94.

Kombajn Bizon Z056; prasę do słomy Z 244 z podajni-
kiem do słomy; zgrabiarkę 5-gwiazdową; rozrzutnik
obornika jednoosiowy; kombajn buraczany Neptun
Z214. **Wiadomość: tel. kom. 697659929.**

Rozrzutnik obornika jednoosiowy, ładowacz czołowy
Tur 2-sekcyjny do ciągnika C-360 oraz orkan do zielo-
nek, stan b. dobry. **Wiadomość: tel. kom. 604697016.**

Ciągnik C-330 - zarejestrowany; ciągnik Fortschritt
ZT 323 w b. dobrym stanie; przyczepę wywrotkę 4-to-
nową na „20”; rozrzutnik obornika jednoosiowy; bro-
ny posiewne 5-polowe; siewnik Poznaniak do zboża;
angielski siewnik do warzyw, 8-sekcyjny.
Wiadomość: tel. (55) 275 12 64.

Nostrzyk biały, dwuletni i facelię.
Wiadomość: tel. kom. 515412904.

Dom w surowym stanie na działce o pow. 9,5 a.
Wiadomość: Prabuty, tel. kom. 661319728.

Dwa budynki w stanie surowym na działce o po-
wierzchni 2,2 ha lub mniejszej, piękna lokalizacja
w gminie Chojnice. Cena do uzgodnienia.
Wiadomość: tel. kom. 691877920.

Jałówkę rasy limousine do dalszego chowu.
Wiadomość: tel. kom. 693302560.

Uprzejmie informujemy, że ogłoszenia drobne, publikowane w Pomorskich Wieściach Rolniczych,
zamieszczamy również w „Blogu dla rolnika” na stronie www.strefa.agro.pl

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A											
B	●		●		●		●				
C							●				
D	●		●		●						
E					●		●				
F	●	●		●							
G						●		●		●	
H		●		●		●					
I							●		●		●
J	●		●	●	●						
K							●		●		●

POZIOMO:

- A - 1) spódnica + żakiet
- C - 1) mąż Jagny z „Chłopów”
- D - 6) do krojenia
- E - 1) choroba zakaźna
- F - 5) koniec dnia pracy (pot.)
- G - 1) Maksym ..., pisarz rosyjski
- H - 7) krzew ozdobny
- I - 1) ekspert w danej dziedzinie
- J - 6) bardzo wpływowa osoba (pot.)
- K - 1) przenikanie przez błonę

PIONOWO:

- 1 - G) „śliwka” na czole
- 2 - A) leczniczy sukulent
- 2 - I) orli lub zadarty
- 3 - E) „... w koronie”
- 4 - A) poczęstunek po pogrzebie
- 5 - F) materiał na kapelusze
- 6 - A) opiekunka do dziecka
- 6 - I) miara światłoczułości filmu
- 7 - F) broń żmii
- 8 - A) osłona na lampę
- 8 - H) poślubił własną matkę
- 9 - F) 4047 m²
- 10 - H) odbity głos
- 11 - F) głębina

Hasło:

I-4	G-5	D-2	B-2	A-7	I-3	D-6	E-1	J-9	C-5	H-8		A-4	J-8	K-3	C-1	A-5	H-5	F-3
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Wśród czytelników, którzy do 20 marca 2016 r. nadesłali do redakcji w Starym Polu prawidłowe rozwiązanie krzyżówki wraz z kuponem, rozlosujemy nagrodę książkową.

Rozwiązanie z nr. 2/2016 - HASŁO: „ZIMOWY OBRAZEK”.

Nagrodę wylosowała: Zuzanna Korth z Górszczyzna. Nagrodę prześlemy pocztą.

Wykreślanka dla dzieci

Wykreśćcie z diagramu podane słowa. Są one wpisane poziomo lub pionowo, a niektórych liter użyto dwukrotnie. Nieskreślone litery, czytane kolejno rzędami, utworzą rozwiązanie.

Ś	W	I	Ę	C	O	N	K	A	J
P	A	J	S	Y	M	B	O	L	K
A	P	I	S	A	N	K	A	O	Z
S	N	I	E	S	B	A	Z	I	E
C	P	O	D	Z	C	H	L	E	B
H	M	A	Z	U	R	E	K	I	A
A	B	A	R	A	N	E	K	N	K
W	I	E	L	K	A	N	O	C	Ą

- BARANEK
- BAZIE
- CHLEB
- MAZUREK
- PASCHA
- PISANKA
- SYMBOL
- ŚWIĘCONKA
- WIELKANOC

Wśród dzieci, które do 20 marca 2016 r. nadesłali do redakcji prawidłowe rozwiązanie wykreślanki wraz z kuponem, rozlosujemy nagrodę książkową.

Rozwiązanie z nr. 2/2016 - HASŁO: „FERIE ZIMOWE”.

Nagrodę wylosował: Oskar Liss z Niezychowic.

Nagrodę prześlemy pocztą.

Konkurs dla wytrwałych

Poniżej znajduje się trzecia część obrazka składającego się z 11 elementów. Wśród dzieci (do lat 13), które do **20 grudnia 2016 roku** nadesłali cały obrazek, naklejony na karcie pocztowej, rozlosujemy rower.

Rozwiązania krzyżówki i wykreślanki należy przysłać na adres:

**PODR w Gdańsku, Oddział w Starym Polu
ul. Marynarki Wojennej 21
82-220 Stare Pole**

POMORSKIE WIEŚCI ROLNICZE

WYDAWCA:

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku

REDAKCJA:

Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku
80-001 Gdańsk, ul. Trakt św. Wojciecha 293
tel. (55) 270 11 32, e-mail: b.korzanska@podr.pl

KOLEGIUM REDAKCYJNE:

mgr inż. Krzysztof Pałkowski (przewodniczący),
mgr inż. Antoni Hajdaczuk, Jarosław Jelinek (Pomorska Izba Rolnicza), mgr inż. Bożena Korzańska (red. naczelna),
mgr inż. Andrzej Okrój, dr inż. Daniel Roszak,
mgr inż. Ewa Szymańska, mgr Beata Wójcik,
mgr Karolina Wróbel

SKŁAD KOMPUTEROWY:

Bożena Korzańska

RAPORT Z RYNKU - na podstawie danych z Biur Powiatowych ODR w Gdańsku oraz biuletynu „Rynek zbóż” MRIRW
zestawiła Barbara Kukowska

KOREKTA:

mgr Lucyna Lesińska

ZDJĘCIE NA OKŁADCE:

Alina Ciesielska

DRUK:

Drukarnia TOP DRUK Ryszard Zelkowski
ul. Nowogrodzka 151 A, 18-400 Łomża, tel. (86) 473 02 12

NAKŁAD: 3700 egz. **CENA 1 egz.** - 3,00 zł

ZAMAWIANIE PRENUMERATY:

Grażyna Szulist, Lubań k. Kościerzyny, tel. (58) 688 20 11
e-mail: g.szulist@podr.pl

Wpłaty przyjmujemy na konto:

PODR w Gdańsku, Bank Millennium S.A.

Nr 77 1160 2202 0000 0002 28960837 - Rachunek PLN

CENA PRENUMERATY:

półroczna – 28,00 zł (z wysyłką pocztową)

roczna – 44,00 zł (z wysyłką pocztową)

Prenumeratę przyjmują również doradcy BP ODR.

ZLECANIE REKLAM:

Grażyna Szulist, tel. (58) 688 20 11

e-mail: g.szulist@podr.pl

CENNIK ODPLATNOŚCI

ZA MATERIAŁY INFORMACYJNO-REKLAMOWE

Ogłoszenia, komunikaty i informacje handlowe,

artykuły sponsorowane:

cała strona - 800 zł + VAT; 1/2 strony - 480 zł + VAT;

1/4 strony - 300 zł + VAT; 1 cm² - 1,60 zł + VAT

Reklamy kolorowe wewnątrz numeru:

cała strona - 1000 zł + VAT; 1/2 strony - 600 zł + VAT

1/4 strony - 300 zł + VAT

Reklamy kolorowe na okładce:

II i III - 1200 zł + VAT; IV - 1600 zł + VAT

Zamieszczenie wkładki reklamowej za 1 stronę A4 - 500 zł + VAT

(za każdą następną stronę wkładki reklamowej dopłata 40%)

Drobne ogłoszenia od rolników są zamieszczane bezpłatnie.

Ogłoszenia te można zgłaszać telefonicznie:

tel. (55) 270 11 32 lub drogą elektroniczną:

e-mail: b.korzanska@podr.pl albo listownie na adres redakcji.

Redakcja nie zwraca tekstów niezamówionych i nie drukuje ich bez podania przyczyny. Redakcja zastrzega sobie również prawo redagowania i skracania nadesłanych materiałów.

Za treść ogłoszeń, tekstów sponsorowanych i reklam zleconych Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku nie ponosi odpowiedzialności. Ogłoszenia dla rolników indywidualnych są bezpłatne. Przyjmują je doradcy BP ODR. Można je też przestać pocztą, przekazać telefonicznie lub drogą elektroniczną.

Wszystkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie bez zgody PODR w Gdańsku lub autora publikacji jest zabronione.

POMORSKI OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO W GDAŃSKU

80-001 Gdańsk, ul. Trakt św. Wojciecha 293

tel. (58) 326 39 00, fax (58) 309 09 45

e-mail: sekretariat@podr.pl www.podr.pl

ODDZIAŁY

Oddział w Starym Polu

82-220 Stare Pole, ul. Marynarki Wojennej 21

tel. (55) 270 11 11 lub 270 11 00, fax 270 11 62

e-mail: starepole@podr.pl

Dział Specjalistów Branżowych i Administracji w Słupsku

76-200 Słupsk, ul. Poniatowskiego 4 a

tel. (59) 847 12 88, fax (59) 847 12 81

e-mail: dzialslupsk@podr.pl

Dział Systemów Produkcji Rolnej, Standardów Jakościowych i Doświadczalnictwa w Lubaniu

ul. Targowa 19, 83-422 Lubań

tel. (58) 688 20 11, (58) 688 21 50, fax (58) 688 22 52

e-mail: luban@podr.pl

BIURA POWIATOWE OŚRODKA DORADZTWA ROLNICZEGO

BP ODR Bytów

ul. Wojska Polskiego 33, 77-100 Bytów, tel. (59) 822 27 52

e-mail: bytow@podr.pl

BP ODR Chojnice

ul. 31 Stycznia 56, 89-600 Chojnice, tel./fax (52) 397 41 12

e-mail: chojnice@podr.pl

BP ODR Człuchów

Osiedle Młodych 9, 77-300 Człuchów, tel. (59) 834 24 34

e-mail: czluchow@podr.pl

BP ODR Gdańsk

ul. Trakt św. Wojciecha 293, 80-001 Gdańsk, tel. (58) 326 39 22

e-mail: gdansk@podr.pl

BP ODR Kartuzy

ul. Hallera 1, 83-300 Kartuzy, tel./fax (58) 681 42 67

e-mail: kartuzy@podr.pl

BP ODR Kościerzyna

ul. Wodna 14, 83-400 Kościerzyna, tel./fax (58) 686 89 18

e-mail: koscierzyna@podr.pl

BP ODR Kwidzyn

ul. Grudziądzka 8, 82-500 Kwidzyn, tel. (55) 261 34 59

e-mail: kwidzyn@podr.pl

BP ODR Lębork

ul. Czołgistów 5, 84-300 Lębork, tel. (59) 862 21 72

e-mail: lebork@podr.pl

BP ODR Malbork

ul. Marynarki Wojennej 21, 82-220 Stare Pole, tel. (55) 270 11 19

e-mail: malbork@podr.pl

BP ODR Nowy Dwór Gdański

Plac Wolności 22, 82-100 Nowy Dwór Gd., tel. (55) 247 28 68

e-mail: nowydwor@podr.pl

BP ODR Puck

ul. Wejherowska 5, 84-100 Puck, tel. (58) 673 28 77

e-mail: puck@podr.pl

BP ODR Słupsk

ul. Poniatowskiego 4 a, 76-200 Słupsk, tel. (59) 847 12 81

e-mail: slupsk@podr.pl

BP ODR Starogard Gdański

Nowa Wieś Rzeczna, ul. Rzeczna 18, 83-200 Starogard Gd., tel. (58) 562 49 63

e-mail: starogard@podr.pl

BP ODR Sztum

ul. Mickiewicza 39, 82-400 Sztum, tel. (55) 267 04 33

e-mail: sztum@podr.pl

BP ODR Tczew

Gnieszewo ul. Parkowa 7, 83-110 Tczew

e-mail: tczew@podr.pl

BP ODR Wejherowo

ul. Sobieskiego 241, 84-200 Wejherowo, tel. (58) 672 13 09

e-mail: wejherowo@podr.pl